

2022-02-17
N2022/00423
N2020/01841
N2018/02740

Näringsdepartementet

Statens jordbruksverk

551 82 Jönköping

Uppdrag att till Europeiska kommissionen överlämna Sveriges förslag till havs-, fiskeri- och vattenbruksprogram 2021–2027

Regeringens beslut

Regeringen ger Statens jordbruksverk i uppdrag att överlämna Sveriges förslag till havs-, fiskeri- och vattenbruksprogram 2021–2027 till Europeiska kommissionen (kommissionen) under förutsättning att det i huvudsak stämmer överens med *bilaga 1*.

Skälen för regeringens beslut

Enligt artikel 21.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1060 av den 24 juni 2021 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden, Fonden för en rättvis omställning och Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden samt finansiella regler för dessa och för Asyl-, migrations- och integrationsfonden, Fonden för inre säkerhet samt instrumentet för ekonomiskt stöd för gränsförvaltning och viseringspolitik (den gemensamma förordningen för fonderna), ska medlemsstaterna lämna in program för genomförande av fonderna till Europeiska kommissionen. I enlighet med EU-regelverket ska överlämnandet av programförslaget till Europeiska kommissionen ske via ett elektroniskt system för datautbyte.

Kommissionen ska bedöma programmet och dess överensstämmelse med den gemensamma förordningen för fonderna och med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1139 av den 7 juli 2021 om Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden och om ändring av förordning (EU) 2017/1004 (EHFVF) samt med

partnerskapsöverenskommelsen som Sverige lämnat in för programperioden 2021–2027. Därefter ska kommissionen godkänna programmet.

Utarbetandet av programförslaget har skett i flera steg där dialog med intressenter har ägt rum, bland annat berörda myndigheter, intresseorganisationer och civilsamhället.

Programförslaget har utformats med utgångspunkt i prioriteringar och specifika mål i EHFVF och med beaktande av nationella behov avseende utvecklingen inom fiske, vattenbruk och beredningen av fiskeriprodukter samt skydd och hållbart nyttjandet av Sveriges akvatiska resurser. Programmet ska i huvudsak understödja genomförandet av EU:s gemensamma fiskeripolitik samt delar av EU:s havspolitik och samtidigt bidra till genomförandet av EU:s gröna giv och en grön omställning i Sverige. Regeringen bedömer därmed att programförslaget är välavvägt och möjliggör insatser med högt kollektivt mervärde i Sverige.

På regeringens vägnar

Anna-Caren Säterberg

Bianca Burkardt Salazar

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM och EU

Justitiedepartementet/SSK

Finansdepartementet/BA och SFÖ

Miljödepartementet/NM

Arbetsmarknadsdepartementet/A och JÄM
länsstyrelserna

Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige

Tillväxtverket

Texter och tabeller till programmallen

Enligt bilaga V i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1060 av den 24 juni 2021 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden, Fonden för en rättvis omställning och Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden samt finansiella regler för dessa och för Asyl-, migrations- och integrationsfonden, Fonden för inre säkerhet samt instrumentet för ekonomiskt stöd för gränsförvaltning och viseringspolitikden (CPR).

Tabell 1 Inledande information om havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet

Common Code for Identification	
Namn på engelska	Maritime, Fisheries and Aquaculture programme
Namn på landets språk	Havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet
Version	
Första året	2021
Sista året	2027
Stödberättigande från och med	2021-01-01
Stödberättigande till och med	2029-12-31
Kommissionens beslut nr	
Datum för kommissionens beslut	
Medlemsstatens beslut om ändring nr	
Medlemsstatens beslut om ändring, datum för ikraftträdande	
Överföring av mindre betydelse (artikel 19.5)	Nej
Berörd fond	☒ EHFVF

1. Programstrategi: viktigaste utmaningarna och politiska åtgärder

Inledning

Programmets strategi bygger på ambitionen att skapa förutsättningar för synergier mellan åtgärder och allmänna mervärden för både allmänheten och programmets målgrupper. Målet har varit att uppnå ett fokuserat och effektivt program genom att prioritera åtgärder som bidrar till att skapa kollektiva samhällsnyttor och tydligt kopplar till programmets övergripande mål om att uppnå ett konkurrenskraftigt och hållbart fiske och vattenbruk. Programmet har tydligt miljöfokus och har åtgärder och stödmöjligheter som bidrar till ett bredare och mer strategiskt angreppssätt för en grön omställning som bland annat värnar om den akvatiska miljön.

Utformningen av programmet följer rekommendationerna i kommissionens havsområdesanalyser som efterlyser ett flexiblere stödupplägg baserat på färre och bredare programåtgärder som bättre kan hantera en föränderlig omvärldssituation.

Programmet är ett viktigt instrument för att genomföra EU:s gemensamma fiskeripolitik och dess långsiktiga mål om ett hållbart fiske och vattenbruk som utgår från en ekosystemansats, samt relaterade miljömål och delar av EU:s havspolitik.

Strategiska vägval för havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet

Havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet har tagits fram med utgångspunkt i prioriteringar och mål som regering satt upp. Prioriteringar och mål har arbetats fram med hjälp av swot- och behovsanalys. Valet av åtgärder i det svenska programmet som kan bidra till att uppfylla dessa mål bygger därmed i första hand på regeringens slutsatser gällande behoven som utpekats i swot- och behovsanalys, samt synpunkter från berörda parter. Programmets utformning har tagit vara på erfarenheter från havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020 bland annat genom ett flertal uppföljningar och utvärderingar som genomförts under föregående programperiod. Exempel på justeringar som adresserats är minskade kostnader för administration, mer ändamålsenlig fördelning av nationell finansiering inom och utanför programgenomförandet, färre och mer lättkontrollerade stödvillkor, samt mer omfattande användning av förenklade kostnadsalternativ utifrån en generell strävan att effektivisera handläggningen och korta ner handläggningstiderna.

Programmets åtgärder ska:

- bidra till att både EU:s och Sveriges mål för relevanta politikområden nås
- vara färre
- komplettera varandra väl, utan att överlappa
- korrigera marknadsmisslyckanden
- skapa kollektiva nyttor

- vara enkla för stödmottagarna att förstå, ansöka om och redovisa samt för myndigheten att handlägga, rapportera och kontrollera
- handläggas, i hög grad, genom användning av förenklade kostnadsalternativ.

Flera EU-direktiv och strategier är centrala för programmets utformning, så som den gröna given, från jord till bord-strategin och strategin för biologisk mångfald. Programmets bidrag till dessa strategiers genomförande redovisas under föreslagna politiska åtgärder för grön omställning. Bidraget sker i hög utsträckning genom att programmet svarar mot nationella strategier som har en nära koppling till dessa politikområden på EU-nivån. Dessa är exempelvis livsmedelsstrategin och strategin för framtidens fiske och vattenbruk. För åtgärder som syftar till att stödja en hållbar utveckling av vattenbruket så speglar de valda åtgärderna även de målsättningar som pekas ut i den fleråriga nationella strategiska planen för vattenbruk 2021–2027.

Programmet har tagits fram utifrån en ambition om att minska antal åtgärder jämfört med föregående programperiod och att dessa åtgärder ska komplettera varandra väl utan överlapp. Stödmöjligheterna är indelade utifrån vilka aktiviteter som stöden ska gå till och vilka unika situationer som insatserna syftar till att lösa. På detta sätt förväntas programmet ge bäst förutsättningar för ett helhetsgrepp kring Sveriges behov inom havs-, fiskeri- och vattenbruksfrågor. Programmet ska skapa positiva effekter för miljö och samhälle och är utformat enligt principen att inte orsaka någon betydande skada för miljön.

För att programmets finansiering ska skapa ett mervärde för samhället har åtgärderna utformats utifrån en samhällsekonomisk konsekvensanalys. De samhällsekonomiska effekterna visar hur samhällets totala välfärd förändras, och inte enbart effekter för staten eller den offentliga sektorn. Programmets stöd ska korrigera marknadsmisslyckanden som marknaden inte kan lösa utan statliga interventioner och policyåtgärder, och fokuseras på kollektiva nyttor som är till gagn för fler än den enskilde stödmottagaren. Åtgärderna har utformats enligt ett förenklingsperspektiv för både stödmottagare och den statliga förvaltningen utifrån erfarenheter från föregående programperiod. Det ska vara enkelt att förstå vad åtgärderna omfattar, hur ansökan går till och vilken redovisning som förväntas av stödmottagarna. Även inom förvaltningen ska programmets utformning förenkla handläggningen och ärendehantering, främst genom tillämpningen av förenklade kostnadsalternativ, samt förbättra rapportering och kontroll av programmets verksamheter. Syftet är att åstadkomma ett program som blir mer kostnadseffektivt att administrera och ger en ökad allmännytta.

Programmets viktigaste utmaningar

Utmaningarna som programmet förväntas åtgärda utgår från en detaljerad swot- och behovsanalys och presenteras utifrån kommissionens rekommendationer till Sverige för kommande programperiod. Rekommendationerna utgör även kommissionens horisontella politiska prioriteringar för EHFVF 2021–2027. Dessa fokuserar på att ge medlemsstaterna bättre förutsättningar för ekonomisk återhämtning efter Coronapandemin och bygga upp ett samhälle bättre rustat för framtida kriser, skapa förutsättningar för en grön omställning med hänsyn till miljö och klimat, samt bidra till en ökad digitalisering av både näring och förvaltning.

Samhällets förmåga att hantera kriser

Coronapandemin har gett tydliga socioekonomiska effekter för hela värdekedjan inom svensk fiskerinäring, där småskaliga producenter varit särskilt utsatta och sårbara. I krisens spår har det varit tydligt att både produktion och distribution kan organiseras för att skapa högre motståndskraft i förhållande till plötsliga samhällskriser och säkerställa långsiktigt hållbar verksamhetsutveckling. Swot-analysen har identifierat flera utmaningar som programmet behöver adressera för att minska svensk fiskerinärings sårbarhet vid liknande krissituationer. Primärt behöver produktionen minska beroendet av ett begränsat antal inkomstkällor och råvaror, identifiera och skapa nya marknadsmöjligheter, samt utveckla producentorganisationer som bättre kan stödja sina medlemmar vid olika situationer. Delar av yrkesfisket, särskilt insjöfisket, är dessutom beroende av ett fåtal arter inom sitt fiske. Även säkerheten ombord i det småskaliga kustfisket är bristande i många fall. Sverige har en kompetent och engagerad yrkeskår som stabil grund för organisations- och affärsutvecklingen, men produktionen sker i alltför stor utsträckning med omodern utrustning och låg lönsamhet. Utveckling av nya innovativa produktionstekniker kräver kompetensutveckling för befintliga företag och för nyetablering av helt nya produktionsformer.

Grön omställning

Miljö- och klimatanpassningen av svensk fiskerinäring är grundläggande för det svenska programmet där EU:s gröna giv visar vägen för hur omställningen till en modern, resurseffektiv och klimatneutral ekonomi kan genomföras. Målen för EU:s gröna giv är att skydda biologisk mångfald genom minskade föroreningar och utveckling av en cirkulär ekonomi med förbättrad avfallshantering. En utveckling av svensk fiskerinäring i linje med EU:s gröna giv säkrar utvecklingen av en hållbar blå ekonomi. Den nödvändiga omställningen innebär att flera miljöutmaningar behöver hanteras gemensamt utifrån delvis skilda målsättningar i olika strategiska ramverk. Gröna givens hållbarhetsmål är därför beroende av att miljöarbetet i de akvatiska ekosystemen bedrivs enligt strategin för biologisk mångfald, och att berörda näringssektorer kan säkra livsmedelsförsörjningen

genom en hållbar livsmedelsproduktion i linje med både från jord till bord-strategin och strategin för den blå ekonomin.

Swot-analyserna för det svenska programmet har identifierat ett stort antal utmaningar relaterade till vattenmiljöerna och för de näringsverksamheter som nyttjar dess resurser. Svenska havsområden är ofta påverkade av en onaturlig näringstillförsel som tillsammans med annan miljöbelastning har en negativ inverkan på både miljöstatus och bestånd. Många vattendrag är påverkade av vandringshinder, rensning, rätning och omgrävning vilket leder till brist på lämpliga lek- och uppväxtområden för flera fiskbestånd. Som följd har bevarandestatus för majoriteten av de svenska marina livsmiljöerna i både Östersjön och Västerhavet klassats som ogynnsamma. Störningar påverkar balansen mellan flera organismgrupper från plankton till fisk och marina däggdjur där förändrad beståndsdynamik och parasiter kan påverka beståndens hälsostatus. Denna utveckling kan accelereras av fortgående klimatförändringar där höjd vattentemperatur och lägre salthalt i haven förväntas påverka många organismers utbredning och produktivitet. Olika former av områdesskydd är ett viktigt verktyg för att skydda och bevara biologisk mångfald. Sverige har ambitionen att skydda fler akvatiska miljöer i linje med EU:s mål om trettio procent skyddad areal till 2030. Områdesskydden behöver kontinuerlig övervakning och uppföljning av åtgärder som ger tillräckligt skydd utifrån behovet att skydda och bevara biologisk mångfald. Lokalisering och utbredning av skyddade områden behöver säkerställa ett ekologiskt representativt och funktionellt nätverk för de arter och habitat som behöver skyddas.

För att följa upp förändringar i miljön och bedöma i vilken utsträckning genomförda åtgärder har önskvärd effekt behövs en modern datainsamling som bidrar till de kunskapsunderlag som är nödvändiga för att utveckla den ekosystembaserade förvaltningen. Datainsamlingen har ständiga behov av att uppdatera och förbättra insamlingsmetoder och analysverktyg, både som grund för vetenskaplig rådgivning för den gemensamma fiskeripolitiken och för att bistå och utveckla miljöövervakningen. Datainsamlingen är härutöver grundläggande för att bedöma fiskets fångster och effekter för de akvatiska ekosystemen. Uppgifter som samlas in ger också viktig information om miljöpåverkan från berörda näringar och om dessa näringars verksamheter. Fiskerikontrollen är grundläggande för att kontrollera regelefterlevnaden och för att säkerställa hållbarheten i näringsutövandet, men kontrollmetoderna behöver fortsatt anpassas för att kontrollera landningsskyldigheten. Dessutom behöver näringens egenrapportering förbättras, både vad gäller fångst och geografisk positionering.

Näringssektorerna behöver anpassas och utvecklas för att säkra en långsiktigt hållbar livsmedelsförsörjning, både genom att minska sin miljöpåverkan och genom att anpassa befintliga verksamheter utifrån nya förutsättningar, som exempelvis ett förändrat klimat. För yrkesfisket utgör de viktigaste utmaningarna att skapa förutsättningarna för en lönsam sektor som bedriver ett hållbart fiske

utifrån målen i den gemensamma fiskeripolitiken och i från jord till bordstrategin. Fisket behöver fortsatt utvecklas för att kunna uppfylla skyldigheten att landa alla fångster och därigenom minska negativ bestånds- och miljöpåverkan. Ett utvecklat samarbete mellan fisket och olika forskningsinstanser är en förutsättning för en kunskapsdriven utveckling inom fisket, med ett gemensamt fokus på att återuppbygga och förvalta bestånden hållbart.

Inom vattenbruket behöver flera hållbarhetsaspekter adresseras inom befintlig produktion, samtidigt som nya odlingsformer med lägre miljöpåverkan behöver etableras i större skala. Vattenmiljön blir i dag påverkad av vattenbruket främst genom utsläpp av näringsämnen och ökad sedimentation som kan påverka syrgashalten i vattnet. Dessutom kan vattenbruk ha effekter på naturliga fiskbestånd genom smittspridning eller genom att odlad fisk rymmer och konkurrerar med naturliga bestånd. Samtidigt gäller det omvända, det vill säga att ett vattenbruk med lägre interaktion med naturvatten också blir mindre känsligt för parasiter och extremväder vilket kan bidra till en klimatanpassning av svenskt vattenbruk. Alternativa odlingsformer har hittills inte utvecklats i tillräcklig omfattning. Ny innovativ teknikutveckling är en förutsättning för att kunna odla nya arter med lägre miljöpåverkan. Samtidigt kan inte all utveckling förväntas ske inom ramen för kommersiella verksamheter. Fler testanläggningar behövs som kan utgöra en brygga mellan forskning och innovation till kommersiell produktion. Vattenbruket är också beroendet av fisket för sin foderproduktion. Utvecklingen av nya alternativa foder är helt avgörande för ökad hållbarhet och för att en omställning till ekologiskt vattenbruk ska kunna ske, vilket utgör en hörnsten i den gröna omställningen.

Fiskerinäringen i Sverige har idag begränsade möjligheter till vidareutbildning för den gröna omställningen. Det handlar om allt från praktisk hantering av nya redskap och maskiner, och förmågan att anpassa sina verksamheter utifrån nya regelverk och miljöförutsättningar. Det är en stor utmaning att samordna och generera denna kompetens och för både fiske och vattenbruk saknas rådgivningstjänster som fokuserar på hållbara marknadslösningar.

Digitalisering

Det finns stor potential för att utveckla och inkludera digitala teknologier inom både näringssektorer och offentlig förvaltning. Digitaliseringen är dock inget eget verksamhetsområde utan omfattar samtliga horisontella principer för miljömässig, ekonomisk och social hållbarhet. En mer utvecklad digital infrastruktur har potential att koppla samman hela den blå ekonomin, och öka utbytet mellan företag, kunder, olika näringssektorer, myndigheter och medborgare.

En central utmaning är att utveckla och etablera helt nya digitala verktyg och plattformar som lägger grunden för den digitala infrastrukturen. Här behövs bidrag från både forskning och innovation, genom verksamheter som bedrivs i samarbete

med företagen. Att involvera företagen i innovationsprojekt är avgörande för att digitalisera den kommersiella produktionen inom de blå näringarna. Inom fisket kan produktionen digitaliseras både genom verksamheterna ombord och fångsthanteringen vid landning i hamn. Det är viktigt att utvecklingen sker samstämmigt med fiskeriförvaltningen så att digitala lösningar skapar verkliga förenklingar, särskilt med hänsyn till det småskaliga kustfisket. Inom vattenbruk och beredning kan en ökad grad av digitalisering och automatisering inom produktionen skapa förutsättningar för lägre miljöpåverkan och energieffektiviseringar.

En digital infrastruktur kan också sammankoppla aktörsleden mellan produktion och vidareförädling, vilket är särskilt viktigt för mervärdesskapande verksamheter hos mindre företag längs kuster och på landsbygden. Fångster från det lokala småskaliga kustfisket förädlas i dagsläget i relativt liten utsträckning för den lokala marknaden. Även en stor del av vattenbrukets produktion kan uppnå högre marknadsvärde om den vidareförädlas. Generellt är inte heller informationsöverföringen mellan primärproduktion och saluföring välkoordinerad, och i vissa fall inte heller digitaliserad. Digitaliseringen bör därför omfatta hela marknaden, från produktion till förädling, via distribution, försäljning och marknadsföring. Digitaliseringen är grundläggande för väl fungerande spårbarhetssystem och för att kunna skapa mervärden från miljömässigt hållbar produktion.

Den offentliga förvaltningen behöver utvecklas och erbjuda en digital infrastruktur som förenklar efterlevnaden av regler och villkor för berörda näringar. Interaktioner mellan företag, organisationer och myndigheter sker alltmer digitalt, både vad gäller kommunikation, tillståndprocesser, rapportering och ansökningar. Särskilt fiskets rapporteringar har möjlighet att automatiseras utifrån fiskets högt standardiserade utövande med flera återkommande och liknande moment vid varje fisketillfälle.

Föreslagna politiska åtgärder i programmet

De föreslagna politiska åtgärderna i programmet möter identifierade utmaningar inom de europeiska horisontella prioriteringarna som redovisats ovan. Föreslagna åtgärder har även utformats utifrån ett regionalt perspektiv för att hantera de utmaningar som identifierats i kommissionens havsområdesanalyser, särskilt för miljöåtgärder men även för åtgärder av betydelse för näringssektorernas konkurrenskraft.

Samhällets förmåga att hantera kriser

För att minska näringssektorernas och framför allt småskaliga producenters sårbarhet för samhällskriser behöver produktionen minska beroendet av alltför begränsade inkomstkällor och råvaror. Företagens utsatthet kan minska genom stöd till diversifiering och förädling av fiske- och vattenbruksprodukter. Att stimulera

vidareförädling för fiske- och vattenbruksprodukter förväntas ge ytterligare positiva samhällseffekter eftersom detta bidrar till att långsiktigt stärka både fiskets och vattenbrukets konkurrenskraft. Åtgärden bidrar därmed till att öka produktionens förädlingsgrad och har även till syfte att höja omsättningen hos fiske- och vattenbruksföretag med målet att generera 27 företag som utvecklat en ökad omsättning under programperioden. En sådan utveckling förbättrar möjligheterna för nischprodukter inom fiske och vattenbruk att etableras på både nationella och internationella marknader vilket kan förbättra exportmöjligheterna och bidra till att skapa sysselsättning på landsbygden. Sammantaget möter stödet de socioekonomiska behov som lyfts i havsområdesanalyserna för både fiske och vattenbruk. Även andra typer av diversifieringar, som exempelvis restaurang- eller turismverksamhet, kan leda till att företag finner nya vägar mot lönsamhet vilket gör att de kan fortsätta bedriva sin primära verksamhet.

Även mer generella investeringsstöd kan ge företagen bättre förutsättningar och ekonomisk bärkraft att hantera kriser. Därför möjliggörs flera olika investeringsstöd inom samtliga näringssektorer, exempelvis stöd till investeringar ombord, investeringar i hamnar och landningsplatser, investeringar och startstöd för hållbara vattenbruksföretag, samt investeringsstöd för beredningsindustrin.

Företag kan också behöva särskild ersättning vid plötsliga avbrott i verksamheten. För att bidra till stabilitet och rättvisa levnadsvillkor vid kriser och i situationer när fiskets möjligheter förändras erbjuds stöd för tillfälligt upphörande av fiskeverksamhet. Stöd möjliggörs för att tillhandahålla fisket möjligheten att klara av plötsliga förändringar i förutsättningarna för att bedriva fiske med anledning av exempelvis nödåtgärder i syfte att skydda de biologiska resurserna eller andra exceptionella händelser så som miljöolyckor och naturkatastrofer. Stödet kan ge kustsamhällena och deras näringsliv bättre förutsättningar att fortleva och förväntas gynna minst 26 fiskare under programperioden genom ökad social och ekonomisk hållbarhet.

För att möjliggöra helt nya former av verksamhetsutveckling inom både näringen och förvaltningen möjliggörs stöd för att identifiera och skapa nya marknadsmöjligheter, genomföra kompetensutveckling och bilda nätverk. Stödet bidrar till att förbättra näringssektorernas konkurrens- och utvecklingsförmåga och skapar förutsättningar för ökad lönsamhet. Åtgärden kan till exempel stödja rådgivningsinsatser med fokus på mervärdesskapande marknadslösningar för fiske och vattenbruk. Stöd möjliggörs också för att anordna eller delta i en utbildning eller andra kompetenshöjande insatser men även för informationsinsatser och kunskapsspridning. Effekten av att allmänheten får möjlighet att ta del av informationsinsatser kan öka förståelsen för branschen och dess utmaningar, vilket är ett behov som tydligt poängterats i havsområdesanalyserna.

Näringen stärks också genom att företag inte behöver stå ensamma vid samhällskriser utan kan få stöttning från producentorganisationer med gemensamt

ansvar för att hjälpa sina medlemmar att hantera olika situationer. Därför möjliggörs stöd till att både bilda nya producentorganisationer och för dessa organisationers framtagande av produktions- och saluföringsplaner.

Grön omställning

Behovsanalyserna som ligger till grund för programmets utformning har identifierat ett stort antal nödvändiga miljöinsatser för att minska negativ miljöpåverkan och förbättra miljöstatusen i svenska havsområden. Utgångspunkten är att akvatiska miljöer behöver bevaras eller återställas, där ett sätt att bevara miljötillståndet kan vara att skydda det från destruktiv påverkan. Programmet möjliggör därför stöd till en bred miljöåtgärd som omfattar bevarande, skydd och återställande av akvatisk mångfald. Åtgärden omfattar exempelvis beståndsvårdande insatser och bevarande eller återställning av viktiga uppväxt- och livsmiljöer för akvatiska organismer, utifrån målen i strategin för biologisk mångfald. Genom stöd till insatser för återställande och bevarande av akvatiska miljöer bidrar programmet både till strategins mål om att restaurera sötvattenekosystem och målet om att återställa god miljöstatus för marina ekosystem. Under programperioden är målsättningen att minst 14 projekt för återställande och restaurering ska genomföras.

Ytterligare ett centralt instrument för att bevara miljöer och minska mänsklig påverkan är olika former av områdesskydd. Sverige behöver skydda fler akvatiska miljöer för att bidra till målet i strategin för biologisk mångfald som motsvarar trettio procent skyddad areal till 2030. I skyddade områden kan utövandet av näringsverksamheter regleras för att säkra ett hållbart lokalt nyttjande av naturresurserna. Områdesskydden behöver också utvärderas och vidareutvecklas för att fortsatt säkerställa ett ekologiskt representativt och funktionellt nätverk för de arter och habitat som behöver skyddas. Havsområdesanalyserna beskriver behov av olika områdesskydd inom skilda havsområden. Åtgärden för att skydda, bevara och återställa akvatisk mångfald kan stödja upprättande av flera olika skyddsformer genom att erbjuda stöd till inrättande, förvaltning och övervakning av områdesskydd med målsättningen att generera minst 59 kvadratkilometer skyddade områden under programperioden.

En mer specifik åtgärd för att återställa akvatiska miljöer är att samla in förlorade fiskeredskap och marint skräp. Stöd möjliggörs för att aktivt samla in marint skräp eller för att identifiera områden där sådan insamling bör ske. Insatserna kan dra nytta av det småskaliga fiskets kompetens och av att använda mindre fartyg som är väl lämpade för dessa insamlingsaktiviteter. Stödmöjligheterna erbjuds för både hav och inlandsvatten, men i linje med kommissionens havsområdesanalyser är behoven störst i södra Östersjön där även flest insatser förväntas. Insamling av förlorade redskap och marint skräp bidrar till målet om minskad förorening i strategin för biologisk mångfald och förväntas generera över 250 insamlingsdagar under programperioden.

Som ett led i miljöarbetet är det viktigt att bedöma i vilken utsträckning genomförda miljöåtgärder ger önskvärd effekt. För sådana bedömningar behövs kvalitetssäkrade data- och kunskapsunderlag. Två viktiga åtgärder för att bidra med sådana underlag är stöd till datainsamling och genomförandet av havsmiljödirektivet. Åtgärderna har ett gemensamt syfte att förbättra kunskapen om både miljö och organismer och samtidigt utveckla analys- och bedömningsgrunder för att utforma mer effektiva miljöåtgärder. Förbättrade kunskapsunderlag är också en förutsättning för en ekosystembaserad förvaltning som tar både biologisk hänsyn och socioekonomisk hänsyn till de kommersiella verksamheter som nyttjar resurserna.

Förutom att fysiskt skydda bestånd och miljöer mot mänsklig påverkan kan miljöbelastningen minskas genom att företagen ställer om till en mer hållbar produktion med lägre miljöpåverkan. Däremot skiljer sig behoven mellan olika sektorer inom de blå näringarna.

Fisket behöver fortsatt investera i selektiva redskap som kan skapa ett lönsammare fiske utifrån skyldigheten att landa alla fångster. Landningsskyldigheten kan vid låg selektivitet göra fisket sårbart och begränsat av olika låsningsarter. Havsområdesanalyserna har särskilt påvisat riskerna med låsningsarter för fisket i Nordsjön, vilket också kommer att omfatta delar av det svenska fisket. Ökad användning av selektiva redskap kan dessutom minska sorteringstiden och fångsthanteringen ombord, vilket kan leda till ökad kvalitet på fångsten. Fiskeredskapen behöver därför fortsätta att utvecklas och anpassas till både fiskets och förvaltningens behov där nya material kan utvecklas i syfte att minska användningen av plast inom redskapstillverkningen. Innovationsprojekt kan också omfatta nya miljövänliga lösningar för fångsthantering, landning, förädling och distribution. Därför innehåller programmet en heltäckande innovationsåtgärd som omfattar fiskets hela produktionsled från fångst till bord. För att innovationer ska kunna ge effekt behövs en kunskapsdriven kompetensutveckling och möjligheter för ökad dialog inom och mellan näring, forskning och myndigheter. Stödet bidrar till bättre kunskap om hur myndigheter, organisationer och företag kan bidra till att nå uppsatta miljö- och klimatmål och samtidigt minska avståndet mellan forskning och tillämpning.

Stöd för investeringar ombord kan även avse rovdjurssäkrade redskap för att minska skador på fångst och redskap och samtidigt minska risken för att skyddsvärda däggdjur, som den hotade Östersjötmlaren, eller fåglar fastnar i redskapen och skadas eller dör. Fiskare kan också få stöd för att hantera akvatiskt skräp ombord på fiskefartygen och därigenom öka insamling och återvinning av marint skräp. Efterlevnaden av landningsskyldigheten och hanteringen av oönskad fångst och marint skräp kan ytterligare förbättras genom nödvändiga investeringar i hamnar och landningsplatser. Sammantaget ska miljöinsatser på fiskets område gynna över 240 individer och generera mer än 160 handlingar som bidrar till god miljöstatus.

Grön omställning inom vattenbruket sker genom att utveckla produktionsformer med lägre påverkan på vattenmiljöer och vilda bestånd. Denna förändring kan till viss del genomföras i befintlig produktion men även nyetablering och utveckling av hållbara odlingsmetoder är nödvändig. Därför möjliggör programmet stöd till breda investeringsstöd med miljöfokus för både existerande vattenbruksföretag och startstöd för de företag som befinner sig i en uppstartsfas. Investeringar kan exempelvis avse fysiska installationer för att minska näringsläckage och risken för smittspridning till omgivande miljö. Stöd för djurs hälsa och välfärd utgör oftast specifika insatser så dessa hanteras i en separat åtgärd. Tillsammans med utvecklingen av en hållbar foderanvändning kan stöden för djurhälsa att stimulera en ökad ekologisk vattenbruksproduktion. Startstöd syftar främst till att underlätta etablering av helt nya produktionsformer, som exempelvis olika slutna och semi-slutna odlingssystem. Slutna recirkulerande odlingssystem avlägsnar interaktioner med naturvatten och blir samtidigt mindre sårbara för parasiter och extremväder, vilket kan bidra till en klimatanpassning av svenskt vattenbruk. Programmet har som målsättning att genom stöd till vattenbruket öka produktionskapaciteten i nya vattenbruk med 1960 ton per år.

För att företagen ska kunna nyttja moderna lågbelastande produktionsformer behöver dessa utvecklas genom innovationsprojekt som samordnar forskningen och vattenbruksnäringen. Stora delar av innovationsutvecklingen sker idag i vattenbruksanläggningar utifrån deras specifika behov, men användningen av testanläggningar kan stimuleras genom att innovationsprojekten bedrivs i en forskningsmiljö. Havsområdesanalyserna har identifierat betydelsen av fysisk planering för etablering av odlingar i öppet hav med särskild potential för odling i anslutning till exempelvis vindkraftsparker. För att kartlägga lämpliga områden för vattenbruk behövs sektorsspecifik kompetens från vattenbrukets organisationer som har kunskap om de förutsättningar som krävs för att odlingen ska fungera. Stöd till sådana samarbeten möjliggörs genom åtgärden för kompetensutveckling och bilda nätverk. Åtgärden kommer kan skapa ökad dialog inom och mellan näring, forskning och myndigheter inom vattenbruk så att näringen kan utvecklas och växa på ett långsiktigt hållbart sätt. Åtgärden stödjer dels rena utbildningsinsatser för hållbara odlingstekniker, dels kunskapsöverföring mellan vattenbrukare, där omvärldsbevakning och nationella och internationella utbyten kan utvecklas och där nätverk och samarbeten är viktiga komponenter. Genom utbildningsinsatser och informationsspridning inom näringen underlättas också nyetableringar och omställning till ekologisk produktion. Sammantaget beräknas miljöinsatser inom vattenbruket kunna gynna över 330 individer och generera mer än 19 handlingar som bidrar till god miljöstatus.

Även beredningsindustrin behöver inkluderas i den gröna omställningen, och erbjuds stöd till olika former av investeringar med fokus på ökad hållbarhet, minskat svinn och förbättrad energieffektivitet. Sektorns utveckling förväntas ge kollektiva nyttor för samhället. Miljöaspekten är också kopplad till att

konsumenterna lägger vikt på att livsmedlen ska vara producerade på ett miljövänligt sätt och gärna närproducerade. För att underlätta för konsumenter att göra medvetna val möjliggör programmet stöd till certifiering av sjömatprodukter.

Digitalisering

För en mer utvecklad digital infrastruktur inom både näringssektorer och offentlig förvaltning krävs fortsatta innovationsprojekt. Möjligheten att involvera företagen i innovationsprojekt är avgörande för att digitalisera den kommersiella produktionen hos de blå näringarna. Programmet möjliggör därför stöd för innovationsprojekt som omfattar samtliga näringssektorer. Nya digitala lösningar och samverkansformer mellan företag och myndigheter kan stödjas genom kunskapsdriven kompetensutveckling och nätverksbildande som stimulerar dialog inom och mellan näring, forskning och myndigheter. Stöden kan främja och sprida kunskap om ny teknik och nya arbetsmetoder, som samtidigt har potential att minska resurs- och energiförbrukningen inom samtliga näringssektorer. Stöd erbjuds också till att anordna eller delta i relevanta utbildningar. Även producentorganisationer som tar ett gemensamt ansvar för sina medlemmars utvecklingsbehov är viktiga för att nya digitala tekniker ska kunna spridas genom hela produktionsledet. Ett exempel på en sådan digital lösning är det spårbarhetssystem som upprättats i enlighet med kontrollförordningen. Därför möjliggörs stöd inom kontroll och tillsyn både till företag som behöver ansluta sig till spårbarhetssystemet och till de myndigheter som implementerar och utvecklar systemet. Olika former av digital spårbarhet har också betydelse för flera miljöcertifieringar, som också kan stödjas genom programmet.

En annan del av förvaltningen som har mycket att vinna på ett mer digitalt genomförande är datainsamlingen som har flera synergier med andra verksamhetsområden som nyttjar underlagen i sitt arbete. Uppgifter som samlas in hjälper myndigheterna att få ihop helheten vad gäller fiskbestånd, habitat och havsbottnar, samt näringarnas resursnyttjande, vilket skapar förutsättningar för en ekosystembaserad förvaltning. Som ett viktigt komplement till datainsamling och miljöövervakning möjliggör programmet stöd till genomförandet av havsmiljödirektivet där kvalitetssäkrade data behövs för att bedöma effekterna av de åtgärder som genomförs. Även här finns behov av digital metod- och analysutveckling för att utveckla bedömningsgrunder för mycket stora datamängder.

Inom vattenbruk och beredning kan en mer digitaliserad produktion skapa förutsättningar för lägre miljöbelastande produktion och energieffektiviseringar med möjligheter för helt nya och mer automatiserade produktionsformer. För att stimulera denna utveckling möjliggörs flera investeringsstöd. Det är inte ovanligt att dessa företag också bedriver innovationsprojekt för att skapa de digitala lösningar som är bäst anpassade till de ofta högt specialiserade och ibland industrialiserade produktionsmetoderna.

Komplementaritet och synergier med andra former av stöd

Ett ändamålsenligt nyttjande av EHFVF-medlen inbegriper att finansieringen används komplementärt till andra EU-fonder och kan bidra till synergier. All sorts överlappningar ska därmed undvikas. Åtgärder i havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet (programmet) förväntas skapa synergier med relevanta regionala strategier för smart specialisering med fokus på utvecklingen av den blå ekonomin. Programmets insatser för en utveckling mot en högre grad av hållbarhet inom fiskerinäringarna kompletterar även insatser inom aktuella regionala program för Europeiska regionala utvecklingsfonden. Programmet har tydliga synergier med den strategiska planen för CAP då fiskerinäringarna också är landsbygdsnäringsar. Fiskodling på land i recirkulerande system kan ske i kombination med lantbruket. Programmet kommer att finansiera olika typer av landbaserade recirkulerande fiskodlingar med undantag för akvaponier, som istället kan finansieras inom den strategiska planen. Projekt inom LIFE som avser akvatiska miljöer kan skapa synergier med programmets insatser på samma område. Horisont Europa kan också skapa synergier med programmets insatser inom exempelvis området livsmedel. Horisont Europa omfattar forsknings- och innovationsåtgärder för klimatanpassning och klimatneutralitet, för hållbar primärproduktion, värdekedjor, livsmedelssystem och biobaserade industrier som i ett senare steg kan bli aktuella för operationalisering. Där kan synergier med programmet uppstå. Programmet förväntas också skapa positiva synergier till EU:s mission för oceaner, hav och vatten genom en tydlig miljöfokus på skydd, bevarande och återställande av akvatisk mångfald och stödmöjlighet för innovation och företagsutveckling inom de blå näringarna.

Texter till tabell 1 "För EHFVF"

Texten i tabellerna för respektive prioritering har hämtats från SWOT- och behovsanalysen. Texten under rubriken motivering har även den hämtats från behovsanalysen. SWOT-analysen är skriven utifrån näringens och berörda myndigheters perspektiv. Därför beskrivs deras respektive interna perspektiv under styrkor och möjligheter, medan externa perspektiv hanteras under svagheter och hot. Nedan redovisas texter för prioritering 1 till 4, trots att Sverige endast prioriterar stöd inom prioritering 1 och 2. Alla prioriteringar siktar mot samma politiska mål:

- En grönare och koldioxidsnål övergång till en ekonomi med noll nettoutsläpp och ett motståndskraftigt Europa genom ren och rättvis energiomställning, gröna och blå investeringar, den cirkulära ekonomin, begränsning av

klimatförändringar, klimatanpassning, riskförebyggande, riskhantering och hållbar mobilitet i städer.¹

Prioritering: 1 Främja hållbart fiske och bevara akvatiska resurser

SWOT-analys

Styrkor

Yrkeskåren är kompetent och engagerad. Det finns ett fokus på selektivt fiske och rovdjurssäkrade fiskeredskap som kan utvecklas vidare. Fiskeflottans kapacitet är i balans för flera viktiga bestånd enligt målen för maximal hållbar avkastning (MSY).

Vattenmiljön hanteras med en tydlig ansvarsfördelning mellan myndigheter och för flera havsområden finns god kännedom om vattenmiljön. I Sverige finns också tydliga politiska mål för miljöarbetet genom nationella miljökvalitetsmål. Nationell lagstiftning såväl som EU-lagstiftning har ambitiösa målformuleringar. Vattenmiljön skyddas av ett ekologiskt representativt och funktionellt nätverk av marina skyddade områden.

Fiskeriförvaltningen styrs av tydliga styrdokument med ambitiösa mål och är utvecklad för att skapa samråd mellan förvaltning och näring och det råder ett bra samarbetsklimat mellan myndigheter, forskare och stora delar av yrkeskåren. Intressentdialoger som genomförs inför framtagande av ny utvecklingsstrategi för yrkesfisket, vattenbruket och fisketurismen sker med hänsyn till samtliga parter olika roller och kan bidra till ökad samsyn och gemensamma visioner för den fortsatta utvecklingen av svenskt fiske och fisketurism.

Datainsamlingen bidrar till ett hållbart nyttjande av bestånden. Datainsamlingen är långsiktig, internationellt standardiserad och kvalitetssäkrad vilket säkerställer ett bra dataunderlag som kan användas för långa datatidsserier som är jämförbara mellan EU:s medlemsstater. Data som insamlas används varje år i ett antal kvantitativa analyser bland annat för att skatta beståndens status i relation till målen i den gemensamma fiskeripolitiken. Datainsamlingsförordningen säkerställer vidare spridning av data till andra typer av brukare. Insamling och analys koordineras och utvecklas inom olika regionala och internationella grupper.

Livsmedelsstrategins övergripande mål är att skapa en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Strategin är därmed av betydelse och kan

¹ Artikel 5.1 b) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1060.

förstärka möjligheterna för utvecklingen inom yrkeskåren, marknaden och förvaltningen.

Svagheter

Yrkeskåren försvagas av svårigheter till nyetablering inom vissa fiskerier dels till följd av svaga och hotade bestånd, dels av det låga intresset från framför allt yngre personer att starta fiskeriföretag både i hav och insjö. Detta leder till en hög medelålder inom fiskeriet. Fiskeriet bedrivs till viss del med omodern utrustning och lönsamheten är dålig i delar av näringen vilket leder till låg framtidsstro och begränsade utvecklingsvisioner. Delar av yrkesfiskeriet, särskilt insjöfiskeriet, är dessutom beroende av enskilda eller ett fåtal arter inom sitt fiske. Även säkerheten ombord, och särskilt i det småskaliga kustfiskeriet, är bristande i många fall. Det finns brister i delar av fiskeriets fångstrapportering som påverkar datakvaliteten negativt och kan leda till osäkra beståndsbedömningar. Jämställdheten i näringen är mycket låg då det finns få yrkesfiskande kvinnor.

Marknaden, och särskilt mindre företag, saknar digitala lösningar mellan aktörsleden (fiske, förädling och marknad) och det finns inte någon koordinerande organisation för dessa. Fångster från det lokala småskaliga kustfiskeriet, vilket påverkar möjligheten att få ut ett högre pris för dessa fångster. Mindre, lokala aktörers marina fångster förädlas i liten utsträckning för den lokala marknaden. Samtidigt saknar ofta dessa aktörer kvalitets- och miljöcertifiering vilket försvårar konkurrensen med större företag.

Datainsamlingen kan förbättras då det ibland saknas kunskapsunderlag anpassade till ekosystemansatsen. I dagsläget klarar inte alla delar av fiskeriet att leva upp till kraven på datainsamling och det finns visst motstånd till metoder och teknik som behövs för denna. I datainsamlingsförordningen finns ett övervägande fokus på datainsamling för fiskerier av betydelse för yrkesfiskeriet. Detta beror på specifika dataunderlag för dessa arter behövs i de beståndsuppskattningar som ligger till grund för bedömning av beståndens status och framtida fiskemöjligheter.

Fiskerikontrollens kontrollmetoder kan utvecklas för att säkerställa att landningsskyldigheten efterlevs. Dessutom behöver näringens egenrapportering (ett krav i kontrollförordningen) av fångster förbättras. Systemen för fiskerikontroll är ibland besvärliga att efterleva i praktiken och förtroendet för myndigheterna har för vissa delar av yrkesfiskarkåren länge varit lågt.

Havs- och fiskeriprogrammet har egna svagheter dels på grund av att finansiering i programmet i vissa fall kan överlappa med andra nationella finansieringskällor, dels på grund av att projekten ibland konkurrerar om samma nationella medfinansieringskälla. Det kan vara svårt för myndigheter och universitet att nyttja fonden eftersom stor del av medlen beviljas i form av temporära projekt. Hur pengar fördelas till olika åtgärder kan påverka i vilken utsträckning olika sektorer och regioner utvecklas. Ansökningsprocessen och handläggningen är tidskrävande,

regelverken är komplicerade och handläggningen är fördelad på flera myndigheter. Programmet har också saknat tillräcklig flexibilitet för att hantera snabba omvärldsförändringar som till exempel Brexit, miljörelaterade nödgärder eller folkhälsokriser.

Fiskförvaltningen baseras till viss del på regelverk som kan försvåra fiskets anpassning till landningsskyldigheten. Det tekniska regelverket kring villkor för redskapskraven inom olika fisken kan begränsa fiskets möjligheter att i tillräcklig utsträckning undvika oönskade fångster. Olagliga utkast av oönskad fångst förekommer och fiskets rapportering är inte tillräcklig för att säkerställa efterlevnad av landningsskyldigheten. För att yrkesfiskarna ska kunna driva livskraftiga företag krävs långsiktiga varaktiga beslut kring förutsättningarna för fisket. Detta kan även påverka möjligheterna kring förnyringen inom fisket.

Möjligheter

Yrkeskåren kan fokusera mer på innovation och ny teknisk utveckling inom både fiskeredskap och hantering av fångst, råvarukvalitet och arbetsmiljö. Särskilt det småskaliga kustfisket kan utvecklas genom en högre grad av innovation inom framför allt förädling, saluföring och organisatoriska lösningar.

Marknaden i Sverige har en efterfrågan på certifierad och hållbart fiskad fisk då konsumenterna visar ett växande intresse för både lokalt producerade och miljöcertifierade livsmedel från det småskaliga kustfisket. Sådana mervärden skapar en möjlighet för högre marknadsvärde för dessa produkter, men ställer också krav på trovärdighet genom certifierings- och spårbarhetssystem. Det finns också möjlighet att öka intresset för fiskarter som traditionellt inte efterfrågas och på så sätt minska fiskets inverkan på arter som har svag beståndstatus. Utöver detta råder det brist på verktyg som underlättar för slutkund att göra hållbara val. Digitala plattformar kombinerat med flexibla distributionssystem för livsmedel (exempelvis hemleverans av mat) skulle kunna öka fångstens kvalitet och mervärde.

Vattenmiljöerna i Sverige har en mängd olika egenskaper som ger möjlighet för många olika fiskbaserade verksamheter. Förhållandena kan förbättras med hjälp av miljöförbättrande åtgärder så som att samla in förlorade fiskeredskap och marint skräp, utöka fredningsområden eller att anlägga våtmarker, rev och faunapassager. Det marina områdesskyddet kan stärkas genom fiskeregleringar och inrättande av så kallade opåverkade områden, där all mänsklig inverkan begränsas och som på så sätt kan användas som referensområden för ekologisk representativitet. Det pågår också ett långsiktigt arbete med att återställa lekområden för fiskarter vilket är en förutsättning för livskraftiga bestånd.

Fiskeriförvaltningen har förutsättningar att skapa delaktighet genom en lokalt förankrad förvaltning och genom ekosystembaserad fiskförvaltning som involverar intressenter och ökar samförståelsen mellan parterna, särskilt inom kust- och

insjöfisket. Det finns dessutom flera goda erfarenheter av lokalt förankrad samförvaltning inom insjöfisket. Flera beslut som tas på EU-nivå påverkar fiskets förutsättningar, bland annat har en ny EU-gemensam teknisk förordning öppnat upp för en större flexibilitet i redskapsval med betydelse för landningsskyldigheten. Samtidigt kan det nya spårbarhetssystemet för fiskeriprodukter komma att öka den miljömässiga hållbarheten inom svenskt fiske.

Livsmedelsstrategin har ökad hållbar livsmedelsproduktion som en målsättning. Särskilt inom insjöfisket där det generellt råder god beståndstatus, kan åtgärder inom strategin förstärka möjligheterna för insjöfisket att öka sin produktion av både befintliga och nya arter för konsumtion.

Svensk forskning inom fiskets område är väl etablerad vid flera universitet och forskningscentra vilket är en förutsättning för en kunskapsdriven utveckling inom fisket. Ny teknik och digitala lösningar kan också underlätta en effektivare rapportering från yrkesfiskare. Ett ökat samarbete mellan forskning, förvaltning och näring kan utvecklas för att få ett gemensamt fokus på att återuppbygga och förvalta bestånden hållbart.

Hot

Yrkeskåren kan, inom vissa flottsegment med strukturell överkapacitet, få problem att fortsätta bedriva fisket. Yrkesfiskare har också begränsade möjligheter till kompetensutveckling vid exempelvis omställning till fiske på nya målarter. Det finns inte heller rådgivningstjänster för yrkesfiskare som fokuserar på marknadslösningar, vilket behövs för mervärdesskapande verksamheter, framför allt för kust- och insjöfisket. Det finns begränsat med landningshamnar och kringsservice (t.ex. kylförvaring i hamnar) till yrkeskåren, speciellt för det pelagiska fisket, som har större fartyg. Problemet inkluderar sådan kringsservice som krävs specifikt för landningsskyldigheten krav.

Marknaden hotas av oro hos konsumenter gällande fiskets hållbarhetsaspekter, och oro om att miljögifter och läkemedelsrester påverkar svenska fisk- och skaldjursprodukter. Detta kan leda till minskad efterfrågan på svensk fisk och skaldjur.

Vattenmiljön är kraftigt påverkad på flera håll. Miljögifter kan ha negativ påverkan på beståndssituation och medföra att fisken blir olämplig för konsumtion. Andra belastningsproblem är övergödning, syrefria bottenar, mikroplaster, förlorade redskap som fisk fastnar i och skräp i vattnet. Miljön påverkas också av de fiskeaktiviteter som bedrivs. Bottentrålning ökar frigörelse av fosfor från botten, vilket kan ha en direkt motverkande effekt på de medel som används till att förbättra vattenkvaliteten. Många vattendrag är påverkade av vandringshinder, rensning, rätning och omgrävning vilket skapar brist på lek- och uppväxtområden och har stor negativ inverkan både på bestånden och på annat växt- och djurliv. Ett hot mot marina skyddade områdena är att regionala myndigheter (länsstyrelserna)

inte ser vikten av att inrätta ytterligare områden och att nätverket av marina skyddsområden inte blir optimalt. Bevarandestatus för majoriteten av de svenska marina livsmiljöerna i både Östersjön och Västerhavet har enligt art- och habitatdirektivet klassats som ogynnsamma.

Klimatförändringar ger ökade temperaturer och lägre salthalt i haven och kan leda till förändrad utbredning och produktivitet hos många fiskarter. Detta innebär stora utmaningar för förvaltning då flexibiliteten inom fiskeregleringen kan begränsa yrkesfiskets möjligheter att anpassa sig till nya förhållanden.

Livsmedelsstrategins möjligheter att förstärka utvecklingen inom yrkeskåren begränsas inom vissa segment för vildfångad fisk av att beståndssituationen är kritisk för flera viktiga fiskarter. Något ökad produktion kan åstadkommas genom effektivisering eller bättre hantering av fångsterna medan ekonomisk tillväxt kan ske genom att åstadkomma högre ekonomiska värde på vildfångad fisk.

Predatorer så som säl och skarv ger minskade fångster för det småskaliga kustfisket då skada sker både på fångst och redskap. Vidare har problem med parasiter som bärs av sälar påvisats vilket i många fall påverkar fiskens hälsa och försämrar värdet på fångsten. Det bedrivs viss jakt på säl i Sverige, både skydds- och licensjakt.

Behovsanalys

SWOT-analysen för nästa programperiod visar många likheter med tidigare genomförda analyser för fiskerinäringen. SWOT-analysen mynnar bland annat ut i behovet av att på olika sätt öka lönsamheten inom fisket, vilket är en grundförutsättning för kommersiell yrkesverksamhet. Fiskets lönsamhet kan öka i samband med att landningsskyldigheten efterlevs om metoder och redskap blir mer selektiva och skonsamma. Fisket behöver investera i nya fiskeredskap och utrustning som används ombord för att hantera och sortera fångst och landningar. Minskad oönskade fångster minskar fångsthantering och därmed även risken för sämre fångstkvalitet. Det småskaliga kustfisket är särskilt utsatt för angrepp från predatorer och lönsamheten kan öka om förluster och skador på fångsterna minskar. Fisket påverkas också av försämrad kvalitet på fångst på grund av parasitsjukdomar som sprids av säl. Sälproblematiken kan mötas genom att skydda redskap och fångst från säl samt genom jakt. Det finns också behov av säkrare arbetsförhållanden ombord på fartygen, särskilt inom det småskaliga fisket där många fartyg är relativt gamla och i behov av moderniserad utrustning ombord.

För att hantera utrustningsbehov som också följer av landningsskyldigheten måste fiskeredskapen kontinuerligt utvecklas, både för ökad selektivitet och för minskad interaktion med däggdjur och fåglar. För att nya redskap ska etableras som nationell standard krävs ofta större samordnade utvecklingsprojekt. Materialval och minskad användning av plast är viktigt för att utveckla redskap som i högre omfattning kan återanvändas eller återvinnas. Samtidigt är innovationsbehovet

större än så och omfattar all utrustning som hanterar fångsten ombord och vid landning och omlastning. Kopplingen till förvaltningens utveckling är central. Allt marint fiske bedrivs utifrån den gemensamma fiskeripolitikens regler, det finns behov av att kunna påverka förvaltningen så att utveckling sker på ett sätt som skapar förståelse och acceptans inom fiskerisektorn. Utvecklingen av kontroll- och datainsamlingsutrustning bör därför i möjligaste mån genomföras utifrån fiskets perspektiv, för att hitta lösningar som förenklar regelefterlevnad och samtidigt förbättrar lönsamheten inom fisket. Moderna distributionssystem av livsmedel kan främja lönsamheten inom fiskesektorn, särskilt för det småskaliga kustfisket, genom bättre möjligheter att nå den lokala slutkonsumenten och därmed högre värde för fångsten.

Hanteringen av landningar är beroende av den infrastruktur och de tjänster som erbjuds i hamnområden. Behoven varierar utifrån fartygens och fångsternas storlek. Stora fartyg har möjlighet att välja utländska hamnar, men den möjligheten har inte det småskaliga kustfisket som i högre utsträckning behöver ha tillgång till lokala landningsplatser. Landningsskyldigheten skapar behov av att hantera oönskade fångster i land. Därmed behöver hamnar och landningsplatser utvecklas för att möta landningskontrollens och datainsamlingens krav. Det finns även behov av att utveckla mottagningskapacitet och hantering av akvatiskt skräp och avfall.

Kunskapsdriven kompetensutveckling är viktig för yrkeskåren där möjligheterna till utbildning är begränsade. Detta gäller både utbildning för de som vill lära sig yrket och möjligheten till vidareutbildning för redan yrkesverksamma. Fiskare kan också lära av varandra och både omvärldsbevakning och internationella utbyten kan utvecklas. Det finns därmed behov av olika nätverk och samverkansformer men också rådgivningstjänster för yrkesfiskare som fokuserar på marknadslösningar i syfte att främja mervärdesskapande verksamheter för kust- och insjöfisket. Det finns även behov av att kunna lyfta det positiva som svenskt fiske innebär, samt kunna informera konsumenterna om miljömässig hållbarhet inom svenskt fiske.

Det selektiva fisket leder till mer hållbara och livskraftiga fiskbestånd och på sikt även till mindre fiske för samma fångst och därmed även ökad energieffektivitet. Beståndssituationen är särskilt bekymmersam för vissa fiskbestånd och under 2019 ledde ett nytt biologiskt råd för östra beståndet av östersjötorsk till att kommissionen införde nödåtgärder som innebar landningsförbud för torsk i sydöstra Östersjön. Under oktoberrådet samma år, beslutades även ett förbud mot riktat torskfiske på det östra beståndet av östersjötorsk under 2020. Denna utveckling har lett till att Sverige i senaste flottrapport identifierade en strukturell överkapacitet för delar av flottan som tidigare fiskat torsk i Östersjön. Detta har lett till behovet att införa åtgärden definitivt upphörande av fiskeverksamhet i havs- och fiskeriprogrammet i syfte att korrigera överkapaciteten i de delar av flottan som bedömts vara direkt beroende av torskfiske. Övriga delar av flottan som bedriver blandfiske där torsk endast utgjort en mindre del av fångsten behöver

utvecklas utifrån de nya fiskeförutsättningarna. Det finns behov för flexibilitet inom fiskesektorn för att snabbt kunna ställa om till att fiska på andra bestånd, vilket försvåras på grund av regleringar. Fisket är särskilt utsatt och i behov av stabila förutsättningar. Det gäller exempelvis när vissa fiskebestånd inte längre är livskraftiga eller när yttre omständigheter som exempelvis naturkatastrofer inträffar.

I enlighet med art- och habitatdirektivet klassades bevarandestatus för majoriteten av de svenska marina livsmiljöerna i både Östersjön och Västerhavet som ogynnsam, dels på grund av avsaknaden av stora rovfiskar i ekosystemen, dels på grund av trålfiskets effekter på havsbotten. Övergödningen fortsätter att vara ett allvarligt miljöproblem i Östersjön samtidigt som det finns risk för följeffekter av klimatdrivna förändringar i havens ekosystem. Fortsatta insatser för både återställning och bevarande av hotade arter och habitat bedöms vara helt centrala för havsmiljöns funktion och resiliens och för möjligheten att fortsatt nyttja havens resurser för ett hållbart fiske.

Det finns fortsatt behov av utvecklingsåtgärder för fiskerikontrollen. Det rör bland annat tillsyn för efterlevnad av landningsskyldigheten, överträdelsehantering, datavalidering, kvotförvaltning, samt investeringar för utveckling av digitala system för fiskets uppgiftslämnande. Även insatserna som rör övervakning på distans av fiskefartygsaktiviteter i marina skyddade områden behöver fortsätta utvecklas i takt med att nya områden upprättas med olika villkor gällande fiskeutövandet. Fiskets kontrollförordning är under revidering och kommer medföra utvecklingskostnader inom olika kontrollområden. Bland annat kommer den fortsatta digitaliseringen av fiskefartygsflottan att omfatta digital fångstredovisning och rapportering av fartygspositioner, vilket även kommer att beröra mindre fiskefartyg. Digitaliseringsinsatserna medför utvecklings- och installationskostnader både hos aktörerna och hos den ansvariga myndigheten.

På marknadsområdet finns förslag som rör ökade krav på digitalisering. Ändringsförslagen i bestämmelserna om spårbarhet omfattar bland annat ett generellt krav på elektronisk-/digital spårbarhet. Kommissionen föreslår även ändringar för ökad digitalisering av systemet med ursprungsintyg (fångstintyg) som styrkande dokument vid import, vilket medför investeringskostnader för berörda myndigheter och aktörer.

I Sverige ansvarar myndigheterna för olika delar av Sveriges datainsamlingsprogram, där Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har samordnande ansvar. Insamlad biologiska data, och analyser av denna, syftar till att säkerställa kunskapsunderlaget för genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken. Informationen används till exempel för att erhålla en kunskapsbakgrund för att kunna uppfylla mål rörande bland annat långsiktigt hållbart nyttjande av bestånd och implementering av ekosystemansatsen. Informationen används i Internationella havsforskningsrådets (ICES) arbete med att analysera bestånden och utgör

underlag i EU:s vetenskapliga, tekniska och ekonomiska kommitté för fiskerinäringen (STECF), som ger vetenskapliga råd till EU-kommissionen. Förutom löpande insamling och analys av data kräver EU-lagstiftningen att medlemsländerna löpande ska besvara inkomna förfrågningar av data från slutanvändare.

De akvatiska ekosystemens struktur och funktion utgör grunden för ekosystemtjänster och den verksamhet som nyttjar vilda bestånd. Det finns mål för ökad hållbarhet i vattenmiljöer på nationell och internationell nivå och därmed behov av stöd till bevarandearbete för att skydda och återställa akvatiska miljöer. Ett exempel på bevarandeåtgärd som bidrar till art- och habitatdirektivets, fågeldirektivets och havsmiljödirektivets syften är inrättande och bevakande av skyddade marina områden. Utökning av skyddade områden är viktigt för ekosystemets möjlighet att bevaras, och det finns behov av dessa fredningsområden. Behovet omfattar också skyddande utifrån vissa utsatta arter, såsom tumlare. Genom att skydda och återställa viktiga livsmiljöer kan bestånden bli starkare, vilket också bidrar till mer stabila förhållanden för fiskenäringen.

Genomförandet av havsmiljödirektivet utgår från en ekosystembaserad förvaltning av mänskliga aktiviteter där uppsatta målsättningar för att uppnå god miljöstatus övervakas och följs upp. Direktivet är brett i sitt angreppssätt och omfattar därmed verksamheter som på olika sätt påverkar ekosystem, näringsvävar, livsmiljöer och arter. Genomförandet av ett uppdaterat åtgärdsprogram enligt havsmiljöförordningen sker under perioden 2022–2027. Åtgärderna syftar till att följa uppsatta miljö kvalitetsnormer och uppnå god miljöstatus. Det finns behov av särskild finansiering i syfte att snabbare kunna genomföra nödvändiga åtgärder inklusive restaureringsåtgärder som ofta är kostsamma.

Det finns också fortsatt behov av att åtgärda effekter från tidigare påverkan och miljöbelastning. Ett exempel är spökgarnsproblematiken som innebär att stora mängder förlorade fiskeredskap är kvar i haven. Problemet är stort i skärgårdsmiljöerna där privata garn från fritidsfiskare utgör en betydande andel. Det småskaliga kustfisket kan bidra med särskild kompetens och fartyg väl lämpade för insamling av förlorade fiskeredskap. Även mängden skräp i vattnet, som huvudsakligen utgörs av plast, föranleder behov av åtgärder i syftet att rena havet. Genom insamling av förlorade fiskeredskap och akvatiskt skräp kan viktiga akvatiska livsmiljöer förbättras, vilket leder till bättre bestånd och en mer stabil situation för näringen. I förlängningen finns det också behov av att förbättra möjligheter att hantera skräp som fångas i fiskeredskap både ombord på fartyg och i hamnarna.

Motivering

Stöd inom specifikt mål 1.1 prioriteras för att stärka hållbara fiskeverksamheter. och inom specifikt mål 1.3 för att bidra till en skälig levnadsstandard vid tillfälligt upphörande av fiskeverksamhet. Stöd inom specifikt mål 1.4 prioriteras för att

främja effektiv fiskerikontroll och fiskeritillsyn, inbegripen bekämpning av IUU-fiske, liksom tillförlitliga data för ett kunskapsbaserat beslutsfattande, samt inom specifikt mål 1.6 för att bidra till att skydda och återställa den biologiska mångfalden i vattenmiljöer och de akvatiska ekosystemen.

Stöd för **investeringar ombord** på fiskefartyg prioriteras bland annat i syfte att minska påverkan på akvatiska miljöer och bidra till genomförandet av landningsskyldigheten. Investeringsmöjligheter omfattar stöd för införskaffande av fiskeredskap och utrustning som minskar mängden oönskade fångster, förenklar hantering av fångst, minskar inverkan på övriga ekosystemet, samt mildrar interaktioner med däggdjur och fåglar, exempelvis säl. I en utvärdering som Statens jordbruksverk har tagit fram (Effekter av stöd till selektiva och rovdjurssäkra redskap, Utvärderingsrapport 2020:2) analyseras effekterna av stöd till selektiva och rovdjurssäkra redskap under programperioderna 2007–2013 och 2014–2020. Utvärderingen visar att stöd till selektiva och rovdjurssäkra redskap sannolikt haft en positiv effekt och ökat användandet av rist inom räkfisket. Stöd till selektiva och skonsamma redskap bidrar till att minska risken att annat än målarten fångas i redskapen. Att minska oönskade fångster och att skyddade och utrotningshotade fåglar och däggdjur fastnar i redskapen pekas ut som en viktig åtgärd enligt havsområdesanalyserna för både Östersjön och Nordsjön. Åtgärden möjliggör stöd till investeringar i skrämselanordningar som håller däggdjur, t.ex. sälar och tumlare borta från redskapen. Det som skiljer åtgärden från motsvarande åtgärd i programperioden 2014–2020 är att investeringsmöjligheterna är ännu bredare. Den tar bland annat hänsyn till den rådande situationen i Östersjön med minskade kvoter och förbud mot fiske riktat mot torsk genom att möjliggöra investeringar för anpassning av fisket. Enligt den senaste ekonomiska analysen om flottans lönsamhet (STECF 20–06 – AER 2020) har förbudet fått stora ekonomiska konsekvenser för det småskaliga kustfisket som berörs av förbudet. För att möjliggöra anpassning av den berörda fiskeflottan i Östersjön möjliggör åtgärden investeringar ombord för att anpassa fisket till nya målarter. Utöver det har åtgärden också breddats till att omfatta investeringar för att förbättra arbetsmiljön ombord.

Sälen skapar stora problem inom fiskenäringen då den angriper fångsten och förstör fiskeredskapen. Den senaste ekonomiska analysen om flottans lönsamhet (STECF 20–06 – AER 2020) bekräftar att sälpopulationen ökat under de senaste åren, något som särskilt påverkat det småskaliga kustfisket negativt då arbetet och kostnaderna till följd av sälangreppen ökat med minskade intäkter som följd. Det är framför allt ett stort problem i Östersjön. För att avhjälpa problemet prioriteras det stöd för **ersättning för hanteringskostnader för fällda sälar inom ramen för licensjakt eller skyddsjakt**.

För att bidra till uppfyllandet av landningsskyldigheten bör stöd också ges för **investeringar för utveckling av hamnar och landningsplatser**. Stöd bör ges både utifrån fiskets behov och utifrån ett kollektivt intresse. Hamnar behöver

anpassas utifrån landningsskyldigheten och utvecklas för att förbättra förmågan att hantera avfall som tas i land av fiskefartyg. Även hamnarnas infrastruktur, logistik och övriga kringtjänster för fiskare bör stödjas i linje med förvaltningens krav på spårbarhet, kontroll och datainsamling. Fiskberedningsindustrin är till stor del beroende av import av råvara. Svenska hamnar behöver därför utvecklas för att kunna erbjuda nödvändiga tjänster för lokala företag. Rapporten om fiskberedningens ekonomiska resultat (STECF 19–15 – EU Fish Processing sector) visar också att det framför allt är mindre beredningsföretag som är beroende av lokala landningar.

Statens jordbruksverks utvärdering av stöd till definitivt upphörande av fiskeverksamhet under programperioden 2007–2013 (Socioekonomiska effekter av fartygsskrotningar inom svenskt fiske, Utvärderingsrapport 2017:3) visar att ett antal av fartygsägarna som fick det s.k. skrotningsstödet investerade i nya fartyg. Av utvärderingsrapporten framgår även att majoriteten av de som fick stöd fortfarande hade inkomster från fiske eller fiskerelaterade åtgärder efteråt vilket pekar på att stödet inte är effektivt och kan leda till oönskade effekter. Stöd för definitivt upphörande av fiskeverksamhet prioriteras därför inte. I syfte att understödja stabilitet och skäliga levnadsvillkor inom fisket i händelse av exempelvis kris prioriteras stöd till **tillfälligt upphörande av fiskeverksamhet**.

Det finns många utmaningar inom fisket och därmed ett stort behov av innovativa och tekniska lösningar. Även beredningen av fiskeprodukter är beroende av innovativ utveckling som bör avse produkt- och processutveckling kopplad till hållbarhet och hantering av nya råvaror. Råvaror från nya arter eller organismgrupper kan kräva helt nya maskiner i processledet och dessa måste utvecklas tillsammans med ett förändrat råvaruutbud från fisket. För att stimulera innovationer inom fisket och tillhörande beredning bör därför finnas stödmöjligheter för **innovationsprojekt inom fisket** som omfattar hela fiskets produktionsled från fångst till bord. Bland annat kan utveckling av smarta distributionssystem av livsmedel som för producenterna och konsumenterna närmare varandra stödjas. Särskilt insjöfiskare och småskaliga kustfiskare kan förbättra sin lönsamhet med hjälp av sådana distributionssystem. Ytterligare ett område där det finns behov av innovativa lösningar är inom utvecklingen av sälsäkra redskap, som enligt den ekonomiska analysen om flottans lönsamhet (STECF 20–06 – AER 2020) är idag den viktigaste långsiktiga lösningen på problemen sälen orsakar framför allt det småskaliga kustfisket. Åtgärden stödjer även redskapsutveckling som bidrar till ett mer selektivt och skonsamt fiske. Inom denna åtgärd riktad mot innovation bör stort fokus också läggas på samverkan mellan fiskare, producentorganisationer, forskning och myndigheter för att samla nödvändig verksamhetsexpertis och utveckla helhetslösningar inom berörda verksamheter.

Behoven av en kunskapsdriven kompetensutveckling och ökad dialog inom och mellan näring, forskning och myndigheter kan främjas med stöd till

kompetensutveckling och bilda nätverk. Precis som i programperioden 2014–2020 bör stöd bland annat avse informationsfrämjande och kompetensutvecklande myndighetsprojekt som bidrar till att öka samverkan inom sektorn. Åtgärden kan till exempel stödja kompetensutveckling- och rådgivningsinsatser som fokuserar på marknadslösningar för att skapa mervärde för kust- och insjöfisket. Ytterligare en strategi för att höja samverkan inom näringen är att uppmuntra deltagande i producentorganisationer och stödja deltagande inom fiskeriförvaltningen på EU-nivå.

Fiskerikontroll och datainsamling utgör grunden för en kunskapsbaserad fiskeriförvaltning som genomförs utifrån gemensamma villkor för fiskets aktörer. Det prioriteras därför fortsatt stöd för en effektiv **fiskerikontroll** och för en tillförlitlig **datainsamling**. Regelefterlevnad och kontroll är grundläggande för att säkerställa ett hållbart fiske, vilket är en grundpelare i genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken. Stödet kan bland annat bidra till att utveckla flera digitala lösningar. Datainsamlingen är grundläggande för att öka kunskap och för att relevant vetenskaplig rådgivning ska ligga till grund för förvaltningsbeslut som syftar till att uppfylla målen inom den gemensamma fiskeripolitiken. Datainsamlingen har även flera synergier med andra verksamhetsområden som nyttjar underlagen i sitt arbete. Några exempel är datainsamlingens betydelse för att följa upp de nationella miljömålen och uppföljning av miljöstatus inom havsmiljödirektivet.

Stöd för att uppnå och bevara god miljöstatus i marina miljöer utifrån havsmiljödirektivets behov prioriteras. Arbetet är grundläggande för utvecklingen av en ekosystembaserad förvaltning och har tydliga synergier till andra prioriterade stöd, som t.ex. datainsamling. Även stöd för bevarande och återställning av akvatisk mångfald och ekosystem bidrar till målen i havsmiljödirektivet. Dessa stöd bedöms vara komplementära då de tillsammans bidrar till ökad kunskap om havsmiljön och till att nödvändiga miljöåtgärder genomförs. Förutom åtgärden för **genomförande av havsmiljödirektivet** som vänder sig till ansvariga myndigheter prioriteras det också stöd till insatser som bidrar till att **skydda, bevara och återställa akvatisk mångfald** och ekosystem. Insatser kan avse mer praktisk miljörestaurering eller utveckling av skydd och bevarande av betydelsefulla livsmiljöer i både hav och inland. Förutom stöd till myndigheterna för genomförandet av olika miljödirektiv behövs även stöd till kompletterande insatser från ideella och icke-statliga organisationer som bidrar till miljövårdande inslag i ett mer lokalt perspektiv. Exempelvis behövs insatser för förbättrade faunapassager. Sådant arbete kan bland annat avse mindre dammar i inlandet och andra fysiska förändringar i landskapet som påverkar tillståndet i vattenmiljön. Även utsättningar av fisk för att bevara eller återställa naturliga bestånd prioriteras. Insatserna kopplas till av flera av EU:s miljödirektiv, som exempelvis vattendirektivet, havsmiljödirektivet, plastdirektivet och art- och habitatdirektivet.

Ytterligare ett stöd i syfte att förbättra förutsättningar för ett mer välmående ekosystem och starkare fiskbestånd som prioriteras är **insamling av förlorade fiskeredskap och akvatiskt skräp**. Akvatiskt skräp är ett stort problem i både Östersjön och Nordsjön och omfattar även övergivna och förlorade fiskeredskap i vilka fåglar och däggdjur riskerar att fastna. Insatserna bedöms kunna ge större samhällsnytta om samordning sker mellan fiskare, icke-statliga organisationer, forskning och myndigheter och om projekten utformas utifrån regionala eller nationella perspektiv.

Den prioriteringen som görs av olika stöd bedöms kunna bidra till att skapa och bevara sysselsättning inom fisket, till ökad lönsamhet inom fisket, ökat samarbete mellan aktörer inom programmets tillämpningsområde, ökad innovation ökade insatser för bevarande och återställning av akvatisk mångfald effektivare datainsamling och tillgång på data, förbättrad fiskerikontroll samt förbättrad kapacitet inom förvaltningen.

Vad gäller de negativa effekterna Brexit innebär för fiskerisektorn i Sverige krävs det i stor utsträckning specifika och anpassade åtgärder. Det bedöms att brexitjusteringsreserven erbjuder bättre stödförutsättningar för att motverka dessa negativa konsekvenser än EHFVF varför prioriteringarna i programmet inte ämnar erbjuda särskilda lösningar i Brexits spår.

Prioritering: 2 Främja hållbara vattenbruk och marknader för fiske- och vattenbruksprodukter

SWOT-analys

Styrkor

Yrkeskåren är professionell, kunnig och har innovativa aktörer inom både odling och beredning, som kan ta hjälp av relevant forskning på området. De mindre, ofta familjeägda företagen, finns ofta på landsbygden och är viktiga utifrån ett sysselsättningsperspektiv och målsättning om en levande landsbygd, inte minst i fiskeberoende områden. Svensk fiskberedningsindustri sysselsätter en stor andel kvinnor jämfört med andra sektorer inom fiskerinäringen.

Produktionen av vattenbruksprodukter har den inneboende styrkan att en stor mängd livsmedel kan odlas på liten yta. Vattenbruksindustrin har därför potentiell att nå hög produktivitet. Fiskar omvandlar också foder till kött i högre grad än flera andra uppfödningdjur.

Marknaderna för fiske, vattenbruk och beredning är sammankopplade eftersom både vattenbruksprodukter och svensklandad fisk används i beredningsindustrin. Det finns förutsättningar för att skapa lokala förädlingskedjor eftersom relevant kunskapen finns. Vattenbruket bidrar till målsättningen om en säkrare tillgång till livsmedel och det är en styrka för näringen att det är möjligt att säkerställa att

råvarorna produceras på ett biologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart sätt. Konsumtionen av svenskodlade vattenbruksprodukter innebär kortare livsmedelskedjor med mindre behov av import och därmed transporter.

Förvaltningen stärks av att det finns en politisk vilja att vattenbruksproduktionen ska öka i Sverige, bland annat med stöd av livsmedelsstrategin. Samarbeten sker mellan beredningsindustrin och kommuner för att stärka efterfrågan av lokalt beredd fisk. Samarbeten sker också mellan geografiska områden för att hantera gemensamma vattenresurser. Fiskeriförvaltningen styrs av tydliga styrdokument med ambitiösa mål och är utvecklad för att skapa samråd mellan förvaltning och näring. Det råder ett bra samarbetsklimat mellan myndigheter, forskare och stora delar av yrkeskåren. Intressentdialoger som genomförts inför framtagande av ny utvecklingsstrategi för yrkesfisket, vattenbruket och fisketurismen kan bidra till ökad samsyn och gemensamma visioner för den fortsatta utvecklingen av svenskt vattenbruk.

Vattenmiljön ställs i fokus genom åtaganden om att reducera tillförseln av näringsämnen till vattnet. Inom vattenbruket kan också odling av till exempel musslor, ostron, sjöpungar och alger skapa miljövinster då dessa organismer upptar näringsämnen ur omgivande vatten. För Östersjön kan den här typen av vattenbruk vara särskild positiv då det bidrar till att minska näringsbelastningen. En del av vattenbruket ägnar sig också åt odling av fisk för utsättning till förmån för fritidsfiske och fisketurism. I Sverige finns tydliga politiska mål för miljöarbetet genom nationella miljökvalitetsmål. Nationell lagstiftning såväl som EU-lagstiftning har ambitiösa målformuleringar.

Livsmedelsstrategin identifierar och betonar betydelsen av en hållbar livsmedelsproduktion som kan gynna yrkeskår, marknad och förvaltning. Strategins övergripande mål är att skapa en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet.

Svagheter

Yrkeskåren inom vattenbruk har en relativt hög medelålder och en låg andel sysselsatta kvinnor. Det är fortfarande stora delar av fiskerinäringen som inte är ansluta till producentorganisationer vilket gör att de kan ha svårt att påverka både sektorernas och förvaltningens utveckling.

Produktionen av vattenbruksprodukter hämmas av att teknik för landbaserad odling inte kunnat utvecklas i tillräcklig omfattning. Denna teknik kan utvecklas vidare för att skapa förutsättningar för odling av andra arter som har lägre miljöpåverkan än de traditionellt odlade arterna. Inte heller beredningsindustrin tar tillvara möjligheten att nyttja icketraditionella arter i sin produktion. Att vattenbruket till ganska stor del är beroende av fiskindustrin för foder till sina

odlingar är en annan svaghet för näringen, samt att biprodukter i dag inte tas tillvara och används i tillräcklig utsträckning.

Marknaden för beredningsindustrin påverkas negativt när de delar av näringen som är beroende av yrkesfiskets råvaror riskerar att få sämre tillgång på dessa råvaror när yrkesfiskeskåren krymper och bestånden viker. Lokal storskalig beredning kan orsaka tröghet vid försök till omställning i distributionssätt och förädling.

Den största delen av de råvaror som produceras genom vattenbruket säljs också oförädlade trots att de kunnat vidareförädlas till ett högre marknadsvärde. Endast en mindre del av dagens produktion riktar sig mot den regionala marknaden. Generellt är inte heller informationsöverföringen mellan primärproduktion och saluföringen speciellt välkoordinerad, och i vissa fall inte heller digitaliserad.

Mindre, lokala yrkesfiskares fångster förädlas i liten utsträckning för den lokala marknaden.

Ekonomin för vattenbruket är svag med höga etableringskostnader och låg lönsamhet inom delar av branschen. Det är också höga etableringskostnader inom beredningsindustrin, även om lönsamheten för etablerade aktörer är bättre där.

Vattenmiljön blir i dag påverkad av vattenbruket främst genom utsläpp av näringsämnen, ökad sedimentbildning och minskad syrgashalt i vattnet. Dessutom kan vattenbruk ha negativa effekter på naturliga fiskbestånd genom smittspridning eller att odlad fisk rymmer och konkurrerar med naturliga bestånd.

Tillståndprocessen för att bedriva vattenbruk är ofta långdragen vilket anses extra problematiskt då tillstånden normalt är giltiga i maximalt tio år. Företag med många anläggningar befinner sig därför ständigt i en tillståndprocess. En aspekt som kritiserats är att odlad fisk ses som en miljörisk men att lagstiftningen inte beskriver vilka krav som gäller för bästa praxis. De svenska kraven för miljöskydd gör att odling i öppna system på senaste tiden inte fått förnyade odlingstillstånd. Detta skapar ett låst läge för branschen då det inte står klart vad som behövs för att odlingarna ska erhålla fortsatta odlingstillstånd.

Förvaltningens mål kring utveckling av vattenbrukssektorn är ofta otydliga på regional nivå. Vattenbruket är sällan en del i kommunal planering och en bästa praxis behöver utvecklas utifrån olika geografiska förutsättningar då vissa vattenbruk i dag har placerats på olämpliga platser. Kommuner behöver hjälp från sektorn genom organisation med kunskap om branschen. Kommunala eller regionala vattenbruksplaner skulle kunna tas fram som stöd till företagare som är intresserade av att starta upp eller utöka vattenbruksföretag.

Möjligheter

Yrkeskåren har förutsättningar att fokusera mer på innovation och ny teknisk utveckling inom både odlingsteknik och foderutveckling. Båda områdena kan även ha betydande positiva miljöeffekter genom att belastning på omgivande vattenmiljöer kan sänka och samtidigt höja förutsättningarna för en cirkulärt baserad produktion och foderframställning. Beredningsindustrin har förutsättningar att bidra till ökad sysselsättning av exempelvis nyanlända genom att erbjuda dem sådana arbetsuppgifter som inte kräver specifik kompetens.

Marknaden har konsumenter som efterfrågar miljömässigt hållbara samt ekologiska produkter. I dagsläget importeras en stor andel vattenbruksprodukter, något som visar på en möjlighet att utveckla det svenska vattenbruket. Genom mervärden som kvalitet, miljövänlig produktion och god djurhälsa kan svenska vattenbruksprodukters konkurrenskraft öka.

Inom den svenska marknaden finns det efterfråga på certifierad och hållbart fiskad fisk då konsumenterna visar ett växande intresse för både lokalt producerade och miljöcertifierade livsmedel. Olika typer av certifieringar kan möjliggöra differentiering och vara ett effektivt sätt att möta en växande efterfråga varför det kan vara viktigt för vattenbruket att certifieras i större utsträckning. En ökad efterfrågan på fisk och skaldjur ger vattenbruket en viktig möjlighet näring i och med vikande bestånd av vild fisk. Begränsningarna för yrkesfisket att leverera råvaror till beredningsindustrin innebär också en möjlighet för vattenbruket att möta den efterfrågan.

Det finns också möjlighet att öka intresset för fiskarter som traditionellt inte efterfrågas och genom det minska fiskets inverkan på arter som har svag beståndsstatus.

Möjligheterna till småskalig distribution och förädling av fisk är viktiga för att kunna uppnå högre försäljningspris och kunna skapa efterfrågan på arter och storlekar som normalt inte konsumeras. Högre grad av innovation är också möjlig inom förädling, saluföring och organisatoriska lösningar.

Fiskförvaltningen har förutsättningar att skapa delaktighet genom en lokalt förankrad förvaltning och genom ekosystembaserad fiskförvaltning som involverar intressenter och ökar samförståelsen mellan parterna.

Vattenmiljöer i Sverige erbjuder förutsättningar för olika typer av vattenbruk med vidsträckt kust och många sjöar och vattendrag. I norra Sverige finns dessutom överskott på grön el genom vattenkraft, stora markområden runt större städer samt kallt klimat som minskar risken för bakteriell påverkan inom odlingen. Vissa miljöproblem kan också åtgärdas med utveckling av hållbart vattenbruk. Detta kan göras dels genom en ökad andel ekologiska vattenbruk, dels genom odling i lågbelastande system men även genom odling av arter som tar upp näring ur det omgivande vattnet som exempelvis musslor och alger. Utvecklingen av teknik för

odling av extraktiva arter kan med fördel ske i samarbete med andra länder i syfte att påskynda progressionen. Detta kan bland annat genomföras inom innovations- och kompetensutvecklingsåtgärder. Det är också viktigt med en fortsatt utveckling mot nya mer miljövänliga odlingstekniker.

Hot

Yrkeskåren har begränsad möjlighet till vidareutbildning för att hantera nya maskiner och nya regelverk. Idag finns ingen yrkesutbildning i Sverige för att utbilda sig till vattenbrukare. Det saknas också tillgänglig expertis- och rådgivningsservice för att utveckla vattenbrukssektorn. Det finns inte heller rådgivningstjänster för yrkesfiskare som fokuserar på marknadslösningar, vilket behövs för mervärdesskapande verksamheter.

Det saknas även testanläggningar för att utveckla vattenbrukssektorn. Till exempel finns det inte anläggningar som kan bära det viktiga steget mellan forskning och innovation till kommersiell produktion. Ett annat hot som yrkeskåren upplever är att vattenbruk utsätts för olika typer av sabotage.

Marknaden på inhemska vattenbruksprodukter konkurrerar med billigare importerade råvaror som produceras med metoder som inte är tillåtna i Sverige. Detta tvingar lokala vattenbrukare att sälja produkter som kan anses mer hållbara till ett lägre pris än vad de annars hade kunnat göra. Konsumenter har i dag inte heller tillräcklig kännedom om miljönyttan eller hälsoytan med vattenbruksprodukter från Sverige. Konkurrenten från exempelvis etablerade storskaliga fiskförädlingsenheter gör att tröskeln för att investera i utvecklingen av småskalig förädling blir hög.

Ekonomin hos företagen är svår att förbättra på grund av att det anses vara högt risktagande att investera i branschen och det finns brist på riskkapital och få möjligheter till lån. Det är också svårt att hitta investerare för nya tekniska lösningar inom vattenbruk.

Vattenmiljön i Östersjön och i flera andra svenska vatten har flera utmaningar så som skräp, mikroplast, förändrad vattentemperatur, övergödning och miljögifter. En ökad produktion av blå fånggrödor så som musslor, alger, ostron och sjöpungar kan bidra till upptag av näringsämnen. Det är dock osäkert hur stor effekt detta ger avseende näringsupptag och i dagsläget finns inte några ekonomiska incitament för denna odling då kostnaderna är höga och möjligheterna till avsättning av dessa produkter är låga.

För beredningsindustrin innebär miljögifterna i Östersjön att svensk råvara kan ha sämre kvalitet. Detta leder till att den svenska beredningsindustrin gärna importerar råvaror. Oro för att fiskeriprodukter producerade med fångst från Östersjön ska innehålla miljögifter innebär en risk för att konsumenter väljer bort inhemska produkter. Det finns också en risk att Sverige genom sin import av odlad fisk bidrar till en negativ miljöbelastning i andra delar av världen.

Klimatförändringar med ökade temperaturer och lägre salthalt i haven kan leda till förändrad utbredning och produktivitet hos många fiskarter. Delar av yrkesfisket är dessutom beroende av enskilda eller ett fåtal arter inom sitt fiske.

Klimatförändringar för med sig en ökad frekvens av extremväder vilket utgör ett hot för vattenbruk som bedrivs i naturliga vatten. Klimatförändringar kan också påverka landbaserade odlingar i form av ökat behov av att kunna reglera temperaturen i vattnet.

Rovdjur så som sälar och fåglar kan försämra produktiviteten inom vattenbruk. Även invasiva arter kan hota vattenbruksindustrin, exempelvis genom att sprida sjukdomar och parasiter.

Förvaltningen för vattenbruket kritiseras för att ha komplexa regelverk och ställa höga krav på verksamhetsutövare inom vattenbruket vilket leder till tung och kostsam administration. En stor del av regelverken är dessutom EU-gemensamma. Myndigheter som involveras i tillståndsprocessen och förvaltning av akvatiska miljöer samarbetar inte i tillräcklig utsträckning för att kunna uppnå förenkling och utveckling. Det finns också en uppfattning om att regelverk för öppna och slutna odlingssystem släpar efter den tekniska utvecklingen. Att flera myndigheter är involverade i vattenbruksfrågor men inte prioriterar arbetet med vattenbruk leder till att kompetensen hos flera myndigheter kan vara för låg.

Brexit medför att det i dagsläget inte längre går att importera ålyngel från UK utan importen sker från andra länder inom EU. Detta kan försvåra Sveriges möjligheter att vidareuppföda ål för konsumtion och genomföra ålyngelutsättningar eftersom kvalitén av ålyngel är sämre och problem riskerar att uppstå på grund av djurhälsoaspekter.

Behovsanalys

Utvecklingen av vattenbruksnäringen i Sverige har liksom i flera europeiska länder stagnerat något under de senaste åren i termer av produktivitet och lönsamhet. Svårigheter att leva upp till gällande miljökrav kopplat till odlingstillstånd är huvudorsaken till inbromsningen i produktiviteten.

Svensk vattenbruksproduktion behöver öka för att säkerställa produktionen av protein från fisk och andra vattenlevande djur, särskilt sett i relation till fiskets minskande kvoter och fångster. Vattenbruket bidrar även med andra fiskarter och organismgrupper jämfört med fisket på vilda bestånd och kan bidra till större variation av utbudet av havs- och sjömatprodukter. Det krävs en del förutsättningar för att vattenbruket ska kunna växa. Vattenbruket måste klara de miljökrav som ställs kopplade till odlingstillstånd, verksamheten måste vara lönsam och konkurrenskraftig för att bära sina kostnader och det måste finnas lämpliga platser för att utveckla nya odlingar i takt med ökad efterfrågan från konsument.

För att klara tillståndskraven i vatten som redan har en hög närsaltbelastning behöver svenskt vattenbruk åstadkomma en lägre miljöpåverkan. Utfodringen av rovlevande fisk med foder innehållande fiskmjöl och fiskolja är ett av de stora hållbarhetsproblemen som vattenbruksnäringen behöver lösa. Miljöpåverkan avser inte enbart näringsbelastning från fisk och foder, utan även energieffektivitet och smittskyddsperspektiv. Utvecklingsbehoven är därför stora och omfattar allt från geografisk placering, odlingstekniker, odlingsarter och foderutveckling.

Förberedande arbete och fysisk planering för nya vattenbruk behöver öka. Vattenbrukets producentorganisationer skulle kunna bidra mer med erfarenhet och kompetens i syfte att förbättra vattenbrukets förutsättningar utifrån behovet som finns. Det är särskilt viktigt att belysa variationen inom vattenbruket och att olika produktionsformer har olika förutsättningar beroende på lokalisering i landets olika geografiska områden. Som komplement till arbetet med nationellt samordnade havsplaner behövs fler samarbetsformer mellan vattenbrukets organisationer, kommuner och regioner. Det finns idag odlingstekniker med lägre miljöpåverkan, där produktionen har ett minskat utbyte med omgivande vatten, som tillämpas i Sverige i viss utsträckning. Exempelvis finns det olika former av slutna kassar för odling i öppna vattenmiljöer som dock påverkas av säsongsmässiga variationer i väder och temperatur. Ett annat exempel är helt slutna recirkulerande system för odling på land som hittills utvecklats för ett begränsat antal arter och odlingsförhållanden, oftast i mindre skala. Utvecklingen av nya odlingsarter kommer att ge effekter för produktutveckling och vidareförädling. Slutna system är inte lika beroende av lokalisering vid eller i vattenförekomster med god status utan kan exempelvis placeras tätortsnära eller i stadsmiljö. Sådana förutsättningar har betydelse för övriga produktionsled och kan t.ex. minska kostnader för transport. Det är också viktigt med utveckling av mer miljövänlig teknik i öppna system och att det ges möjlighet för vattenbrukare att investera i denna teknik. Genom programmet kan stöd exempelvis ges för investeringar som ger möjlighet att samla upp restavfall från odlingen i syfte att uppnå en lägre miljöpåverkan i omgivande vatten. Det kan även finnas behov av utveckling av integrerade system som kombinerar fiskproduktion med flera arter i olika trofinivåer som kan vara lämpliga för vattenbruk, exempelvis musslor, alger och sjöpungar. Odling av dessa extraktiva arter ger en lägre belastning på omgivande miljö och bidrar till näringsupptag från vattnet.

Foderutvecklingen går mot att i högre utsträckning använda fiskarter som inte konsumeras av människan liksom biprodukter från fiskförädlingsindustrin. Samtidigt pågår forskning på alternativa foderråvaror som har potential att ersätta fiskmjöl och fiskolja utan att försämra näringsvärdet i fodret som behövs för att bevara hälsa och näringsvärde hos den odlade fisken. Några möjliga alternativ till proteinråvara är alger, jästsvampar, insekter och musslor.

Sverige har ett gott smittskyddsläge inom vattenbruket och är friskförklarat från flera sjukdomar, men det finns ett fortsatt behov av att aktivt arbeta mot fristatus

för flera sjukdomar. Fristatus på sjukdomar stärker branschens konkurrenskraft genom att Sverige kan stärka sin export. Fristatus på sjukdomar ställer även högre krav på importen från andra länder. Sverige har också låg antibiotikaanvändning jämfört med andra vattenbruksländer. Sektorn behöver fortsätta arbetet för att begränsa antibiotika inom produktionen, både för att förbättra djur- och smittskydd, men även minska potentiell påverkan på omgivande miljöer.

För att upprätthålla god hälsostatus hos vattenbruksdjur och i vilda bestånd är det viktigt att de lagar och regler som finns följs. Satsningar kopplade till utrotning och kontroll av sjukdomar, likaväl som övervakningen av eventuella nya sjukdomar i landet kan stärka vattenbruksbranschens konkurrenskraft och hållbarhet. Även stöd till ny teknik som kan förbättra eller förenkla övervakning och kontroll har potentiell att stärka det nationella smittskyddet och ge branschen bättre förutsättningar. Genom att exempelvis effektivisera och digitalisera processer skulle den administrativa bördan hos både myndigheter och vattenbrukare kunna minska.

Sverige har en god djurvälstånd och en god djurhälsa jämfört med andra länder. Kopplingen mellan en god djurvälstånd och djurhälsa och en låg antibiotikaanvändning gör också att dessa frågor är av stor vikt utifrån ett folkhälsoperspektiv. För att djurhållningen inom vattenbruket ska vara hållbar över tid finns behov av innovation och satsning på ökad djurvälstånd. Stöd till investeringar och insatser för förbättrad djurvälstånd kan skapa förutsättningar för svenska företag att tillämpa kunskap från ny forskning och utveckla dessa aspekter inom verksamheten.

Det behövs ett nationellt helhetsgrepp för innovationer inom svenskt vattenbruk. Detta bör omfatta alla aspekter som påverkar möjligheten att utveckla svenskt vattenbruk, från odlingstekniker och foder, till smittskydd och djurvälstånd, och bör även inkludera teknik och processer inom vidareförädling. Innovationsprojekt har potential att öka samarbetet mellan enskilda vattenbruksföretag, forskning och myndigheter som bidrar till en snabbare utveckling inom näringen. Även ett ökat samarbete med andra länder kan ha samma effekt. Det kan vara svårt för ett befintligt företag att skala upp produktionen på ett lämpligt sätt för att testa och prova ut ny teknik i lämplig skala. Genom att involvera forskning och nationella vattenbrukscentrum i produktions- och hållbarhetsfokuserade projekt ökar möjligheten att utveckla och nyttja testanläggningar som kan användas för kontrollerade försök. Innovationsmöjligheter behöver även omfatta genomförbarhetsstudier för att koppla vidare till ekonomiska förutsättningar och tillämpbarhet för vattenbruksföretagen. Det är viktigt att den tekniska utvecklingen kan tillämpas utifrån företagets förutsättningar och inte förblir enbart teoretisk.

För att ta till sig ny teknik och säkra framtida odlingstillstånd behöver vattenbruksföretag investera i nya odlingstekniker. Vissa odlingsformer behöver också minska interaktioner med omgivande miljöer. Exempelvis behöver vissa anläggningar utveckla ett bättre skydd mot naturliga predatorer, som säl, skarv och

ejder, minska risk för förekomsten av rymningar från odling och på så sätt minska riskerna för smittspridning både till och från vilda bestånd. Investeringar i predatorskydd vid fisk- och musselodlingar, så som säl- och fågelnät samt fällor, är också viktiga för att upprätthålla en hög djurvälstånd i relation till både predatorer och vattenbruksdjur.

För att tillgodogöra sig utvecklingen behövs det kompetenshöjande insatser inom näringen. Nätverk och samarbeten är nödvändiga för att driva innovationsarbetet i branschen. Vattenbrukare behöver lära av varandra och omvärldsbevakning och internationella utbyten kan utvecklas. Företagare behöver vidareutbildning inom samtliga kompetensområden som exempelvis odlingstekniker, smittskydd- och djurvälstånd, samt affärsutveckling och företagsekonomi.

Svensk beredningsindustri utgör en viktig länk för ekonomisk utveckling inom fisket och vattenbruket. Det är oftast i förädlingsledet som produktutveckling sker och skapar ny efterfrågan utifrån den råvara som fiske och vattenbruk genererar. Inom produktutvecklingen finns behov av att arbeta med hållbarhet genom minskat svinn och minskad energiförbrukning. Beredningen behöver utvecklas för att bättre hantera biprodukter från egna förädlingsprocesser och bifångster från fisket. Enligt rapporten om fiskberedningens ekonomiska resultat (STECF 19–15 – EU Fisk Processing sector) är konsumtionen i Sverige inriktad på ett fåtal arter men landningar som inte är ämnade för humankonsumtion kan användas för andra syften. Det finns tydliga behov av att utveckla hanteringen av fiskets bifångster för att de ska kunna användas i fler produktionsled, exempelvis för humankonsumtion eller som animaliska biprodukter. Sektorn behöver anpassas till nya råvaror som tillgängliggörs genom fisket och vattenbruket. Denna utveckling behöver bedrivas med en hög grad av innovation gällande både produkt- och processutveckling kopplad till hållbarhet och nya råvaror.

Ett sätt att driva hållbarhetsarbetet är att certifiera produkter utifrån olika hållbarhetskrav. Möjligheten att certifiera produktionen skiljer sig mycket mellan olika typer av fiske, samt mellan olika odlingsformer och odlingsarter inom vattenbruket. Det finns behov av ökad information för att underlätta för konsumenterna att välja fiskeri- och vattenbruksprodukter som fångas och odlas hållbart. Producentorganisationerna har stor betydelse genom att ansvara för certifieringsprocesserna åt sina medlemsföretag. För att möjliggöra certifieringar behöver spårbarheten mellan produktionsleden förbättras så att ursprunget kan verifieras med nödvändig precision.

Konsumentbeteende och ökat fokus på hållbarhet genererar behov av fortsatt varumärkesarbete och marknadsföring av nya produkter inom fiske och vattenbruk. För ett sådant arbete behöver fiske- och vattenbruksföretag utveckla både kvalitet och mervärde för sin produktion. Kvaliteten kan utvecklas genom bättre hantering av både råvara och produkter, exempelvis genom att förkorta distributionsled i livsmedelskedjan. Mervärdet kan utvecklas genom att företagen själva står för flera

delar av förädlingen och diversifierar sin verksamhet för ökad lönsamhet. Inom fiske och vattenbruk finns det behov av ökad beredning av egen fångst eller produktion, produktutveckling utifrån nya råvaror och vattenbruksarter, och även nya försäljningsled så som hamn- eller gårdsförsäljning eller genom kanaler inom besöksnäringen. Inom fisket finns särskilda behov av kompletterande verksamheter kombinerade med ett säsongsbaserat fiske.

Det är svårt att skapa ett helhetsgrepp på fiskerinäringens samtliga behov och utmaningar men medlemskap i producentorganisationer kan spela en viktig roll och behöver därmed öka i omfattning. Producentorganisationerna verkar för medlemmarnas intressen och är oftast den organisationsform som till exempel deltar i fiskeriförvaltningens utveckling. Producentorganisationer behövs för att öka insikten inom förvaltningen om hur olika regleringar påverkar fiskeföretagen i praktiken.

Motivering

Stöd för specifikt mål 2.1 prioriteras i syfte att främja ett hållbart vattenbruk, framför allt genom stöd som kan bidra till ökad konkurrenskraft och långsiktig miljömässig hållbarhet. Stöd för specifikt mål 2.2 prioriteras i syfte att främja saluföring, kvalitet och mervärde för fiskeri- och vattenbruksprodukter samt beredning av sådana produkter.

Enligt Statens jordbruksverks utvärdering av det investeringsstöd till vattenbruk som betalats ut under programperioden 2014–2020 (Investeringsstöd till vattenbruk och beredning och saluföring: leder stödet till mer investeringar?

Utvärderingsrapport 2019:2), har investeringsstöden haft en positiv effekt på företagens investeringar. Även om utvärderingen också visar att det finns en viss dödviktsförlust, så drar rapportens författare slutsatsen att investeringsstöden lett till fler investeringar. Stöden har därmed potential att bidra till en ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling av vattenbruket. Den ekonomiska rapporten för EU:s vattenbrukssektor (STECF 20–12 – EU Aquaculture economics) visar att efterfrågan på hållbart producerade vattenbruksprodukter ökar. I Sverige har dessutom den svenska livsmedelsstrategin pekat ut vattenbruk som ett viktigt område som har möjlighet att möta den ökade efterfrågan på hållbart producerade livsmedel. Därför prioriteras det åtgärden **investeringar i hållbara vattenbruk** och stöd till utrustning och teknik som kan höja produktionen, öka djurvälståndet eller minska verksamheternas miljöpåverkan.

För att nå målsättningen om en ökad hållbar vattenbruksproduktion behövs det insatser till befintliga företag för att utveckla eller ställa om sin produktion men även insatser för att stödja bildande av nya företag. Programmet främjar detta genom investeringsstöd och startstöd. Åtgärderna stödjer alla former av hållbart vattenbruk som bidrar till en ökad matproduktion. Särskilt viktigt är en fortsatt utveckling mot odling som använder sig av tekniker som minimerar eller eliminerar näringsbelastning på miljön. Som exempel kan nämnas odling av

lågtröfiska arter som exempelvis musslor, alger och ostron samt fler ekologiska vattenbruk. Programmet har därför ett stort fokus förinvesteringsstöd till dessa odlingsformer.

För vissa odlingsformer kan det vara aktuellt med investeringar för att skydda odlingsorganismer mot predatorer, till exempel säl och skarv. Även investeringar för att förbättra smittskyddet och djurhälsan möjliggörs.

För att öka nya etableringar inkluderas åtgärden **startstöd** i programmet. Hållbarheten hos stödsökande företag säkras genom tillståndsplikten för svenska vattenbruk. Ett fortsatt stöd för kontroll och utrotning av vattenbrukssjukdomar stärker smittskyddet och Sverige som vattenbruksnation, därför prioriteras även åtgärden **djurs hälsa och välfärd**.

Precis som inom fiskesektorn finns det inom vattenbrukssektorn flera behov som det idag inte möts på ett tillfredsställande sätt, som t.ex. innovationsbehovet. Även beredningsindustrin är beroende av innovativ utveckling inom produkt- och processutveckling kopplad till hållbarhet och hantering av nya råvaror. Råvaror från nya arter eller organismgrupper kan kräva helt nya maskiner i processledet och dessa måste utvecklas utifrån ett förändrat råvaruutbud från vattenbruket. För att stimulera innovationer inom vattenbruket och beredningen inkluderas det åtgärden **innovationsprojekt** i programmet som omfattar hela vattenbrukets produktionsled från odling till bord. Exempelvis krävs det utveckling av odlingsteknik för att möta ökat krav avseende miljömässig hållbarhet. Enligt den ekonomiska rapporten för EU:s vattenbrukssektor (STECF 20–12 – EU Aquaculture economics) var det under 2017 och 2018 flera svenska vattenbruk som fick avslag gällande förnyade odlingstillstånd på grund av högre krav på miljömässig hållbarhet. Andra inriktningar för innovationer kan till exempel avse foderutveckling, hantering av biprodukter, eller energieffektivisering. Utveckling av alternativa foder är ett särskilt viktigt utvecklingsområde för att kunna uppnå en minskad påverkan på miljön i samband med odling i öppna vatten. Utvecklingen är viktig för att kunna öka ekologiskt vattenbruk.

Stort fokus bör läggas på samverkan mellan vattenbruksföretag, producentorganisationer, forskning och myndigheter för att samla nödvändig verksamhetsexpertis. Utveckling som inkluderar både näringens och förvaltningens perspektiv för helhetslösningar bör stödjas. Möjligheten till att utveckla sin kompetens och bygga nätverk är viktigt. För att främja detta prioriteras åtgärden **kompetensutveckling och bilda nätverk**. Stöd möjliggörs också för att uppmuntra dialog inom och mellan näring, forskning och myndigheter. Möjligheten att stödja kompetenshöjande åtgärder hos företag inom branschen är bredd och inkluderar allt från användning av ny teknik, utveckling av ett gott smittskydd och en god djurvälstånd till informations- och utbildningsinsatser i syfte att främja utvecklingen av miljömässigt mer hållbar produktion som t.ex. odling av extrativa art samt ekologiskt vattenbruk. Stödmöjligheterna omfattar även

informationsfrämjande och kompetensutvecklande myndighetsprojekt som bidrar till att öka samverkan inom sektorn samt deltagande av producentorganisationer i förvaltning på EU-nivå. Ytterligare ett sätt att höja samverkan inom näringen är genom att stödja bildande av producentorganisationer. Därför inkluderas åtgärden **bilda producentorganisationer** i programmet. Producentorganisationerna behöver bra förutsättningar för att genomföra sitt uppdrag varför även åtgärden **produktions- och saluföringsplaner för fiske och vattenbruk** också inkluderas i programmet.

I syfte att möjliggöra för ökad lönsamhet inom både fiske- och vattenbrukssektorerna föreslås åtgärden **investeringsstöd för diversifiering och förädling av fiske- och vattenbruksprodukter** ingå i programmet. Fiskberedningsindustrin har en viktig roll inom fiskerinäringen och har också stor betydelse för de lokala samhällen där beredningsföretagen finns. Industrin bidrar inte bara med matproduktion som passar ett brett kundsegment utan också med jobb och värdeökning av råvaran. Behovet av bland annat anpassning till nya råvaror, produktutveckling och av att åstadkomma minskat svinn och energiförbrukning är några av skälen till att åtgärden **investeringsstöd för beredningsindustrin** inkluderas i programmet. Så som det nämnts ovan konstaterar en svensk utvärdering (Statens jordbruksverk, Utvärderingsrapport 2019:2) att investeringsstöd har potential att positivt påverka företagens benägenhet att göra ytterligare investeringar, vilket ger positiva effekter på produktions- och förädlingsvärdet per anställd inom beredningsindustrin.

I syfte att synliggöra hållbarheten, som kan öka produktvärdet och underlätta för marknadstillträde (STECF 19–15 – EU Fish Processing sector) inkluderas åtgärden **certifiering av fiske- och vattenbruksprodukter** i programmet. Stöd för certifiering förväntas bidra till ökat fokus på hållbarhet samt ökad konsumtion av produkter med certifierad hållbarhet. Det förväntas även ge incitament till flera aktörer att vilja ställa om eller öka hållbarheten i sina verksamheter.

Prioritering: 3 Att möjliggöra en hållbar blå ekonomi i kust-, ö- och inlandsområden och främja utvecklingen av fiske- och vattenbrukssamhällen

SWOT-analys

Styrkor

Leadermetoden är en bra metod för att utveckla lokala, regionala och transnationella projekt då den säkerställer att lokala behovsanalyser genomförs. Metoden kan användas för projekt som sträcker sig över stora arealer som ändå är lokalt förankrade då de för ner ansvaret för förvaltning och utveckling till lokala aktörer. Metoden lämpar sig även för att stimulera innovation och hållbart

företagande. Det finns erfarenhet av leadermetoden och flera engagerade och kunniga aktörer.

Leaderkontoren har god kännedom om sina respektive områden vilket ger goda förutsättningar att skapa projekt speciellt anpassade efter lokala och regionala förutsättningar. Att områdena som varje kontor hanterar ofta sträcker sig över flera geografiska områden främjar också kommunöverskridande samarbeten vilket är en styrka för flera utvecklingsfrågor.

Samarbete främjas genom leadermetoden. Fiskeområdena är ett exempel, vilka utgör en viktig samverkansplattform för utbyte av kunskap och gemensamma initiativ för att skapa gynnsam utveckling. Yrkesfiskare sammanförs med sportfiskare och besöksnäringen, entreprenörer sammanförs med innovatörer, näringen sammanförs med forskningen och nya samarbeten främjas mellan privat, ideell och offentlig sektor.

Lokalt ledd utveckling som finansieringsform har styrkan att det är mindre stramt än andra åtgärder inom struktur- och investeringsfonderna och därför möjliggör finansiering av projekt med hög komplexitet. Lokalt ledd utveckling öppnar på så sätt upp för projekt som tillvaratar flera olika aspekter av utveckling på land och till sjöss. Lokalt ledd utveckling öppnar också upp för att ideell sektor ges möjlighet att söka stöd.

Svagheter

Leaderkontorens erfarenheter tas inte tillvara i tillräcklig utsträckning. De nyttjas till exempel inte för att passa nationella planer till regionalt diversifierade planer. Leaderkontoren hade också kunnat nyttjas mer för att skapa förutsättningar för lokalt engagemang och visioner.

Samarbeten brister i vissa leaderområden och strukturer för samverkan mellan dessa aktörer är svag eller i vissa fall obefintlig. Genom en samverkansstruktur hade olika aktörers, företags och branschens kompetens och kunskap kunnat tas tillvara bättre för utveckling. Behov hos den offentliga sektorn hade också kunnat fångas upp av lokalt ledd utveckling i de fall leadermetoden vore lämplig, som exempelvis vid miljöåtgärder.

Informationsspridning mellan leaderkontoren om tidigare genomförda projekt inom lokalt ledd utveckling sker ibland inte i tillräckligt stor utsträckning. Detta gör att framtida projekt inte har möjlighet att inspireras av eller dra lärdom från tidigare erfarenheter och det finns risk att potentiella effekter från projekten går förlorade.

Lokalt ledd utveckling som finansieringsform har svagheten att det finns en uppfattning om att havs- och fiskeriprogrammets projekt kommer i skymundan i förhållande till landsbygdsprogrammets projekt. Det kan också vara svårt att bestämma vilken av struktur- och investeringsfonderna som projekt bör

klassificeras som, och då finns det risk för att projekt som kunde ha fungerat bäst i havs- och fiskeriprogrammet ändå placeras i landsbygdsprogrammet för att det finns mer pengar där. En annan svaghet i sammanhanget är att handläggarna på förvaltande myndighet saknar identifierade kommunikationsnätverk angående lokalt ledd utveckling inom havs- och fiskeriprogrammet, då det förekommer så få ärenden av denna typ. Den låga frekvensen av ärenden gör också att det är svårt att bygga upp kompetens om ärendetypen vilket skapar långa handläggningstider.

Leadermetoden fokuserar på lokala förutsättningar och har begränsade möjligheter att implementera utveckling av blå ekonomi som ofta kräver nationellt samordnade insatser, exempelvis vindkraftparker, transporthamnar etcetera.

Möjligheter

Leadermetoden skapar förutsättningar för utvecklande av regionala kontaktnät vilket till exempel kan underlätta etableringen av kortare förädlingskedjor eller underlätta diversifieringsprocesser hos aktörerna själva. Leadermetoden ger också förutsättningar för ekosystembaserad förvaltning av naturresurser i de lokala områdena genom att de olika aktörerna själva kommer överens om och vårdar områden. På så sätt skapas delaktighet och gemensamt ansvar på lokal nivå.

Sportfiske- och naturturism har en stor potential att utvecklas då turister i allt högre grad efterfrågar natur- och kulturupplevelser som rekreation och i Sverige finns kulturmiljövärden som kan tas tillvara för detta. Många fiskesamhällen är lokaliserade i attraktiva turistområden vilket skapat förutsättningar för synergier mellan yrkesfiskare, besöksverksamhet och övrig infrastruktur.

Nya näringar skulle ges möjlighet att utvecklas på landsbygden om bilden av Sverige som upplevelsedestination stärks. Flera branscher skulle ges förutsättningar att växa och det skulle underlätta för nya företag att etablera sig.

Hot

Leadermetoden kräver att en del av finansieringen ska ske genom offentliga medel men det har av vissa upplevts svårt att finna offentliga medfinansierare till ett enskilt fiskeområde.

Sportfiske- och naturturism hämmas av brist på lokala serviceverksamheter. Samtidigt kan en utvecklad fisketurism utgöra ett potentiellt miljöhot om inte yrkeskunskaper om sekundära effekter och omvärldspåverkan tas tillvara.

Behovsanalys

Lokalt ledd utveckling genom leadermetoden innebär ett engagemang i utvecklingen av den lokala bygden utifrån dess unika förutsättningar och möjligheten att erhålla finansiellt stöd för utvecklingsprojekt.

Varje leaderområde arbetar utifrån en lokalt framtagna utvecklingsstrategi som ligger till grund för utvecklingen i området. Strategin beskriver vad som behöver göras för att öka sysselsättningen, få fler nya företag och hur området kan bli attraktivare utifrån ett tillväxtperspektiv. Det ska framgå av utvecklingsstrategin att den är avstämd mot och samordnad med relevanta regionala planer och strategier i utvecklingsområdet. Strategin styr också vilka projekt som kan få stöd i leaderområdet.

Lokalt ledd utveckling med stöd från europeiska havs- och fiskerifonden bedrivs i 13 leaderområden i nuvarande programperiod 2014–2020. Fyra av dessa områden finansieras uteslutande med pengar från havs- och fiskeriprogrammet, medan resterande nio områden finansieras av flera struktur- och investeringsfonder. Övriga delar av landet kan under programperioden 2014–2020 inte få del av pengar inom lokalt ledd utveckling genom havs- och fiskerifonden. Nuvarande leaderområden med stöd från havs- och fiskeriprogrammet är idag endast 13 av totalt 48 leaderområden. Med en så låg nationell täckningsgrad riskerar stora delar av svenska kust- och insjöområden att hamna utan möjlighet till stöd inom lokalt ledd utveckling.

Leadermetoden säkerställer att projekten genomförs utifrån lokala behovsanalyser utifrån varje leaderområdes utvecklingsstrategi. Metoden kan också användas för projekt som sträcker sig över större områden som ändå är lokalt förankrade eftersom ansvaret för förvaltning och utveckling kopplas till lokala aktörer. Även samarbete främjas genom lokalt ledd utveckling där leaderkontoret utgör en samverkansplattform för utbyte av kunskap och gemensamma initiativ för att skapa gynnsam utveckling. Exempelvis sammanförs olika yrkeskåror och näringar med varandra, som exempelvis yrkesfiskare med sportfiskare, som i sin tur kopplar till besöksnäringen, entreprenörer sammanförs med innovatörer och nya samarbeten främjas mellan privat, ideell och offentlig sektor.

Leadermetoden kan bidra till att utveckla regionala kontaktnät som underlättar etableringen av kortare förädlingskedjor eller diversifieringsprocesser hos lokala företag vilket i förlängningen kan ge lönsamhet inom branschen. Genom att stärka Sverige som upplevelsedestination kan lokalt ledd utveckling bidra till att skapa nya företag och arbetstillfällen inom flera landsbygdsnäringar. Även inom miljöförvaltningen bidrar lokalt ledd utveckling med ökade förutsättningar för ekosystembaserad förvaltning genom att de olika aktörerna kommer överens om och vårdar områden. På så sätt skapas delaktighet och gemensamt ansvar på lokal nivå.

Lokalt ledd utveckling har möjligheter att upprätta transnationella samarbetsprojekt jämfört med övriga programåtgärder. I nuvarande programperiod har exempelvis sju leaderområden bedrivit ett flerårigt transnationellt samarbetsprojekt kring förvaltningen av säl och skarv i Östersjön med deltagande från Finland, Estland, Lettland och Polen.

Det bedöms finnas behov av att minska överlappen mellan stödmöjligheterna i nuvarande programperiod. Idag inkluderar stödmöjligheterna inom lokalt ledd utveckling även de stöd som erbjuds inom övriga programmet. Överlappen kan minska genom att lokalt ledd utveckling inriktas på de stödmöjligheter som är bäst lämpade för leadermetoden. Om stöden görs mer unika blir det viktigare att dessa stöd erbjuds i hela landet. Mer anpassade stödmöjligheter inom lokalt ledd utveckling skulle samtidigt förbättra målstyrningen och ge verksamheterna ett ökat effektfokus. Det skulle vara en fördel om utvecklings- och kunskapshöjande projekt inom exempelvis turism, förädling och miljöförvaltning skulle kunna koppla samma fler näringar än fiskeri och vattenbruk. Det har potential att generera extra synergier och möjligheter till landsbygdsutveckling.

Motivering

Leadermetoden med sitt lokala perspektiv bedöms ha betydelse för utvecklingen av kustbygder, samt fiske och vattenbruk med ett landsbygdsperspektiv som kompletterar struktur- och investeringsfondernas övriga genomförandeperspektiv. Lokalt ledd utveckling genom leadermetoden har möjlighet att skapa förutsättningar för nya företag och sysselsättning utifrån lokala förutsättningar och kan underlätta lokala förvaltningsinitiativ genom ökad delaktighet och gemensamt ansvar. Det finns möjligheter med leadermetoden som övriga stödformer inte erbjuder.

Leadermetoden kommer fortsatt att vara ett viktigt verktyg inom ramen för arbetet med utvecklingen av landsbygden i Sverige. Erfarenheterna av programperioden 2014–2020 visar att det finns möjligheter till betydande förenkling genom att finansieringen endast sker genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Det görs samtidigt bedömningen att det inte finns några hinder för fortsatt utveckling av fiske och vattenbruk inom de nya ramarna, utan möjligheterna är beroende av lokala förutsättningar och strategierna som kommer att tas fram.

Leadermetoden bygger på lokala behov och samverkan mellan flera olika branscher och sektorer och det bedöms vara en fördel om projekten som genomförs inte begränsas av olika fonder och skilda geografiska indelningar. Det är därför viktigt att lokalt ledd utveckling genom leadermetoden kan genomföras i hela landet, vilket bedöms inte vara möjligt utifrån havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammets begränsade budget. Förslaget innebär också tydliga administrativa förenklingar för leaderområdena, då alla kan jobba utifrån ett gemensamt regelverk, vilket även kommer att ge ökad erfarenhetsöverföring mellan områden. En nationellt samordnad leaderutveckling kommer samtidigt förbättra målstyrningen och kunna ge verksamheterna ett ökat effekt- och resultatfokus.

Utvärderingar av nuvarande leaderverksamhet i Statens jordbruksverks uppföljningsrapport 2019:11 (Är det möjligt att finansiera alla insatser inom lokalt

ledd utveckling genom jordbruksfonden?) visar att 90 % av projekten inom havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020 hade kunnat finansieras genom landsbygdsprogrammet. Samtidigt kan prioriterade stöd i havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet omfatta flera investeringsstöd för fiske och vattenbruk, samt projektstöd med fokus på innovativ utveckling av näringarna och viktiga miljöprojekt av central betydelse för svenska landsbygder. Bedömningen är därmed att nuvarande stödmöjligheterna kan bevaras samtidigt som leaderarbetet avsevärt förbättras och förenklas.

Prioritering: 4 Att stärka den internationella världshavsförvaltningen och möjliggöra trygga, säkra, rena och hållbart förvaltrade hav

SWOT-analys

Styrkor

Kunskapen om havet stärks av att det finns en samlad syn på Sveriges havsområden genom tre havsplaner (Bottniska havet, Östersjön, Västerhavet). Dessa ger en samlad kunskapsbild av hav och land och fungerar som ett enhetligt beslutsunderlag för till exempel kommunal planering. Havsplaneringen bidrar till hållbar förvaltning av resurser och en förutsägbarhet för de som ska investera i verksamheter i havet. Havsplanerna har tagits fram genom en dialogprocess där bland annat myndigheter, länsstyrelser, bransch- och intresseorganisationer och akademien deltagit.

Havsmiljön främjas av att länsstyrelser och kommuner inrättar marina skyddsområden och ökar möjligheten att etablera ett ekologiskt representativt och funktionellt nätverk av marina skyddade områden. Fiskare har också tillgång till rådgivning dygnet om angående reglering av fiskets bedrivande.

European Marine Observation and Data Network (**EMODnet**) genererar data som kan sammanställas på europeisk nivå. En styrka i den svenska datainsamlingen är att data delas och görs tillgänglig för forskare, myndigheter och företag och Sverige kan i denna öppenhet ses som ett föregångsland. Data utgör också underlag för klimatfrågor.

Havsövervakning sker dagligen genom radar, satelliter, flyg och fartyg och vissa enheter kan bedriva övervakning inom ett flertal områden (miljö, fiske, gränskontroll etc.) samtidigt, samt att myndigheter samverkar vilket skapar resurseffektivitet.

Internationell samverkan underlättas av EU:s havsplaneringsdirektiv genom att länderna har samma ramverk som utgångspunkt för sin planering. Samarbetet

underlättas också av att det finns ett samlat kunskapsunderlag. Kustbevakningen har kompetent personal med har erfarenhet av att medverka vid utländska operationer ledda utav Frontex, European Fisheries Control Agency (EFCA) och FN. Inom sjöövervakningsområdet bedrivs en tät och utvecklad samverkan mellan grannländerna runt Sveriges havsområden.

Sveriges medlemskap i Helsingforskommissionen (HELCOM) och Oslo-Pariskonventionen (OSPAR) är en styrka i arbetet med att förbättra miljön i de svenska haven och innebär i längden bättre förutsättningar för ett stärkt fiske. Genom deltagandet kan Sverige påverka även hur andra länder arbetar med ett minska sina utsläpp och genom att vara ett föregångsland få mer effekt av sitt miljöarbete ifall fler länder runt Östersjön och Nordsjön tar efter. Samarbetet ger också Sverige kunskap och lärdomar från andra länders miljöarbete.

Kustbevakningens samarbete stärks nationellt av att Kustbevakningen, Försvarsmakten, Sjöfartsverket och flera andra myndigheter har ett väl fungerande samarbete, till exempel görs fartygsanmälningar från kommersiella fartyg på en plattform som flera myndigheter har tillgång till. I Östersjön finns sedan många år gränskontrollssamarbetet ”Baltic Sea Border Control Cooperation”, men detta nätverk hade också kunnat utvecklas till att gälla fiskefrågor. Alla östersjöländer deltar och aktiviteter som gemensamma kontrolloperationer, utbildningar, informationsutbyte och rapporter.

Havs- och fiskeriprogrammet är ett viktigt finansiellt verktyg för genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken.

Svagheter

Kunskapen om havet i havsplanerna inhämtas genom en process som tar lång tid och därför finns det risk att informationen i planerna hinner bli inaktuella kort efter att de publicerats. Havsplanerna är översiktliga vilket kan skapa osäkerhet kring hur och när de ska användas. Havsplanerna har också vissa kunskapsluckor, speciellt inom kultur- och naturvärden. De data som idag finns allmänt tillgänglig har en låg upplösning och det kan därför vara svårt att använda den för att till exempel identifiera viktiga områden att skydda för fiskens reproduktion och uppväxt. Dessutom täcker inte havsplanerna den svenska kustzonen och skärgårdsmiljöerna, där det finns grunda vikar som är viktiga för fisk.

Havsmiljöns nätverk av marina skyddade områden är svårt att samordna. En annan svaghet gäller att övervakning av fiskeriverksamhet, vars system är anpassat för stora zoner så som havsområden och lämpar därför sig sämre för små områden med oregelbundna former, som skyddade områden. Fiskerikontroll gör också genom flera olika system och av flera myndigheter vilket medför begränsningar i hur informationen kan kopplas ihop. Internationell havsförvaltning försvåras något av

att de svenska havsplanerna skiljer sig från andra medlemsstaters havsplaner, vilka utgår mer direkt från EU:s direktiv.

Regelverken är många. Det gäller var fisket får bedrivas, i vilken omfattning, vilka redskap som får användas och hur rapportering ska ske. En annan svaghet för regelverken är att de inte alltid är framtagna för att det ska vara möjligt att kontrollera att de efterlevs och fiskeriövervakning sker inte för alla områden. Regleringarna uppdateras inte lika snabbt som tekniken utvecklas. När det gäller de skyddade områdena finns det specifika regler beroende på vilket område som avses, vilket försvårar både för fisket och för att utveckla övervakningssystem.

EMODnet försvagas av att det är svårt få privata aktörer bidra med data. Det finns också en svaghet i att alla länder inte delar data i samma utsträckning som Sverige gör, vilket medför att det blir svårare att göra sammanställningar och övergripande analyser gällande de områden som EMODnet samlar in data för.

Havsövervakningen i Sverige försvagas av att Kustbevakningen har få anställda i relation till landets långsträckta kuster och stora sjöterritorium. Det finns också begränsat med övervakande fartyg och flyg. Vissa områden är dessutom svårövervakade, så som Öresund, där avståndet till Danmark är kort, trafiken hård och luftrummet för flygövervakning begränsat på grund av de båda större flygplatserna i området.

Internationell samverkan försvåras genom minskade möjligheter att bidra med tjänstemän till internationella operationer (Frontex och European Fisheries Control Agency – EFCA) samtidigt som trycket att delta ökar. Kustbevakningens huvuduppgifter som är räddningstjänst till sjöss försvagas genom många sekundära uppgifter och behoven att prioritera mellan dessa.

Kustbevakningens samarbete försvagas av att myndighetens slimmade organisation i kombination med många arbetsuppgifter gör det svårt att uppnå spetskompetens, speciellt inom fiskekontroll. Det medför också svårigheter att utföra uppgifter med tillräckligt hög kvalitet och att tillgodose utbildningsbehov.

Möjligheter

Kunskapen om havet ger goda förutsättningar till samlade miljöbedömningar och ett tvärssektoriellt angreppssätt genom havsplanerna.

Havsmiljön kan utvecklas genom att dagens teknikutveckling möjliggör en förbättrad och effektiviserad realtidsövervakning av fiskefartyg. Kustbevakningsfartygen skulle exempelvis kunna utrustas med särskild utrustning för att upptäcka olja på havet om oljeradar installeras ombord, vilket skulle leda till att de kan agera innan oljan når land. Även fritidsbåtarna skulle genom ett frivilligt deltagande kunna bidra till insamling av miljödata genom att sensorer sätts på

båtarna, som kan fånga upp en mängd olika information. Det ger aktuella data som kontinuerligt uppdateras, vilket minskar svagheten i att informationen i havsplanerna hinner bli inaktuella kort efter att de publicerats. Digitalisering och olika app-lösningar kan användas för att samla in information om fångster i fritidsfisket, ett område som idag har stora kunskapsluckor, samt bidra till ett större medvetande hos allmänheten om exempelvis skyddade områden. En annan möjlighet vore att ytterligare stärka ett urval av de marina skyddade områdena genom fiskeregleringar så att de blir biotopskyddsområden eller marina naturreservat. Inrättande av så kallade opåverkade områden vore ett sätt att inrätta områden där all mänsklig inverkan begränsas och som på så sätt kan användas som referensområden angående till exempel ekologisk representativitet.

EMODnet har förutsättningar att förbättras genom nya metoder för datainsamling så som HF-radar, datainsamlade flöten och gliders. Dessa data kan exempelvis visa var fartygsläckor tar vägen och därigenom skulle förutsättningarna för att hantera marina utsläpp förbättras. Datainsamlingen skulle också dra nytta av utvecklade samarbetsformer mellan privata aktörer och myndigheter och mellan olika marina institut.

Media har på senaste tid uppmärksammat fiskefrågor vilket gjort att dessa områden prioriterats av förvaltande myndigheter. Det har också satt tryck på och motiverat fisket att visa att de följer reglerna och att fisket bedrivs hållbart.

Havsövervakningen har förutsättningar att förbättras genom den teknologiska utvecklingen. Drönare hade kunnat användas av Kustbevakningen och användning av satellitövervakning hade kunnat utökas. Vissa kuststräckor där riskerna är stora hade kunnat utrustas med HF-radar som möjliggjort upptäckt av mindre objekt än vad dagens radarsystem kan inom Försvarsmakten. En ökad användning av videoövervakning av fiskefartygens fiskeansträngningar skulle möjliggöra en förbättrad kvalitet på övervakningen. Det skulle också innebära att kustbevakningsfartyg inte behöver åka till platsen.

Internationell samverkan innebär möjligheter, till exempel kan ett ökat användande av Eurosur ge möjlighet att få information som leder till ett bättre sjöläge. Kustbevakningen ser positivt på att använda drönare, gärna genom att nyttja unionens drönare i svenska farvatten genom Europeiska sjösäkerhetsbyrå – European Maritime Safety Agency (EMSA) – men är inte redo att hantera ytterligare ett sjöövervakningssystem.

Kustbevakningens samarbete främjas av att den gemensamma fiskeripolitiken skapat en gemensam bas för all fiskerikontroll inom EU:s vatten. Detta gör det möjligt att samordna kontroller med övriga EU-länder. Samutnyttjande av resurser mellan myndigheter och länder skulle medverka till mer kostnadseffektivt genomförande. Det erbjuds också utbildningar, inspektörsutbyten och EU-gemensamma operationer som kunnat utveckla Kustbevakningens spetskompetens.

Hot

Kunskapen om havet framställs i stor utsträckning genom havsplanerna men trots att de tagits fram genom ett gediget arbete finns det alltid risk för att någon aktör anser att deras synpunkter inte blivit tillräckligt omhändertagna. Havsplanerna hotas då att inte accepteras och att tillämpningen undergrävs.

Havsmiljön i marina skyddade områden har bevarandemål om arter och habitat. Uppföljningen av dessa mål görs dock idag genom en tillfällig satsning vilket hotar långsiktig förvaltning av uppdraget. Ett hot mot de marina skyddade områdena generellt är att regionala myndigheter inte ser vikten av att inrätta ytterligare områden och att nätverket av marina skyddsområden därigenom inte blir optimalt. Det finns också en risk att de aktörer som berörs av bevarandeåtgärder inte har förståelse för de åtgärder som behöver vidtas och därigenom riskeras åtgärderna att utvattnas. Bristande möjligheter att övervaka fartygen i realtid och därmed förhindra fiske i skyddade områden gör att fisket inte ändrar sina fiskemönster för att skapa ett mer hållbart fiske.

Yttre hot inkluderar förändringar som kan komma av den globala uppvärmningen, med ändrade havsnivåer, temperatur och salthalt som följd. Ett annat hot kan vara hur andra länder agerar i fråga om mänsklig påverkan på havet och i termer av fiskeaktivitet.

EMODnet hotas av förändrad resursfördelning. Beslut om att dra ner på mätpunkter för att spara pengar skulle avsevärt försämra nuvarande datakvalitet. Det saknas en helhetslösning för finansieringen av EMODnet.

Havsövervakningen påverkas av en förändrad omvärld med förändrade förutsättningar och kommer därför behöva lägga tid och fokus på att hantera Sveriges försvar. Vid höjd beredskap ska delar eller hela Kustbevakningen utnyttjas utav Försvarsmakten. Utan resursförstärkning Kustbevakningen då få svårt att klara sina ordinarie arbetsuppgifter.

Internationell samverkan genom informationsutbyte mellan länderna rörande sjölägesinformation borde kunna ske men utbyte av känslig brottsbekämpande karaktär försvåras av ländernas myndigheters olika ansvar, uppdrag samt skilda lagstiftningar. Om ny Frontex får i uppdrag att rekrytera gränskontrollpersonal kommer dessa behöva rekryteras företrädesvis från medlemsstaternas gränskontrollmyndigheter, vilket skulle leda till en utarmning och kompetenstapp av personal i medlemsstaternas gränskontrollorganisationer.

Kustbevakningens samarbete försvagas av att Sveriges geografiska placering gör att det är långt till de platser där unionsgemensamma insatser utförs. Det finns flera hinder för att kustbevakningstjänstemän ska kunna arbeta på samma sätt internationellt som i sina vanliga tjänstgöringsvatten, så som skillnader i

regelverken, förutsättningar och uppdrag samt skillnader i flora och fauna. Arbetet med ”multicrew” är också problematiskt på flera sätt, och flera områden behöver ses över så som arbetsmiljöansvar, egenskydd, ansvarsfrågor och vapenfrågor. Dessutom är det svårt att hantera planeringsmässigt och det finns risk att det inte är kostnadseffektivt. Det finns risk att Sverige kritiseras för bristande deltagande och engagemang om ökad överstatlighet drivs på samtidigt som Kustbevakningens resurser är begränsade.

Behovsanalys

I arbetet med bildande, övervakning och förvaltning av Natura 2000-områden är länsstyrelserna de myndigheter som genomför det mesta av det praktiska arbetet. Havs- och vattenmyndigheten vägleder länsstyrelserna i fråga om akvatiskt områdesskydd och inför fiskeregleringar i de marina skyddade områden där det är nödvändigt för att nå bevarandemålen. Ett stort arbete läggs ned på att komplettera nätverket av marina skyddade områden, inklusive Natura 2000-områden. I detta arbete har Havs- och vattenmyndigheten tagit fram en nationell plan för marint områdesskydd. Länsstyrelserna har deltagit i arbetet och parallellt med uppbyggande av ett ramverk för marint områdesskydd har länsstyrelserna tagit fram underlag kring havsmiljön för pågående och kommande arbete med inrättande av marina skyddade områden. Länsstyrelserna arbetar med att förstärka skyddet, dels genom utarbetande av så kallade opåverkade områden, dels genom införande av bevarandeåtgärder, främst riktade till fisket. Stora resurser har lagts på att arbeta med och ta fram underlag till Havs- och vattenmyndigheten för arbete med fiskereglering i marina skyddade områden, inklusive marina Natura 2000-områden.

Arbetet med marint områdesskydd har finansierats genom regeringens satsning *Rent Hav*. En stor del av dessa resurser har gått till länsstyrelserna för att kunna anställa personal, inventera havsområden och delta i arbetet med att genomföra handlingsplanen för marint områdesskydd. Det har även varit möjligt för länsstyrelserna att söka särskilda åtgärdsprojekt för arbete med marint områdesskydd. Satsningen har möjliggjort att samtliga kustlänsstyrelser kunnat anställa personal som arbetat med marint områdesskydd och i och med satsningen har samtliga kustlän inrättat marina naturreservat.

I arbetet inom konventionen för biologisk mångfald förbereds framtagande av nya mål, inklusive mål för skydd av havsmiljön fram till år 2030. Diskussioner som förs är inriktade på att öka andelen skydd och för att kunna göra det krävs ytterligare resurser. Sverige har idag skyddat ca 13,7 procent av havsmiljön, dock finns det åtgärder som kopplar till kvalitetsaspekterna i målet som återstår för att säkerställa att nätverket är ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt.

Under kommande programperiod ska förvaltningen av marina skyddade områden utvecklas. Detta innebär att man behöver bygga upp en långsiktig, kostnadseffektiv

uppföljning som svarar på hur det marina områdesskyddet bidrar till att nå mål enligt övriga miljödirektiv. Denna typ av uppföljning existerar i princip inte idag. Inom arbetet med utveckling av ett ramverk för marint områdesskydd utarbetas metoder och förslag på hur en sådan uppföljning skulle kunna se ut. Detsamma gäller uppföljning av effekter av fiskereglering i marina skyddade områden där Havs- och vattenmyndigheten tillsammans med SLU Aqua utarbetar ett förslag till uppföljning av dessa effekter. Krav på en sådan uppföljning har lyfts i kommunikation mellan EU och Sveriges regering.

Vad gäller fysisk planering av kust och hav enligt direktiv för havsplanering har Östersjöprojekten Baltic SCOPE 2015–2017 och Pan Baltic SCOPE 2018–2019 delfinansierats med kommissionens direktförvaltningsbudget för europeiska havs- och fiskerifonden. I dessa samarbetsprojekt om gränsöverskridande havsplanering har myndigheter med ansvar för havsplanering i EU-länderna runt Östersjön deltagit. Alla ansvariga myndigheter har fått ökad möjlighet att ta grannländernas planering i beaktande i sina havsplaneringsprocesser. Genom utbytet har länderna ökat sin gemensamma kunskap om vindkraft, sjöfart, yrkesfiske, miljöeffekter, digitala planer, områdesskydd och sambanden mellan land och hav. De gränsöverskridande havsplaneringsprojekten ger effekt i havsförvaltningen genom större samordning mellan grannländernas planering av nyttjande och bevarande. Möjligheten till fortsatta projekt är väsentlig för framtida möjligheter att koordinera planering och konsekvensbedömning mellan länder. Förutom fortsatt arbete med ovan nämnda projektaktiviteter finns det behov av samarbete kring tillämpning av beslutade havsplaner, uppföljning och utvärdering, gemensamma planeringsunderlag och samverkan med berörda sektorer, samt konsekvensbedömning av sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter.

EMODnet är ett nätverk av institut och organisationer som stöds av EU:s integrerade havspolitik genom finansiering från EU-kommissionens direktförvaltningsbudget. Projektet syftar till att ta fram beslutsunderlag för relevanta havsområden för EU-kommissionens arbete med den marina strategin, vilket görs genom att data samlas in, bearbetas och görs fritt tillgängliga i form av datalager och produkter. Projektet samarbetar med Internationella Havsforskningsrådet, havsmiljökommissionerna och ledande EU-projekt inom datahantering. EMODnet projektet är uppdelat i sju olika ämnesområden: batymetri, geologi, havsbotten, kemi, biologi, fysik och mänskliga aktiviteter.

Den europeiska gemensamma informationsdelningsmiljön för sjöövervakning (CISE) var från början tänkt att bestå av ett nätverk där ca 500 berörda myndigheter mer eller mindre direkt skulle vara integrerade med varandra. Inledningsvis diskuterades även legala krav kring systemet, men det vann inget stöd utan systemet bygger idag på frivillighet. Utvecklingen har nu också gått mot att kommissionen och Europeiska sjösäkerhetsbyrå – European Maritime Safety Agency (EMSA) – leder arbetet med att skapa ett CISE baserat på befintliga centrala system med information som rör sjöövervakning. Det kan därför uppstå

utvecklingskostnader som rör utveckling av anslutning till systemet och överföring av uppgifter. CISE kan i framtiden bli en källa till information för sjöövervakande myndigheter i Sverige, inklusive Havs- och vattenmyndigheten. Sannolikt kommer det att finnas en önskan från Europeiska sjösäkerhetsbyrå – European Maritime Safety Agency (EMSA) – och/eller andra centrala byråer om att begränsa kommunikation till medlemsstaterna till att bara gå via nationella noder i stället för till nationella myndigheter direkt. Det kan bli aktuellt att Kustbevakningen med sitt samordningsansvar inom sjöövervakningen utgör en sådan nationell nod genom utveckling av Sjöbasis.

Vad gäller Kustbevakningssamarbeten är Kustbevakningen en nationell myndighet som spänner över flera verksamhetsområden. Myndigheten verkar för en hållbar havsmiljö genom bland annat miljöräddning och fiskerikontroll och tillsyn, och ett säkert hav genom farlig godskontroll, sjöräddning, brottsbekämpning, gränskontroll och sjöövervakning. Samverkan är en naturlig del av verksamheten, både nationellt och internationellt då Kustbevakningens verksamhet spänner brett över flera områden, samt att myndigheten är verksam på havet där gemensamma insatser är självklara.

Kustbevakningen arbetar med två större informationssystem. KIBS är ett internt rapporteringssystem där bland annat kontroll och tillsyn av fiske dokumenteras. KIBS har delvis finansierats av DG MARE och EHFF. KIBS är sammankopplat med Havs- och vattenmyndighetens informationssystem. Havs- och vattenmyndigheten utgör en nationell nod för vidareanmälan inom EU, därmed ligger ansvaret på dem att välja ut relevant information gällande kontrollverksamhet, och tillgängliggör den inom Unionen.

Sjöbasis är ett system för sjöbaserad informationssamordning, som Kustbevakningen har utvecklat på uppdrag av Regeringen, delvis med anslagsmedel, delvis med medel från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och samverkanspartners. Systemet möjliggör ett informationsutbyte. I Sjöbasis samlas, bearbetas och utvecklas sjöinformation i ett enda system och görs tillgänglig för de myndigheter som behöver den. Den samlade och sammanställda informationen ger ett förbättrat beslutsunderlag i sjöverksamheten. Genom Sjöbasis samordnas dessutom informations- och underrättelsearbetet inom sjöövervakning effektivare.

Kustbevakningen har tre flygplan. Flygets uppdrag är övervakning, bland annat inom fiskeri, inom ordinarie övervakning samt under Joint Deployment Plan (JDP) Flyget deltar även regelbundet i Frontex operationer, där den under övervakningsflyg även rapporterar in misstänkta överträdelser inom fiske. Flyget är en ovärderlig del av kontroll och övervakning då den har bra kamerautrustning dag som natt. Det finns behov av att kontinuerligt uppgradera framför allt kamera och kommunikationsutrustning. Kustbevakningen har ett stort intresse i Unmanned Aerial System (UAS) då det skulle kunna effektivisera övervakning. Fartygen är

synliga, och kan inte gå in på grunda och svårtillgängliga vatten. Kustbevakningen har deltagit i en förstudie gällande Unmanned Aerial System (UAS) tillsammans med polisen och intresset för området är stort.

Kustbevakningen och Havs- och vattenmyndigheten erhöll ett uppdrag i slutet av november 2019 som kommer att innebära en satsning och effektivisering av kontroll och tillsyn fiske. Det kommer att omfatta både kompetenser och tekniska resurser, från båda myndigheterna. Kustbevakningen utbildade ett 20-tal inspektörer för många år sedan. Därefter har ingen utbildning hållits. Det finns därmed en stor efterfrågan på utbildning av fiskeinspektörer.

Kustbevakningen samverkan med andra kustbevakningsorganisationer, organisationer, myndigheter och grupperingar finns reglerat via avtal. Inom avtalen sker analyser och informationsutbyten i varierande omfattning. Förutom avtalen sker även den samverkan Kuststationerna har på lokal och regional nivå med kommuner, räddningstjänster, länsstyrelser och regioner.

Multifunktionella insatser och utbyten av resurser sker i relativt stor skala. En övervakningsflygning på sex timmar övervakar miljö, fiske, trafik och eventuella tillbud under samma flygpass. Kustbevakningen deltar även i Frontex operationer med flyg. Kustbevakningen delar även information med Finland som också övervakningsflyger Östersjön, så att övervakningsbilden blir så komplett som möjligt. Gällande personella resurser sker regelbundna utbyten av fiskeinspektörer, och Kustbevakningen skickar även besättningsmän till övervakningsfartyget från European Fisheries Control Agency (EFCA).

Motivering

Stödmöjligheterna under prioritering 4 bedöms inte vara nödvändiga för att Sverige ska kunna möta de behov som identifieras på områdena under denna prioritering. Avseende kunskap i havsfrågor och områdesskydd genom Natura 2000 och kustbevakningssamarbeten hänvisas till strävan att minska överlappande stödmöjligheter i kommande havs-, fiskeri- och vattenbruksprogram. Stöd för Natura 2000 täcks av stödmöjligheterna inom specifikt mål 1.6 som bidrar till skydd och återställning av akvatisk mångfald och ekosystem. Där ingår dessutom stödmöjligheter kopplade till fler EU-direktiv än de som reglerar Natura 2000. För kustbevakningssamarbeten och CISE hänvisas till stödmöjligheterna inom specifikt mål 1.4 som inkluderar stöd till kustbevakningens verksamheter och behov inom fiskerikontrollen. Det bedöms att stöd till kustbevakningen från havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet bör ha en tydlig koppling till kontroll och tillsyn av fiskerelaterade verksamheter.

Vad gäller övriga stödmöjligheter under specifikt mål 4.1 avser Sverige att fortsatt finansiera verksamheterna med nationella medel samt i den mån det blir möjligt, med stöd av medel inom direktförvaltning av EHFVF. Havs- och

vattenmyndigheten har nationellt ansvar för genomförandet av fysisk havsplanering och det finns en bred samverkan mellan flera myndigheter och universitet inom EMODnet.

2. Prioriteringar

2.1 Andra prioriteringar än tekniskt stöd

Främja hållbart fiske och bevara akvatiska resurser

Främja ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart fiske (specifikt mål 1.1)

Interventionerna från fonderna

Relaterade åtgärdestyper

Inom specifikt mål 1.1 finns det inga särskilda åtgärder som formellt endast riktas mot småskaliga kustfiskare, dock är exempelvis stödmöjligheterna kopplade till hanteringen av sälproblematiken särskilt viktiga för denna grupp. Småskaliga kustfiskare ingår i målgrupperna för alla åtgärder under specifikt mål 1.1.

Stöd inom åtgärden **investeringar ombord** möjliggör investeringar för att hantera akvatiskt skräp och hålla det åtskilt från fångsten i syfte att underlätta insamling och återvinning. På så sätt kan hållbarheten förbättras utifrån alla perspektiv. Åtgärden möjliggör investeringar i syfte att förbättra arbetsmiljön, något som det finns ett stort behov av särskilt inom det småskaliga kustfisket. Stödet kan bidra inte minst till ökad social hållbarhet samt till bättre lönsamhet och på sikt till livskraftiga företag. Detta kan leda till att jobben inom yrkesfisket blir mer attraktiva. Det har i sin tur inverkan på de sektorer som är beroende av fisket och kan få en positiv effekt på kulturmiljön och näringsverksamheten i kust- och fiskesamhällen. Åtgärden möjliggör också för stöd för selektiva redskap vilket bidrar till genomförandet av landningsskyldigheten och målen inom den gemensamma fiskeripolitiken. När selektiva redskap används minskar mängden oönskade fångster. Investeringar i selektiva och skonsamma redskap bidrar till en bättre beståndssituation och hållbara bestånd. Stöd till selektiva redskap bidrar till målen i de fleråriga planerna för bevarande enligt artikel 9 och 10 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1380/2013. Selektiva redskap minskar dessutom sorteringstiden och ökar kvaliteten på fångsten, vilket kan främja ökad lönsamhet. Investeringar som förbättrar fångsthanteringen ombord möjliggörs också genom åtgärden och har likande effekt. Stöd möjliggörs även för investeringar i rovdjurssäkra redskap för att minska skador på fångst och redskap, vilket förbättrar möjligheterna att bedriva småskaligt kustnära fiske som är särskilt utsatt för angrepp från däggdjur och fåglar. Stödet syftar till att bidra till ökad

lönsamhet. Dessutom minskas det risken för att skyddsvärda däggdjur och fåglar fastnar i redskapen och dör, som exempelvis den hotade Östersjötummlaren.

Inom åtgärden möjliggörs också stöd till investeringar för att anpassa fisket till nya målarter. Stödmöjligheten syftar till att möta de behov som uppstått med anledning av situationen i Östersjön med minskade kvoter och de senaste årens fiskestopp. Omställning av fisket till andra arter ska bidra till ett långsiktigt hållbart fiske.

För att minska antalet sälar och därmed sälens negativa inverkan på fisket införs åtgärden **ersättning för hanteringskostnader för fällda sälar inom ramen för licensjakt eller skyddsjakt**. Säljakten sker med stöd av beslut från Naturvårdsverket avseende skyddsjakt och licensjakt. När Naturvårdsverket meddelar ett beslut om skydds- eller licensjakt sker detta inom ramen för undantagen i art- och habitatdirektivet. Direktivets undantag är i detta sammanhang implementerade i svensk rätt genom jaktförordningen (1987:905). Stöd möjliggörs för att hantera fällda sälar som destrueras. Sälens är ett stort problem särskilt för det småskaliga kustfisket genom att orsaka skador på redskap och utrustning inom yrkesfiske- och vattenbruksverksamheter. Genom stöd till hantering av fällda sälar försäkra man också en utifrån miljöns perspektiv, lämplig behandling av sälkadaver. Ökad lönsamheten förväntas kunna bli en följeffekt av stödet då mindre andel av fisken går förlorad till följd av sälangrepp. Åtgärden skapar bättre förutsättningar för bedrivande av småskaligt kustnära fiske vilket leder till att fler konsumenter på kust- och landsbygderna kan få bättre tillgång till färsk fisk, med positiva effekter även för besöksnäringen. Stödet kan bidra till att stärka företagens ekonomiska bärkraft.

För att bidra till genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken och landningsskyldigheter möjliggörs det stöd för **investeringar för utveckling av hamnar och landningsplatser**. Stöd är möjligt både utifrån fiskets behov och utifrån ett kollektivt intresse där hamnar anpassas med hänsyn till landningsskyldigheten och behov av att förbättra förmågan att ta emot och hantera marint skräp och avfall. Det kan exempelvis vara nödvändig med investeringar för att bevara fiskets möjligheter till lokala landningar. Även hamnarnas infrastruktur, logistik och övriga kringtjänster för fiskare kan stödjas i linje med förvaltningens krav på spårbarhet, kontroll och datainsamling. Stödet kan även förbättra förutsättningarna för att den landade fångsten bereds och förädlas lokalt vilket gynnar det lokala småskaliga kustfisket och näringslivet kring hamnen.

I syfte att stimulera innovationer inom fisket möjliggörs stöd för **innovationsprojekt** som omfattar hela fiskets produktionsled från fångst till bord. Genom att ständigt söka efter de bästa användningsområdena för de tillgängliga resurserna kan utvecklingen finna nya vägar för att uppnå den högsta resurseffektiviteten både för enskilda företag och för omgivningen. Innovationer skapar förutsättningar för ett modernt fiske som bedrivs enligt den gemensamma fiskeripolitikens mål om ett långsiktigt hållbart fiske och leder till långsiktiga

positiva effekter för både miljö och företagande. Exempel på projekt som kan bedrivas inom åtgärden är olika typer av redskapsprojekt som kan bidra till ett mer selektivt och skonsamt fiske, eller till utveckling av nya material i syfte att minska användningen av plast inom redskapstillverkningen. Innovationer, ny teknik och nya metoder skapar bland annat förutsättningar för bättre resursutnyttjande samtidigt som de bidrar till både den gröna och den digitala omställningen. Särskilt det småskaliga kustfisket kan ha stor nytta av utveckling och högre grad av innovation inom förädling, saluföring och organisatoriska lösningar. Stöd möjliggörs även för utveckling av digitala och smarta distributionssystem av livsmedel som för producenter och konsumenter närmare varandra kan ges stöd genom åtgärden. Innovation är centralt för att stärka modernare fiske och kan bidra till sysselsättning och tillväxt i hela landet. Stödet främjar därmed ökad hållbarhet och resiliens i sektorn.

Ett viktigt led i att sprida innovationer kan vara genom kompetensutveckling och ökad dialog inom och mellan näring, forskning och myndigheter. Programmet stödjer detta genom åtgärden **kompetensutveckling och bilda nätverk**.

Kompetensutveckling och nätverksbildande är viktiga utifrån flera aspekter och kan öka alla hållbarhetens dimensioner inom branschen. Stöd kan bland annat främja ökad kunskap om hur myndigheter, organisationer och företag kan bidra till att nå uppsatta miljö- och klimatmål och minska avståndet mellan forskning och tillämpning. Stöd kan också främja spridning och kunskap om ny teknik som exempelvis redskap för ett mer selektivt och skonsamt fiske. Nya lösningar och arbetsmetoder inom yrkesfisket utgör viktiga förutsättningar för att minska dess miljö- och klimatpåverkan.

Åtgärden kan till exempel också stödja rådgivningsinsatser med fokus på mervärdesskapande marknadslösningar för kust- och insjöfisket. Den kan bidra till att stödja och förbättra yrkesfiskets konkurrens- och utvecklingsförmåga och till att skapa förutsättningar för ökad lönsamhet. Tillgång till nya kunskap, metoder och tekniker ökar också branschens förutsättningar att nå uppsatta miljö kvalitetsmål och målen i den gemensamma fiskeripolitiken samt en hållbar livsmedelsproduktion.

Stöd möjliggörs också för att anordna eller delta i en utbildning eller kompetenshöjande insats och för informationsinsatser och kunskapsspridning med samhällsnytta. Informationsinsatser som kommer allmänheten till del kan bidra till större förståelse för branschen och dess utmaningar. I syfte att höja samverkan inom näringen möjliggörs stöd för bransch- och producentorganisationers deltagande inom förvaltning på EU-nivå som bidrar till målen i enlighet med förordning (EU) nr 1379/2013 och i synnerhet dess artiklar 7, 8, 17 och 18.

Insatsernas koppling till makroregionala strategier och havsområdesstrategier

Ett av målen med insatserna inom specifikt mål 1.1 är att uppnå ett mer hållbart resursutnyttjande både genom investeringar, innovativa projekt och

kompetensutveckling. Olika stödmöjligheter bidrar till Östersjöstrategins mål Rädda havsmiljön och de underliggande målen om rent vatten och rikt och levande biologisk mångfald. Stödmöjligheterna syftar till att främja både ökad lönsamhet och hållbarhet inom fiske och bidrar därmed också till målet Öka välbefindandet.

Stödmöjligheterna svarar mot de utmaningar som identifierats i havsområdesstrategierna. För att främja en hållbar förvaltning av naturresurser möjliggörs det stöd för olika innovationsprojekt som till exempel redskapsutveckling eller utveckling av bevarandeåtgärder. Stöd för att skydda och återställa akvatisk mångfald och projekt för att samla in förlorade fiskeredskap och akvatiskt skräp möjliggörs också genom programmet. I syfte att bättre nyttja bifångster möjliggörs det stöd för investeringar i utrustning ombord och infrastruktur i hamnar, samt investeringar för ökad kvalitet och mervärde. Stöd är också möjligt för anpassning av fiske på grund av vikande bestånd och klimatförändringar och bidrar till resiliens i sektorn.

De huvudsakliga målgrupperna

Huvudsakliga målgrupper för stöd från specifikt mål 1.1 är privata aktörer, yrkesfiskare, ägare av fiskefartyg, andra företagare, myndigheter, högskolor, och andra organisationer. Stödmöjligheterna skapar bred nytta och omfattar en större målgrupp jämfört med nuvarande havs- och fiskeriprogram. Åtgärderna syftar till att möjliggöra ett långsiktigt hållbart fiske bland annat genom minskad klimat- och miljöpåverkan, en utveckling som gynnar allmänheten och genererar mervärde för EU-medlen då sjöar och haven utgör gemensamma resurser. Åtgärderna syftar också till att bidra till en hållbar livsmedelsproduktion och livskraftiga företag. Denna utveckling gynnar inte bara de företag som tar emot stöd utan hela samhället i kust- och landsbygder med direkta kopplingar till dessa aktörer. Det kan handla om sysselsättning i närliggande sektorer men också slut konsumenter.

Planerad användning av finansiella instrument

Åtgärder inom specifikt mål 1.1 har en tydlig inriktning på miljö- eller hållbarhetsfokus och dessa skall inte anses vara i huvudsak produktiva. Den preliminära bedömningen är att finansieringsinstrument inte är lämpliga för dessa stöd. Sverige kommer dock att genomföra en förhandsutvärdering avseende finansieringsinstrument för havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027

Åtgärder för säkerställande av jämställdhet, inkludering och icke-diskriminering

Programmets utformning och genomförande sker inom institutionella och rättsliga ramar som möjliggör för delaktighet av organ som ansvarar för att främja likabehandling, jämställdhet och icke-diskriminering. Alla ska behandlas lika och ska ges samma förutsättningar liksom ha samma rättigheter och möjligheter avseende stödhantering inom programmet för EHFVF oavsett kön, ras, etniskt

ursprung, religion eller övertygelse, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning.

Statens jordbruksverk gjorde 2020 en rapport om ”Jämställdhet och ickediskriminering som en hållbar del av utveckling”. Rapporten granskar den juridiska tillämpningen och möjligheter till ytterligare tillämpning av jämställdhet och icke-diskriminering. Studien visar att det finns en stor legal ram som berör implementering av jämställdhet och icke-diskriminering i genomförandet av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. Dessa finns bland annat i regeringsformen, diskrimineringslagen (2008:567), Dataskyddsförordningen (GDPR), Lissabonfördraget men även i avtal mellan medlemsländer och kommissionen som exempelvis partnerskapsöverenskommelsen.

Dataskyddsförordningen (GDPR) syftar till att skydda individens integritet. Att exempelvis rutinmässigt samla in känsliga personuppgifter som ska ligga till grund för bedömning av stödansökningar bedöms inte vara förenligt med EU:s dataskyddsförordning.

Förvaltande myndighet ska bedöma ärendens koppling till de grundläggande rättigheter som är relevanta för fonden. Sådana ärendeuppgifter regleras genom genomförandeakt för insamling av ärendeinformation enligt artikel 46 i fondförordningen EHFVF (s.k. Infosys). Infosys för EHFVF kommer att samla in uppgifter om ärendens koppling till icke-diskriminering (fält 32), jämställdhet (fält 33) och funktionsnedsättning (fält 34). Förvaltningsmyndigheten ska också samla in könsuppdelad statistik för programmets åtgärder där så är möjligt (fält 11), samt möjliggöra att ansökningar kan visa om ansökan genomförs tillsammans med någon annan (fält 14). Tillgänglighetsanpassning av programdokument och information garanterar tillgänglighet både i förhållande till möjlighet att få stöd genom programmet och till möjlighet att ta del av information av relevans för potentiella stödmottagare.

Angivande av de särskilda målterritorierna, inklusive planerad användning av territoriella verktyg

Sverige kommer att ha ett nationellt genomförande av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. Det innebär att inom programmet inte kommer att riktas särskilda stöd till olika geografiska områden. Åtgärderna inom specifikt mål 1.1 har dock direkta kopplingar till de identifierade problemområdena enligt havsområdesstrategierna. Exempelvis stödjer åtgärden investeringar i selektiva och skonsamma redskap för att minska oönskade fångster och minska risken att utrotningshotade och skyddade arter fastnar i redskapen. Att öka användningen av selektiva och skonsamma redskap är utpekad som en viktig åtgärd i havsområdesanalyserna både för Östersjön och Nordsjön.

Interregionala, gränsöverskridande och transnationella åtgärder

Programmet möjliggör insatser och projekt för transnationella samarbeten. Det är dock endast de svenska kostnaderna i de projekten som kommer att kunna ersättas av programmet. Exempel på insatser som kan dra fördel av transnationellt samarbete inom specifikt mål 1.1 är kompetensutvecklingsinsatser för ökad kunskap om de gemensamma resurserna, eller utifrån gemensamma EU-regelverk. Producentorganisationer kan ha stor nytta av att initiera eller delta i internationella samarbeten för att exempelvis etablera EU-standarder och EU-gemensam bästa praxis. Även projekt för att möta gemensamma miljöutmaningar och projekt för ökad hållbarhet kan bedrivas i form av transnationella samarbeten, som till exempel projekt för redskapsutveckling.

Anpassa fiskekapaciteten till fiskemöjligheter genom permanent upphörande och bidra till rättvisa levnadsvillkor vid tillfälligt stillaliggande (specifikt mål 1.3)

Interventionerna från fonderna

Relaterade åtgärdestyper

För att bidra till stabilitet och rättvisa levnadsvillkor i tider av kris och i situationer när fiskets möjligheter förändras möjliggörs det stöd för **tillfälligt upphörande av fiskeverksamhet**. Stöd syftar till att tillhandahålla fisket möjlighet att klara av plötsliga förändringar i förutsättningarna för att bedriva fiske i enlighet med villkoren i EHFVF-förordningen. Stödet är ett viktigt verktyg för att ge yrkesfiskarna någon form av stabilitet i perioder av kris vilket kan förse näringen med motståndskraft och stärka framtidsstro. Det gynnar kustsamhällena och fiskeanknutna näringar. Stödet bidrar därmed framför allt till social och ekonomisk hållbarhet inom fisket, framför allt det småskaliga kustfisket.

Insatsens koppling till makroregionala strategier och havsområdesstrategier

Insatsen inom specifikt mål 1.3 bidrar till Östersjöstrategins mål om att öka välståndet. Genom stöd till yrkesfisket i tider av kris blir krisberedskapen bättre och framtidsstro och motståndskraft kan öka. Stödet bidrar till målet om att uppnå bättre förutsättningar för en ekonomisk livskraftig och konkurrenskraftig fiskesektor och till att möta de olika utmaningar som lyfts i havsområdesstrategin för Östersjön och Nordsjön.

De huvudsakliga målgrupperna

Den huvudsakliga målgruppen för stödet är ägare av fiskefartyg och fiskelicensinnehavare som uppfyller aktivitetskravet för stödet. Stöden skapar mervärden i och med att det ökar näringens motståndskraft i kristider. Det har även betydelse för företag i förädlings- och distributionskedjan som kan upprätthålla sin

verksamhet. Stödet är därmed viktigt för att upprätthålla en levande fiskerinäring och livskraftiga kust- och landsbygder där fisket bedrivs.

Planerad användning av finansiella instrument

Ersättningar enligt specifikt mål 1.3 avser att hantera extraordinära händelser där fiskemöjligheterna hastigt begränsas eller helt slås ut med koppling till beståndssituationen i utsatta vattenområden. Det finns inget incitament för användning av finansieringsinstrument för denna typ av tillfälliga insatser.

Åtgärder för säkerställande av jämställdhet, inkludering och icke-diskriminering

Programmets utformning och genomförande sker inom institutionella och rättsliga ramar som möjliggör för delaktighet av organ som ansvarar för att främja likabehandling, jämställdhet och icke-diskriminering. Alla ska behandlas lika och ska ges samma förutsättningar liksom ha samma rättigheter och möjligheter avseende stödhantering inom programmet för EHFVF oavsett kön, ras, etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning.

Statens jordbruksverk gjorde 2020 en rapport om ”Jämställdhet och ickediskriminering som en hållbar del av utveckling”. Rapporten granskar den juridiska tillämpningen och möjligheter till ytterligare tillämpning av jämställdhet och icke-diskriminering. Studien visar att det finns en stor legalram som berör implementering av jämställdhet och icke-diskriminering i genomförandet av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. Dessa finns bland annat i regeringsformen, diskrimineringslagen, dataskyddsförordningen, Lissabonfördraget men även i avtal mellan medlemsländer och kommissionen som exempelvis partnerskapsöverenskommelsen.

Dataskyddsförordningen (GDPR) syftar till att skydda individens integritet. Att exempelvis rutinmässigt samla in känsliga personuppgifter som ska ligga till grund för bedömning av stödansökningar bedöms inte vara förenligt med dataskyddsförordningen.

Förvaltande myndighet ska bedöma ärendens koppling till de grundläggande rättigheter som är relevanta för fonden. Sådana ärendeuppgifter regleras av delegerad akt för insamling av ärendeinformation enligt artikel 46 i fondförordningen EHFVF (s.k. Infosys). Infosys för EHFVF kommer att samla in uppgifter om ärendens koppling till icke-diskriminering (fält 32), jämställdhet (fält 33) och funktionsnedsättning (fält 34). Förvaltningsmyndigheten ska också samla in könsuppdelad statistik för programmets åtgärder där så är möjligt (fält 11), samt möjliggöra att ansökningar kan visa om ansökan genomförs tillsammans med någon annan (fält 14). Tillgänglighetsanpassning av programdokument och information garanterar tillgänglighet både i förhållande till möjlighet att få stöd

genom programmet och till möjlighet att ta del av information av relevans för potentiella stödmottagare.

Angivande av de särskilda målterritorierna, inklusive planerad användning av territoriella verktyg

Sverige kommer att ha ett nationellt genomförande av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. Det innebär att inom programmet inte kommer det att riktas särskilda stöd till olika geografiska områden. Åtgärden inom specifikt mål 1.3 kopplar dock direkt till de identifierade problemområdena enligt havsområdesstrategierna.

Interregionala, gränsöverskridande och transnationella åtgärder

Det är inte aktuellt med transnationella samarbetsprojekt i åtgärder under specifikt mål 1.3.

Främja effektiv kontroll och tillsyn för fiske och tillförlitlig datainsamling för kunskapsbaserad förvaltning (specifikt mål 1.4)

Interventionerna från fonderna

Relaterade åtgärdstyper

Regelefterlevnad och kontroll liksom insamling av data är viktiga för att säkerställa ett hållbart fiske och därmed för genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken. Stöd till kontroll och tillsyn av fiske för både ansvarsmyndigheter och företag och till datainsamling möjliggörs inom specifikt mål 1.4.

Stöd till **kontroll och tillsyn av fiske – stöd till ansvarsmyndigheter** syftar till att bidra till Sveriges arbete vad gäller EU:s krav på fiskerikontroll. Stödet bidrar till att fiskerikontrollen kan bedrivas effektivare och att det blir enklare för yrkesfiskarna att följa reglerna genom till exempel att effektivisera administrationen och genomförandet av fysiska och digitala kontroller. Stödet bidrar därmed även till den digitala omställningen. Stöd möjliggörs också för utvecklingen av databaser för att underlätta arbetet med riskanalyser, urval och mer effektiva kontroller. En effektiviserad dataöverföring bidrar till bättre kommunikation och samordning mellan myndigheter. Stödet förbättrar och utvecklar fiskerikontrollen, genom utveckling av kontrollteknik, bland annat för rapportering, informationsutbyte och datahantering. Satsningar på elektronisk övervakning och utvecklade administrativa kontroller förväntas minska behovet av fysiska kontroller. När kontrollen och tillsynen kan effektiviseras säkerställs det i större utsträckning att regelverket efterlevs. Därigenom bidrar åtgärderna till ett hållbart nyttjande av bestånden.

Stöd möjliggörs också till företag inom åtgärden **kontroll och tillsyn av fiske – stöd till företag**. Stöd möjliggörs för investeringar för anpassning till regelverket

inom fiskerikontrollen. Det kan till exempel handla om olika investeringar för att öka och utveckla möjligheterna att spåra fartygsaktiviteter och fångst. Fiskeföretagens investeringar i VMS (Vessel Monitoring System) underlättar för myndigheternas kontroll av fångstområde och övervakning av fartygsaktiviteter i områden med fiskeförbud. Företag kan också få stöd för märkningsutrustning som underlättar spårningen av fångsten i alla produktionsled fram till konsument. Anpassningarna för att uppfylla kraven i kontrollförfordningen är nödvändiga för att företagen ska kunna fortsätta bedriva sin verksamhet. Investeringar för att uppfylla kraven i kontrollförfordningen bidrar till högre efterlevnad av den gemensamma fiskeripolitiken. Det leder till bättre kontroll av fisket och vattenbruket och bidrar till målsättningen om en ekosystembaserad förvaltning samt ett långsiktigt hållbart fiske. Bättre spårbarhet för fiske- och vattenbruksprodukter förbättrar dessutom förutsättningarna för konsumenter att göra medvetna val av livsmedel utifrån hållbarhetens perspektiv. Ökad hållbarhet kan också leda till ökad lönsamhet, vilket behövs för att företagen ska kunna öka sin konkurrenskraft.

Stöd till **datainsamling** ska bidra till att relevant vetenskaplig rådgivning kan tas fram och ligga till grund för förvaltningsbeslut som syftar till att uppfylla målen och principerna i den gemensamma fiskeripolitiken, inklusive MSY-målet och landningsskyldigheten. Datainsamlingen har även flera synergier med andra verksamhetsområden som nyttjar underlagen i sitt arbete. Några exempel är datainsamlingens betydelse för att följa upp de nationella miljömålen och uppföljning av miljöstatus inom havsmiljödirektivet. Åtgärden resulterar i förbättrade kunskaper i flera sektorer inom fiskeribranschen. Uppgifter som samlas in möjliggör för myndigheterna att utveckla en verklighetsnära förvaltning. Insamling av data till havs och fleråriga nationella provtagningsprogram förbättrar kunskaperna om olika typer av påverkan på marina ekosystem. Förbättrade kunskaper om fiskebestånden, arter, habitat och havsbottnar är en förutsättning för en väl fungerande förvaltning av marina resurser. För att möjliggöra optimal och långsiktigt hållbar ekosystembaserad förvaltning av bestånden behöver kunskapen om fiskebestånden kontinuerligt förbättras. Bättre beståndsdata är avgörande för genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken.

Insatsernas koppling till makroregionala strategier och havsområdesstrategier

Både datainsamling och kontroll bidrar till bevarandet av marina resurserna och kopplar därmed till Östersjöstrategins mål om att Rädda havsmiljön. Insatserna inom datainsamling bidrar även till målet i havsområdesstrategierna om en hållbar förvaltning av naturresurser genom ökad kunskapen om marina ekosystem. Insatserna för kontroll och tillsyn bidrar till förbättrade kontroll och tillgång till data, exempelvis kopplad till spårbarhet.

De huvudsakliga målgrupperna

Den huvudsakliga målgruppen för stödet är myndigheter, fartygsägare och företag. Genom datainsamlingen får myndigheterna tillgång till nödvändig och tillförlitlig

information för att genomföra samhällsekonomiska analyser av miljöåtgärder. Underlaget används i arbetet med att ta fram gemensamma indikatorer för utvärdering av effekterna av den gemensamma fiskeripolitiken. Tillgången till biologiska data samt data om yrkesfiskets, vattenbrukets och beredningsindustrins ekonomiska och sociala situation, bidrar till arbetet med framtagningen av kostnadseffektiva och ändamålsenliga åtgärder. Kunskapsunderlaget är även till nytta för andra grupper som till exempel forskare.

Kontroll och tillsyn kan stödja genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken och minska olagligt fiske får stödet positiva effekter för den breda allmänheten då haven är en gemensam resurs. Stödet ger således även positiva effekter för de som bedriver fiske och relaterade näringar eftersom livskraftiga bestånd är en förutsättning för konkurrenskraftiga företag. På så sätt gynnar det även konsumenter av fisk- och skaldjur.

Planerad användning av finansiella instrument

Aktuella insatser inom specifikt mål 1.4 avser huvudsakligen stöd till ansvarsmyndigheter med arbetsuppgifter inom skydd och övervakning av havs- och vattenområden. Tillämpningen av finansieringsinstrument för dessa åtgärder är inte lämpligt.

Åtgärder för säkerställande av jämställdhet, inkludering och icke-diskriminering

Programmets utformning och genomförande sker inom institutionella och rättsliga ramar som möjliggör för delaktighet av organ som ansvarar för att främja likabehandling, jämställdhet och icke-diskriminering. Alla ska behandlas lika och ska ges samma förutsättningar liksom ha samma rättigheter och möjligheter avseende stödhantering inom programmet för EHFVF oavsett kön, ras, etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning.

Statens jordbruksverk gjorde 2020 en rapport om ”Jämställdhet och ickediskriminering som en hållbar del av utveckling”. Rapporten granskar den juridiska tillämpningen och möjligheter till ytterligare tillämpning av jämställdhet och icke-diskriminering. Studien visar att det finns en stor legal ram som berör implementering av jämställdhet och icke-diskriminering i genomförandet av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. Dessa finns bland annat i regeringsformen, diskrimineringslagen, dataskyddsförordningen, Lissabonfördraget men även i avtal mellan medlemsländer och kommissionen som exempelvis partnerskapsöverenskommelsen.

Dataskyddsförordningen (GDPR) syftar till att skydda individens integritet. Att exempelvis rutinmässigt samla in känsliga personuppgifter som ska ligga till grund för bedömning av stödansökningar bedöms inte vara förenligt med dataskyddsförordningen.

Förvaltande myndighet bedömer ärendens koppling till de grundläggande rättigheter som är relevanta för fonden. Sådana ärendeuppgifter regleras av delegerad akt för insamling av ärendeinformation enligt artikel 46 i fondförordningen EHFVF (s.k. Infosys). Infosys för EHFVF kommer att samla in uppgifter om ärendens koppling till icke-diskriminering (fält 32), jämställdhet (fält 33) och funktionsnedsättning (fält 34). Förvaltande myndigheten ska också samla in könsuppdelad statistik för programmets åtgärder där så är möjligt (fält 11), samt möjliggöra att ansökningar kan visa om ansökan genomförs tillsammans med någon annan (fält 14). Tillgänglighetsanpassning av programdokument och information garanterar tillgänglighet både i förhållande till möjlighet att få stöd genom programmet och till möjlighet att ta del av information av relevans för potentiella stödmottagare.

Angivande av de särskilda målterritorierna, inklusive planerad användning av territoriella verktyg

Sverige kommer att ha ett nationellt genomförande av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. Det innebär att inom programmet inte kommer det att riktas särskilda stöd till olika geografiska områden. Åtgärden inom specifikt mål 1.4 kopplar dock direkt till de identifierade problemområdena enligt havsområdesstrategierna. Se också under avsnittet om kopplingarna till havsområdesanalyserna ovan.

Interregionala, gränsöverskridande och transnationella åtgärder

Programmet möjliggör insatser och projekt för transnationella samarbeten. Det är dock endast de svenska kostnaderna, det vill säga stödmottagarens kostnader, i de projekten som kan ersättas av programmet. Exempel på insatser som ryms inom specifikt mål 1.4 och som kan bedrivas som transnationella samarbeten är regionaliseringsarbetet inom datainsamlingen. Även utvecklingen av kontroll och tillsyn utifrån kontrollförordningen, exempelvis reglering och utformning av spårbarhetskrav för fiske- och vattenbruksprodukter, kan bedrivas som transnationella samarbetsprojekt.

Bidra till skydd och återställning av akvatisk mångfald och ekosystem (specifikt mål 1.6)

Interventionerna från fonderna

Relaterade åtgärdstyper

I syfte att förbättra data- och kunskapsunderlag och metoder för att kunna följa förändringar i havsmiljön möjliggörs stöd för **genomförande av havsmiljödirektivet**. Inom åtgärden möjliggörs stöd för att utveckla åtgärder som kan bidra till att förbättra miljötillståndet, i havsmiljön, inklusive i skyddade områden. Förbättrade data och kunskapsunderlag behövs också för att mäta effekterna av de åtgärder som genomförs. Åtgärden bidrar till kunskap om hav och

havets resurser vilket är en förutsättning för att möjliggöra en långsiktig hållbar förvaltning av de marina ekosystemen. Detta gynnar i sin tur utvecklingen av de näringar som är beroende av de marina ekosystemtjänsterna.

Ökad kunskap om havsmiljön ligger till grund för en ekosystembaserad förvaltning där man tar hänsyn både till att olika arter i ett ekosystem påverkar varandra och att samspelet mellan människa och miljö ofta spänner över flera sektorer i samhället. En ekosystembaserad förvaltning möjliggör ett hållbart nyttjande av haven i Sverige där biologisk mångfald och ekosystemfunktioner kan säkerställas. Åtgärden är viktig för implementeringen av ekosystemansatsen inför nyttjandet och förvaltningen av naturresurserna.

Åtgärden genomförande av havsmiljödirektivet ska leda till att insatser för att förbättra miljötillståndet i haven utvecklas. Bättre miljötillstånd ökar förutsättningarna för biologisk mångfald och motståndskraftigare ekosystemtjänster. Livsmiljöerna för växt- och djurlivet förbättras vilket skapar förutsättningar för långsiktigt hållbara bestånd av fiske och skaldjur. Hållbara bestånd utgör grunden för ett långsiktigt hållbart och lönsamt fiske.

Mer praktiska insatser genom miljörestaurering eller utveckling av skydd och bevarande av värdefulla livsmiljöer finansieras genom stöd till insatser för att skydda, bevara och återställa akvatisk mångfald. Insatser i åtgärden kan till exempel handla om att främja reproduktionen hos bestånd genom att underlätta vandring upp- och nerströms eller att skapa livsmiljöer för lek och uppväxt av yngel genom att till exempel förbättra faunapassager och återställning av livsmiljöer. Även stöd till direkt utsättningar av fisk kan vara en viktig bevarandeåtgärd förutsatt att utsättningen identifierats som en åtgärd i en förvaltningsplan, som exempelvis ålförvaltningsplanen. Åtgärder stödjer även upprättande av skyddade områden som syftar till att återställa och skydda den vattenlevande biologiska mångfalden genom förvaltning och återställande av Natura 2000-områden och andra skyddade vattenområden. Insatser för ökat områdesskydd är viktiga för att bidra till EU:s mål för marint skydd motsvarande 30 % arealtäckning, varav 10 % ska bestå av strikt skyddade områden till 2030.

Stöd till insatser för skydd, bevarande och återställning gynnar hela ekosystemet och är viktigt för att främja levande vattendrag och för att förbättra livsmiljöer. På så sätt bidrar åtgärden till långsiktigt hållbara bestånd och ligger i linje med de fleråriga planerna för bevarande enligt artikel 9 och 10 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1380/2013.

För att ytterligare skapa förutsättningar för ett mer välmående ekosystem och starkare fiskbestånd möjliggörs det stöd för aktiv **insamling av förlorade fiskeredskap och akvatiskt skräp**. Stöd möjliggörs för projekt som syftar till att bidra till att minska mängden skräp i akvatiska miljöer antingen genom aktiv insamling eller genom att identifiera områden där sådan insamling behöver ske. Projekten kan bidra med ökad sysselsättning för delar av den småskaliga flottan

eftersom det småskaliga fiskets kompetens och mindre fartyg är väl lämpade för sådana insamlingsaktiviteter. Skräp i vattenmiljö orsakar problem för både människor och djur, som fåglar, fiskar och däggdjur som fastnar i förlorade fiskeredskap eller får skräp i sig. Skräpet förorenar kust och strandmiljöer och orsakar också skador på fiskeredskap och fartyg. Insatserna bidrar till att skapa förutsättningar för ett hållbart fiske och nyttjande av de akvatiska resurserna. Avfall nämns som en bidragande belastning på haven i bland annat havsmiljödirektivet. Insatser för att samla in förlorade redskap minskar en del av hoten mot fiskbestånden och bidrar därmed till att ge bestånden bättre förutsättning för att återhämta sig.

Insatsernas koppling till makroregionala strategier och havsområdesstrategier

Insatserna bidrar till Östersjöstrategin och dess mål Rädda havsmiljön och underliggande mål om rent vatten och rikt och levande biologisk mångfald. Insatserna bidrar också till att möta de gemensamma utmaningarna som lyfts i havsområdesstrategierna. Bland annat bidrar åtgärderna till genomförandet av en ekosystembaserad förvaltning genom att utveckla bevarandeåtgärder och implementerandet av dessa genom stöd till exempelvis insamling av skräp och insatser i vattenmiljöer. Åtgärderna bidrar därmed till en hållbar förvaltning av naturresurser.

De huvudsakliga målgrupperna

Målgruppen för åtgärden är bred, och omfattar bland andra myndigheter, regioner, kommuner, universitet, högskolor och organisationer. Stöden skapar bred nytta och når en större målgrupp än de som kan få stöd från programmet för att genomföra åtgärden. Stödet syftar till att förbättra miljöstatus i akvatiska miljöer och havsmiljöer, något som är av allmänt intresse eftersom sjöar och hav utgör gemensamma resurser. På så sätt gynnar stödet den breda allmänheten och de som har nytta av ekosystemtjänsterna i form av till exempel turism, friluftsliv och sjöfart. Åtgärderna bidrar därmed med stora mervärden för våra medborgare.

Stöden ger även positiva effekter för de som bedriver fiske och närliggande verksamheter eftersom livskraftiga bestånd är en förutsättning för lönsamheten inom fiskbranschen.

Planerad användning av finansiella instrument

För åtgärder inom specifikt mål 1.6 är miljö- eller hållbarhetsfokus det huvudsakliga syftet och dessa åtgärder utgör inte produktiva investeringar. Finansieringsinstrument bedöms inte lämpligt för dessa åtgärder

Åtgärder för säkerställande av jämställdhet, inkludering och icke-diskriminering

Programmets utformning och genomförande sker inom institutionella och rättsliga ramar som möjliggör för delaktighet av organ som ansvarar för att främja

likabehandling, jämställdhet och icke-diskriminering. Alla ska behandlas lika och ska ges samma förutsättningar liksom ha samma rättigheter och möjligheter avseende stödhantering inom programmet för EHFVF oavsett kön, ras, etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning.

Statens jordbruksverk gjorde 2020 en rapport om ”Jämställdhet och ickediskriminering som en hållbar del av utveckling”. Rapporten granskar den juridiska tillämpningen och möjligheter till ytterligare tillämpning av jämställdhet och icke-diskriminering. Studien visar att det finns en stor legalram som berör implementering av jämställdhet och icke-diskriminering i genomförandet av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. Dessa finns bland annat i regeringsformen, diskrimineringslagen, dataskyddsförordningen, Lissabonfördraget men även i avtal mellan medlemsländer och kommissionen som exempelvis partnerskapsöverenskommelsen.

Dataskyddsförordningen (GDPR) syftar till att skydda individens integritet. Att exempelvis rutinmässigt samla in känsliga personuppgifter som ska ligga till grund för bedömning av stödansökningar bedöms inte vara förenligt med dataskyddsförordningen.

Förvaltande myndighet ska bedöma ärendens koppling till de grundläggande rättigheter som är relevanta för fonden. Sådana ärendeuppgifter regleras av delegerad akt för insamling av ärendeinformation enligt artikel 46 i fondförordningen EHFVF (s.k. Infosys). Infosys för EHFVF kommer att samla in uppgifter om ärendens koppling till icke-diskriminering (fält 32), jämställdhet (fält 33) och funktionsnedsättning (fält 34). Förvaltande myndigheten ska också samla in könsuppdelad statistik för programmets åtgärder där så är möjligt (fält 11), samt möjliggöra att ansökningar kan visa om ansökan genomförs tillsammans med någon annan (fält 14). Tillgänglighetsanpassning av programdokument och information garanterar tillgänglighet både i förhållande till möjlighet att få stöd genom programmet och till möjlighet att ta del av information av relevans för potentiella stödmottagare.

Angivande av de särskilda målterritorierna, inklusive planerad användning av territoriella verktyg

Sverige kommer att ha ett nationellt genomförande av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. Det innebär att inom programmet inte kommer det att riktas särskilda stöd till olika geografiska områden. Åtgärden inom specifikt mål 1.6 kopplar dock direkt till de identifierade problemområdena enligt havsområdesstrategierna. Stöd inom specifikt mål 1.6 bidrar till genomförandet av en ekosystembaserad förvaltning genom att utveckla bevarandeåtgärder och implementeringen. Se också under avsnittet om kopplingarna till havsområdesanalyserna ovan.

Interregionala, gränsöverskridande och transnationella åtgärder

Programmet möjliggör insatser och projekt för transnationella samarbeten. Det är dock endast de svenska kostnaderna, det vill säga stödmottagarens kostnader, i de projekten som kan ersättas av programmet. Exempel på insatser som kan dra fördel av transnationellt samarbete inom specifikt mål 1.6 är exempelvis miljöförbättrande insatser i gemensamma havsområden. Även projekt för att hantera gemensamma miljöbelastningar i form av skräp kan med fördel hanteras transnationellt och gränsöverskridande. Bestånden i haven är också exempel på gemensamma resurser som inte följer nationsgränser. Beståndsförbättrande projekt som tar sikte på exempelvis lax, torsk och tumlare kan med fördel hanteras i form av transnationella samarbeten. Det är särskilt kopplat till Östersjöregionen och Östersjöstrategin. På samma sätt kan gemensamma utmaningar, exempelvis i form av säl och skarv hanteras gemensamt.

Främja hållbara vattenbruk och marknader för fiske och vattenbruksprodukter

Främja hållbara vattenbruk (specifikt mål 2.1)

Interventionerna från fonderna

Relaterade åtgärdestyper

Åtgärden **investeringar i hållbara vattenbruk** omfattar stöd som syftar till att höja produktionen, öka djurvälståndet och smittskyddet samt minska vattenbrukets miljöpåverkan. Åtgärden syftar till att stödja vattenbrukets utveckling mot en ökad hållbar produktion med minsta möjliga miljöpåverkan. Stöd till utvecklingen av fler ekologiska vattenbruk och vattenbruksverksamheter som tydligt bidrar till den gröna omställningen och därmed även till Från jord till bord-strategin och Biodiversitetsstrategin, är särskilt prioriterat inom programmet. Detta är i linje med kommissionens strategiska riktlinjer för ett mer hållbart och konkurrenskraftigt vattenbruk i EU perioden 2021–2030. Åtgärden **startstöd för hållbara vattenbruk** syftar till att stimulera nyetableringar inom vattenbruksnäringen både avseende ekologisk produktion och andra produktionsformer. Förutom att bidra till livsmedelsstrategins målsättningar om bland annat ökad livsmedelsförsörjningen kan investeringar i befintliga och nya vattenbruksföretag stimulera till både ökade investeringar och fler arbetstillfällen i hela landet.

En god djurvälstånd, djurhälsa och gott smittskydd är viktigt för att vattenbruksprodukter ska vara attraktiva och efterfrågade på marknaden. En ökad attraktivitet av vattenbruksprodukter skapar förutsättningar för en ökad lönsamhet och konkurrenskraft. Därför möjliggörs det stöd även till insatser för att förbättra **djurs hälsa och välfärd**. Stödet syftar till att förebygga utbrott av sjukdomar inom vattenbruk och minska risken att sjukdomar sprids till vild fisk. Ett förebyggande smittskyddsarbete och effektiv bekämpning vid utbrott innebär att negativa

ekonomiska och biologiska konsekvenser kan minska. Detta är positivt för den enskilde vattenbrukarens lönsamhet och konkurrenskraft och för miljön. Ett bra smittskyddsläge i Sverige och fristatus från flera sjukdomar stärker branschens konkurrenskraft och lönsamhet.

Det finns ett stort behov av innovativa lösningar för att möta en rad utmaningar inom vattenbruket, så som behovet av att öka produktionen samtidigt som miljöpåverkan minskar. Åtgärden **innovationsprojekt** syftar till att stimulera dessa innovativa lösningar inom hela vattenbrukets produktionsled från fångst till bord. Exempel på inriktningar är utveckling av odlingsteknik, modernisering av utrustning, foderutveckling, nya vattenbruksarter, smittskydd, djurhälsa, djurvälstånd, hantering av biprodukter, energieffektivisering, samt produktutveckling och vidareförädling. Innovations- och utvecklingsinsatser behövs både inom ekologisk produktion och inom övriga produktionsformer för att möjliggöra en ökning av hållbara vattenbruksproduktioner i linje med livsmedelsstrategin och kommissionens strategiska riktlinjer för ett mer hållbart och konkurrenskraftigt vattenbruk i EU perioden 2021–2030. Dessa insatser bidrar till den gröna omställningen och är därmed prioriterade inom programmet.

För att möta behovet av kompetensutveckling och nätverksbyggande finns det åtgärden **kompetensutveckling och bilda nätverk**. Stödet syftar till att stödja kompetenshöjande insatser och ökad samverkan och dialog inom och mellan näring, forskning och myndigheter inom vattenbruk. Det förväntas bidra till en långsiktig och hållbar utveckling för näringen. Åtgärden stödjer dels rena utbildningsinsatser, dels kunskapsöverföring mellan vattenbrukare, där omvärldsbevakning och nationella och internationella utbyten kan utvecklas och där nätverk och samarbeten är viktiga komponenter. Genom kompetensutveckling skapas bättre förutsättningar för tillväxt inom näringen, både för befintliga företag och för nyetableringar. Genom att vattenbrukare i Sverige tar del av utvecklingen av nya odlingstekniker har de möjlighet att utveckla sina verksamheter till att bli mer miljömässigt hållbara eller att ställa om till ekologiska produktioner, vilket eventuellt kan underlätta processerna kring odlingstillstånd. Kompetensutveckling inom affärsutveckling och företagsekonomi skapar också förutsättningar för företagen att utveckla och effektivisera sina egna verksamheter. Dessa verktyg kan bidra till ökad lönsamhet och i förlängning till att branschen blir mer attraktiv.

Nätverkande och samverkan mellan vattenbrukare men även mellan vattenbrukare, forskare, intresseorganisationer och myndigheter främjas genom åtgärden. Samverkan både på nationell och internationell nivå inom EU-förvaltningen bidrar till en ömsesidig förståelse mellan vattenbrukare och olika organ som ansvarar för förvaltning och regelverk. Åtgärden möjliggör därför även stöd för bransch- och producentorganisationens deltagande i förvaltning på EU-nivå. Det kan bidra till att branschen får en bättre förståelse för vissa beslut och vikten av att dessa implementeras. Stöd möjliggörs även till informationsinsatser i syfte att bättre informera allmänheten om hur vattenbruk bedrivs, vilket i sin tur kan leda till en

ökad efterfrågan på livsmedel från vattenbruk. Sverige har ett mycket gott smittskyddsläge och en god djurvälstånd och djurhälsa. Satsningar på kunskapshöjning inom dessa områden kan på sikt bidra till en ökning av vattenbruksföretagens konkurrenskraft.

Insatsernas koppling till makroregionala strategier och havsområdesstrategier

Åtgärderna inom specifikt mål 2.1 bidrar till Östersjöstrategin och målet om att rädda havsmiljön och öka välbefindandet. Stöd för investeringar inom vattenbruk möjliggörs till företag för att investera i nya produktionsformer som ger mindre miljöpåverkan. Stöd möjliggörs också till innovationsprojekt som syftar till att ta fram och testa ny teknik och utrustning för mer miljövänlig drift av vattenbruk. Insatser inom kompetensutveckling är tänkta att skapa förutsättningar och bidra till ett livslångt lärande för miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbara vattenbruk. Ett högt smittskydd inom vattenbruket minskar riskerna för att vilda bestånd drabbas av smittor och kan därmed bidra till att bevara den biologiska mångfalden.

Åtgärderna inom det specifika målet bidrar också till att möta de utmaningar som identifierats i havsområdesstrategierna. Exempelvis kan förändrad foderanvändning minska vattenbrukets näringsbelastning i miljön. Stöd till investeringar och projekt för att utveckla hållbarheten inom vattenbruk möjliggör den typen av utveckling.

De huvudsakliga målgrupperna

Den huvudsakliga målgruppen för stöd inom specifikt mål 2.1 är vattenbruksföretagare, myndigheter, högskolor och organisationer. Stöden skapar bred nytta och når en större målgrupp än de som är stödmottagare inom programmet. Stödmöjligheterna ger positiva effekter för hela produktion- och distributionskedjan. Klimatanpassning inom livsmedelsproduktion och en minskad miljöpåverkan utgör exempel av vad stöd för utveckling av hållbara vattenbruket kan leda till. Detta innebär ett stort mervärde för offentliga medel som gynnar EU-medborgare.

Planerad användning av finansiella instrument

För uppstart av hållbara vattenbruksföretag och investeringar i vattenbruksföretag inom specifikt mål 2.1 kan det eventuellt finnas incitament för användning av finansieringsinstrument. Det finns ett omfattande stödbehov för att starta vattenbruk i Sverige då etableringen är mycket kostsam och kräver långsiktighet. Det är flera faktorer som avgör om finansieringsinstrument är lämpligt för vissa typer av stöd. Sverige kommer att genomföra en förhandsutvärdering avseende finansieringsinstrument för havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027

Åtgärder för säkerställande av jämställdhet, inkludering och icke-diskriminering

Programmets utformning och genomförande sker inom institutionella och rättsliga ramar som möjliggör för delaktighet av organ som ansvarar för att främja likabehandling, jämställdhet och icke-diskriminering. Alla ska behandlas lika och ska ges samma förutsättningar liksom ha samma rättigheter och möjligheter avseende stödhantering inom programmet för EHFVF oavsett kön, ras, etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning.

Statens jordbruksverk gjorde 2020 en rapport om ”Jämställdhet och ickediskriminering som en hållbar del av utveckling”. Rapporten granskar den juridiska tillämpningen och möjligheter till ytterligare tillämpning av jämställdhet och icke-diskriminering. Studien visar att det finns en stor legalram som berör implementering av jämställdhet och icke-diskriminering i genomförandet av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. Dessa finns bland annat i regeringsformen, diskrimineringslagen, dataskyddsförordningen, Lissabonfördraget men även i avtal mellan medlemsländer och kommissionen som exempelvis partnerskapsöverenskommelsen.

Dataskyddsförordningen (GDPR) syftar till att skydda individens integritet. Att exempelvis rutinmässigt samla in känsliga personuppgifter som ska ligga till grund för bedömning av stödansökningar bedöms inte vara förenligt med dataskyddsförordningen.

Förvaltande myndighet ska bedöma ärendens koppling till de grundläggande rättigheter som är relevanta för fonden. Sådana ärendeuppgifter regleras av delegerad akt för insamling av ärendeinformation enligt artikel 46 i fondförordningen EHFVF (s.k. Infosys). Infosys för EHFVF kommer att samla in uppgifter om ärendens koppling till icke-diskriminering (fält 32), jämställdhet (fält 33) och funktionsnedsättning (fält 34). Förvaltande myndigheten ska också samla in könsuppdelad statistik för programmets åtgärder där så är möjligt (fält 11), samt möjliggöra att ansökningar kan visa om ansökan genomförs tillsammans med någon annan (fält 14). Tillgänglighetsanpassning av programdokument och information garanterar tillgänglighet både i förhållande till möjlighet att få stöd genom programmet och till möjlighet att ta del av information av relevans för potentiella stödmottagare.

Angivande av de särskilda målterritorierna, inklusive planerad användning av territoriella verktyg

Sverige kommer att ha ett nationellt genomförande av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. Det innebär att inom programmet inte kommer det att riktas särskilda stöd till olika geografiska områden. Åtgärderna inom specifikt mål 2.1 kopplar dock till de identifierade problemområdena enligt havsområdesstrategierna. Stöd möjliggörs till olika typer av insatser för att

utveckla hållbarheten inom vattenbruk. Se också under avsnittet om kopplingarna till havsområdesanalyserna ovan.

Interregionala, gränsöverskridande och transnationella åtgärder

Programmet möjliggör insatser och projekt för transnationella samarbeten. Det är dock endast de svenska kostnaderna, det vill säga stödmottagarens kostnader, i de projekten som kan ersättas av programmet. Insatser inom specifikt mål 2.1 som med fördel kan bedrivas som transnationella samarbeten är exempelvis kompetensutveckling för ökad kunskap. Produktionsformerna är gemensamma och genom att lära av varandra internationellt kan produktionsformerna utvecklas. Även projekt för att möta gemensamma miljöutmaningar och projekt för ökad hållbarhet utifrån EU-gemensamma utgångspunkter kan bedrivas i form av transnationella samarbeten. Exempel på sådana projekt kan vara olika typ av innovationsprojekt.

Främja marknadsföring, kvalitet och ökat mervärde av fiske- och vattenbruksprodukter, samt beredning av dessa produkter (specifikt mål 2.2)

Interventionerna från fonderna

Relaterade åtgärdstyper

Det finns behov av ökad lönsamhet och olika typer av utveckling inom både fiske- och vattenbrukssektorerna. Ett sätt att stimulera utveckling inom dessa sektorer är genom att möjliggöra stöd för diversifiering eller investeringar som kan öka kvaliteten och mervärdet på produktionen. Inom beredningsindustrin finns ett fortsatt behov av att utveckla produktionsmetoder och processer. För dessa behov finns det åtgärder **diversifiering och förädling av fiske- och vattenbruksprodukter** och **investerstöd för beredningsindustrin för fiske- och vattenbruksprodukter**. Inom specifikt mål 2.2 finns inga åtgärder som särskilt riktar sig till det småskaliga kustfisket. Dock är småskaliga kustfiskare en viktig målgrupp inom åtgärden diversifiering och förädling av fiske- och vattenbruksprodukter.

Att stimulera utvecklingen mot vidareförädling av fiske- och vattenbruksprodukter kan bidra till ökad lönsamhet och därmed också till att långsiktigt förstärka yrkesfiskets och vattenbrukets konkurrenskraft och utvecklingsmöjligheter. Ett sådant exempel är framtagandet av nischprodukter inom fiske och vattenbruk som kan fungera både på nationella och internationella marknader. Möjlighet att expandera på olika marknader kan generera flera arbetstillfällen i dessa företag som vanligtvis finns på landsbygden.

Eftersom marknaden för fiske- och vattenbruksprodukter är prispressad är det svårt med lönsamhet i dessa sektorer. Kompletterande verksamhet ger företagare fler ben att stå på och därmed bättre förutsättningar till ökad lönsamhet, därför möjliggörs

det stöd för diversifiering. Utveckling av produkter och produktionsmetoder som höjer värdet på fiskets och vattenbrukets produkter genom exempelvis småskalig beredningsverksamhet är ett viktigt verktyg för att åstadkomma en långsiktig förbättring av företagens lönsamhet och konkurrenskraft. Energieffektivisering inom produktionen samt användningen av biprodukter som minskar svinnet kan ge positiva effekter både för företagets ekonomi och för miljön. Utvecklingen inom dessa områden kan möjliggöras med hjälp av digitala lösningar och utgör en del av den gröna och den digitala omställningen.

Inom beredningsindustrin kan, vissa typer av investeringar med fokus på ökad hållbarhet, minskat svinn och förbättrad energieffektivitet ge kollektiva nyttor för samhället utöver fördelarna till det enskilda företaget. Konsumenterna har ett ökat intresse för miljöaspekterna av livsmedelsproduktionen vilket även omfattar huruvida den är närproducerad. Beredning i Sverige kan i detta hänseende innebära vissa konkurrensfördelar samt arbetstillfällen på landsbygden.

Åtgärden **certifiering av fiske- och vattenbruksprodukter** syftar till att stödja aktörer i fiske- och vattenbrukssektorn att certifiera sin produktion och därmed underlätta tillgången på marknaden och bättre prisvillkor. Certifiering av produktion underlättar för företagen att nå ut med sina produkter på marknaden då krav på certifiering ställs av flera aktörer inom detaljhandeln och av många konsumenter. Stödmöjlighet till certifiering syftar till att hjälpa företagen att möta en ökad efterfråga på hållbara livsmedel och samtidigt få rimliga prisvillkor för sin produktion.

Producentorganisationer har en viktig roll när det gäller utvecklingen mot ökad hållbarhet inom både fisket och vattenbruket. Det ställs många krav för att producentorganisationerna ska vara erkända och arbetet som bedrivs inom dessa organisationer ska bland annat bidra till att målsättningar inom den gemensamma fiskeripolitiken uppnås. För att uppmuntra bildande och deltagande i producentorganisationer möjliggörs det stöd för att **bilda producentorganisationer** samt stöd för producentorganisationer att utarbeta **produktions- och saluföringsplaner**.

Producentorganisationer har en viktig roll när det gäller möjlighet till samverkan och kunskapsspridning bland medlemmarna samt när det gäller att förmedla medlemmarnas intressen och behov i kontakt med myndigheterna. Producentorganisationerna kan ha en betydelsefull roll vad gäller att driva på utveckling och förändring med utgångspunkt i sina produktion- och saluföringsplaner. Dessa planer ska styra organisationens arbete mot den gemensamma fiskeripolitikens mål. Det är därför motiverat att stöd möjliggörs för upprättandet av dessa planer vilket bidrar till en förbättrad kollektiv förvaltning av vildfångade och odlade fiskeriprodukter.

Insatsernas koppling till makroregionala strategier och havsområdesstrategier

Åtgärderna inom specifikt mål 2.2 bidrar till Östersjöstrategins mål om att öka välståndet. Det sker exempelvis genom stöd som främjar företagsutveckling i olika hänseende, bland annat genom möjlighet till diversifiering, förädling och utveckling av processer samt tillgång till nya marknader.

Åtgärderna bidrar till att främja hållbart och lönsamt vattenbruk och fiske vilket identifierats i havsområdesstrategierna som ett behov. Då producentorganisationerna har en viktig roll i utvecklingen av näringarna med hållbarhet och konkurrenskraft i fokus, har stödmöjlighet till bildande av producentorganisation en nära koppling till strategierna. Åtgärderna bidrar också till att förbättra värdekedjan och marknadsföringen av fiske- och vattenbruksprodukter genom till exempel stöd till certifiering.

De huvudsakliga målgrupperna

Den huvudsakliga målgruppen för stöd inom specifikt mål 2.2 är yrkesfiskare, vattenbruksföretagare, andra företag och producentorganisationer. Stöden skapar bred nytta och når en större målgrupp än enbart de som tar emot stöd från programmet. Stöd som bidrar till att minska klimat- och miljöpåverkan genom till exempel minskat svinn och förbättrad energieffektivitet gynnar också samhället rent generellt. Stöd till hållbara och resurseffektiva livsmedelsproduktioner kan generera stort mervärde för offentliga medlen och för medborgare.

Planerad användning av finansiella instrument

Åtgärder inom specifikt mål 2.2 har en tydlig inriktning på miljö- eller hållbarhetsfokus. Innehåll, syfte och utformningen av åtgärderna gör att den preliminära bedömningen är att användning av finansieringsinstrument inte är lämplig. Sverige kommer dock att genomföra en förhandsutvärdering avseende finansieringsinstrument för havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027

Åtgärder för säkerställande av jämställdhet, inkludering och icke-diskriminering

Programmets utformning och genomförande sker inom institutionella och rättsliga ramar som möjliggör för delaktighet av organ som ansvarar för att främja likabehandling, jämställdhet och icke-diskriminering. Alla ska behandlas lika och ska ges samma förutsättningar liksom ha samma rättigheter och möjligheter avseende stödhantering inom programmet för EHFVF oavsett kön, ras, etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning.

Statens jordbruksverk gjorde 2020 en rapport om ”Jämställdhet och ickediskriminering som en hållbar del av utveckling”. Rapporten granskar den juridiska tillämpningen och möjligheter till ytterligare tillämpning av jämställdhet och icke-diskriminering. Studien visar att det finns en stor legalram som berör implementering av jämställdhet och icke-diskriminering i genomförandet av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. Dessa finns bland annat i regleringsformen,

diskrimineringslagen, dataskyddsförordningen, Lissabonfördraget men även i avtal mellan medlemsländer och kommissionen som exempelvis partnerskapsöverenskommelsen.

Dataskyddsförordningen (GDPR) syftar till att skydda individens integritet. Att exempelvis rutinmässigt samla in känsliga personuppgifter som ska ligga till grund för bedömning av stödansökningar bedöms inte vara förenligt med dataskyddsförordningen.

Förvaltande myndighet ska bedöma ärendens koppling till de grundläggande rättigheter som är relevanta för fonden. Sådana ärendeuppgifter regleras av delegerad akt för insamling av ärendeinformation enligt artikel 46 i fondförordningen EHFVF (s.k. Infosys). Infosys för EHFVF kommer att samla in uppgifter om ärendens koppling till icke-diskriminering (fält 32), jämställdhet (fält 33) och funktionsnedsättning (fält 34). Förvaltande myndigheten ska också samla in könsuppdelad statistik för programmets åtgärder där så är möjligt (fält 11), samt möjliggöra att ansökningar kan visa om ansökan genomförs tillsammans med någon annan (fält 14). Tillgänglighetsanpassning av programdokument och information garanterar tillgänglighet både i förhållande till möjlighet att få stöd genom programmet och till möjlighet att ta del av information av relevans för potentiella stödmottagare.

Angivande av de särskilda målterritorierna, inklusive planerad användning av territoriella verktyg

Sverige kommer att ha ett nationellt genomförande av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. Det innebär att inom programmet inte kommer det att riktas särskilda stöd till olika geografiska områden. Åtgärderna inom specifikt mål 2.2 kopplar dock till de identifierade problemområdena enligt havsområdesstrategierna. Åtgärderna bidrar till att främja hållbart och lönsamt vattenbruk och fiske med hjälp av stöd till bland annat bildande av producentorganisationer och stöd till diversifiering och förädling av fiske- och vattenbruksprodukter. Se också underrubriken om kopplingarna till havsområdesanalyserna under beskrivning av åtgärd ovan.

Interregionala, gränsöverskridande och transnationella åtgärder

Programmet möjliggör insatser och projekt för transnationella samarbeten. Det är dock endast de svenska kostnaderna, det vill säga stödmottagarens kostnader, i de projekten som kan ersättas av programmet. Inom specifikt mål 2.2 kan det finnas möjlighet för transnationella samarbeten framför allt inom åtgärden för certifiering.

2.1.1.1.2 Indikatorer

Tabell 1 Outputindikatorer

Prioritering	Specifikt mål	Fond	Regionkategori	ID	Indikator	Måttenhet	Delmål (2024)	Mål (2029)
1	Specifikt mål 1.1	EHFVF	SE	CO 01	Antal insatser	ANTAL	23	193
1	Specifikt mål 1.3	EHFVF	SE	CO 01	Antal insatser	ANTAL	0	30
1	Specifikt mål 1.4	EHFVF	SE	CO 01	Antal insatser	ANTAL	17	143
1	Specifikt mål 1.6	EHFVF	SE	CO 01	Antal insatser	ANTAL	5	39
2	Specifikt mål 2.1	EHFVF	SE	CO 01	Antal insatser	ANTAL	8	68
2	Specifikt mål 2.2	EHFVF	SE	CO 01	Antal insatser	ANTAL	11	90

Tabell 2 Resultatindikatorer

Prioritering	Specifikt mål	Fond	Regionkategori	ID	Indikator	Måttenhet	Referens-scenario eller referensvärde	Referensår	Mål (2029)	Uppgiftskälla
1	1.1	EHFVF	SE	CR08	Antal individer som gynnas	Antal individer	0	2021	243	Stödmottagare
1	1.1	EHFVF	SE	CR10	Antal handlingar som bidrar till god miljömässig status inkluderande återställning, bevarande av natur, skydd av ekosystem, biologisk mångfald, fiskvälfärd eller hälsa	Antal handlingar	0	2021	164	Stödmottagare
1	1.1	EHFVF	SE	CR16	Antal enheter som gynnas av marknadsförings- och informationsaktiviteter	Antal enheter	0	2021	2	Stödmottagare
1	1.1	EHFVF	SE	CR14	Antal innovationer som möjliggjorts genom stödet - nya produkter, tjänster, processer, affärsmodeller eller metoder	Antal nya produkter, tjänster, processer, affärsmodeller eller metoder	0	2021	6	Stödmottagare
1	1.1	EHFVF	SE	CR13	Antal samarbetsaktiviteter mellan intressenter	Antal aktiviteter	0	2021	7	Stödmottagare

1	1.3	EHFVF	SE	CR08	Antal individer som gynnas	Antal individer	0	2021	26	Stödmottagare
1	1.4	EHFVF	SE	CR19	Antal handlingar för att förbättra styrningskapacitet	Antal handlingar	0	2021	143	Stödmottagare
1	1.4	EHFVF	SE	CR15	Antal installerade eller förbättrade kontrollmedel	Antal medel	0	2021	60	Stödmottagare
1	1.4	EHFVF	SE	CR12	Effektivitet hos systemet för "insamling, förvaltning och användning av data (skala: hög, mellan, låg)	Antal	3	2021	3	Ansvarsmyndighet
1	1.6	EHFVF	SE	CR10	Antal handlingar som bidrar till god miljömässig status inkluderande återställning, bevarande av natur, skydd av ekosystem, biologisk mångfald, fiskvälfärd eller hälsa	Antal handlingar	0	2021	272	Stödmottagare
1	1.6	EHFVF	SE	CR19	Antal handlingar för att förbättra styrningskapacitet	Antal handlingar	0	2021	8	Stödmottagare
1	1.6	EHFVF	SE	CR09.1	Områden med insatser som bidrar till god miljömässig status, skydd, naturbevarande eller återställande av biologisk mångfald och ekosystem	Km2	0	2021	59	Stödmottagare
2	2.1	EHFVF	SE	CR10	Antal handlingar som bidrar till god miljömässig status inkluderande återställning, bevarande av natur, skydd av ekosystem, biologisk mångfald, fiskvälfärd eller hälsa	Antal handlingar	0	2021	19	Stödmottagare
2	2.1	EHFVF	SE	CR08	Antal individer som gynnas	Antal individer	0	2021	339	Stödmottagare
2	2.1	EHFVF	SE	CR01	Ny produktionskapacitet per år	Ton/år	0	2021	1960	Stödmottagare
2	2.1	EHFVF	SE	CR04	Antal företag med ökad omsättning	Antal enheter	0	2021	7	Stödmottagare
2	2.1	EHFVF	SE	CR14	Antal innovationer som möjliggjorts genom stödet - nya produkter, tjänster, processer, affärsmodeller eller metoder	Antal nya produkter, tjänster, processer, affärsmodeller eller metoder	0	2021	7	Stödmottagare

2	2.1	EHFVF	SE	CR16	Antal enheter som gynnas av marknadsförings- och informationsaktiviteter	Antal enheter	0	2021	1	Stödmottagare
2	2.1	EHFVF	SE	CR13	Antal samarbetsaktiviteter mellan intressenter	Antal aktiviteter	0	2021	1	Stödmottagare
2	2.1	EHFVF	SE	CR21	Antal dataset och rådgivning som har tillgängliggjorts	Antal	0	2021	1	Stödmottagare
2	2.2	EHFVF	SE	CR04	Antal företag med ökad omsättning	Antal enheter	0	2021	27	Stödmottagare
2	2.2	EHFVF	SE	CR08	Antal individer som gynnas	Antal individer	0	2021	471	Stödmottagare
2	2.2	EHFVF	SE	CR16	Antal enheter som gynnas av marknadsförings- och informationsaktiviteter	Antal enheter	0	2021	102	Stödmottagare
2	2.2	EHFVF	SE	CR17	Antal enheter som förbättrar resurseffektivitet i produktion eller beredning	Antal enheter	0	2021	2	Stödmottagare
2	2.2	EHFVF	SE	CR14	Antal innovationer som möjliggjorts genom stödet - nya produkter, tjänster, processer, affärsmodeller eller metoder	Antal nya produkter, tjänster, processer, affärsmodeller eller metoder	0	2021	9	Stödmottagare

2.1.1.1.4 Preliminär fördelning av anslagna medel (EU) efter interventionstyp för EHFVF

Tabellen nedan visar anslagna medel i euro per interventionstyp.

Tabell 1 Preliminär fördelning av anslagna medel (EU) efter interventionstyp

Prioritering nr	Specifikt mål	Interventionstyp	Belopp (EUR)
1	1.1	TOI 1	5 870 968
1	1.1	TOI 2	6 021 505
1	1.3	TOI 4	376 344
1	1.4	TOI 10	24 548 855
1	1.4	TOI 11	38 709 677
1	1.6	TOI 1	12 959 533
2	2.1	TOI 1	3 131 261

2	2.1	TOI 2	10 722 491
2	2.1	TOI 9	447 323
2	2.2	TOI 2	6 548 387

3. Finansieringsplan

3.5 Anslag per år

Tabell 1 Anslag per år

Fond	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
EHFVF	0	22 479 180	21 731 360	20 959 117	18 988 811	15 745 235	15 992 823

3.6 Totala anslag per fond och nationell medfinansiering

Tabell 4 Totala anslag per fond och nationellt bidrag

Prioritering	Specifikt mål (nomenklatur enligt EHFVF - förordningen)	Beräkningsunderlag för EU-stöd	Unionsbidrag utan tekniskt stöd i enlighet med artikel 36.5	Unionsbidrag för tekniskt stöd i enlighet med artikel 36.5	Nationellt offentligt bidrag	Totalt	Medfinansieringsgrad
Prioritering 1	1.1.1	Public	11 892 473	713 548	5 690 212	18 296 233	68,90%
	1.3		376 344	22 581	180 070	578 995	68,90%
	1.4		63 258 532	3 795 512	45 328 972	112 383 016	59,67%
	1.6		12 959 533	777 572	6 200 769	19 937 874	68,90%
Prioritering 2	2.1	Public	14 301 075	858 065	55 165 996	70 325 136	21,56%
	2.2		6 548 387	392 903	3 133 218	10 074 508	68,90%

4. Nödvändiga villkor

Effektiva mekanismer för övervakning av marknaden för offentlig upphandling

Uppfyllande av nödvändigt villkor:

Villkoret är uppfyllt.

Övervakningsmekanismer har införts och omfattar alla offentliga kontrakt och upphandlingen av dem inom ramen för fonderna i enlighet med unionens upphandlingslagstiftning. Det kravet omfattar följande:

1. Arrangemang för att säkerställa insamling av effektiva och tillförlitliga uppgifter om offentliga upphandlingsförfaranden som överstiger unionens tröskelvärden enligt rapporteringsskyldigheterna i artiklarna 83 och 84 i direktiv 2014/24/EU och artiklarna 99 och 100 i direktiv 2014/25/EU.

Uppfyllande av kriterium:

Kriteriet är uppfyllt.

Hänvisning till relevanta dokument

Lagen (2007:1091) om offentlig upphandling
http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20161145-om-offentlig-upphandling_sfs-2016-1145

Upphandlingsförordningen (2016:1162)
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/upphandlingsforordning-20161162_sfs-2016-1162

Lagen (2019:668) om upphandlingsstatistik
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2019668-om-upphandlingsstatistik_sfs-2019-668

Förordningen (2020:332) om upphandlingsstatistik
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning--2020332-om-upphandlingsstatistik_sfs-2020-332

Upphandlingsmyndighetens föreskrift (UFS 2020:1) om insamling av uppgifter för statistikändamål

Motivering

Konkurrensverket är tillsynsmyndighet för den offentliga upphandlingen. Den 1 juli 2020 trädde en ny lag om upphandlingsstatistik i kraft. Lagen skapar förutsättningar för att samla in uppgifter om offentliga upphandlingar och att publicera mer tillgänglig statistik. Den nya lagen innebär att upphandlingar ska annonseras i registrerade annonsdatabaser som är skyldiga att lämna uppgifter till den myndighet som har huvudansvaret för statistiken på upphandlingsområdet. Upphandlingsmyndigheten är statistikmyndighet och ansvarar för statistikdatabasens drift och innehållet i statistikdatabasen. Upphandlingsmyndigheten ska rapportera avvikelser av vikt från rapporteringsskyldigheten till Konkurrensverket. Konkurrensverket är registermyndighet för annonsdatabaser. Konkurrensverket är också ansvarig att utöva tillsyn över registrerade annonsdatabaser. Konkurrensverket har enligt lagen om upphandlingsstatistik möjlighet att meddela de förelägganden som behövs för att lagen eller de föreskrifter och villkor som har meddelats i anslutning till lagen ska efterlevas.

2. Arrangemang för att säkerställa att uppgifterna omfattar minst följande delar:

- a) Konkurrensens kvalitet och intensitet: namnen på den vinnande anbudsgivaren, antalet ursprungliga anbudsgivare och kontraktsvärdet.
- b) Information om det slutliga priset efter slutförandet och om små och medelstora företags deltagande som direkta anbudsgivare, om sådan information tillhandahålls i de nationella systemen.

Uppfyllande av kriterium:

Kriteriet är uppfyllt.

Hänvisning till relevanta dokument

Lagen (2019:668) om upphandlingsstatistik
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2019668-om-upphandlingsstatistik_sfs-2019-668

Förordningen (2020:332) om upphandlingsstatistik
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning--2020332-om-upphandlingsstatistik_sfs-2020-332

Upphandlingsförordningen (2016:1162)
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/upphandlingsforordning-20161162_sfs-2016-1162

Upphandlingsmyndighetens föreskrift (UFS 2020:1) om insamling av uppgifter för statistikändamål
https://www.upphandlingsmyndigheten.se/globalassets/dokument/ufs/ufs_2020_1.pdf

Motivering

Statistikdatabasen ska innehålla uppgifter från och om annonser om upphandling. Uttrycket ”från och om annonser” tar dels sikte på att det är fråga om vissa uppgifter som finns uttryckligen angivna i själva annonserna om upphandling. Uttrycket tar också sikte på s.k. metadata, det vill säga uppgifter som inte direkt anges i själva annonsen men som ändå hör till den. De uppgifter från och om annonser om upphandling som ska lämnas till statistikmyndigheten framgår av bilaga A till UFS 2020:1.

Statistikdatabasen får även innehålla andra uppgifter om upphandling som behövs för att ta fram statistik.

En registrerad annonsdatabas ska ha en funktion som gör det möjligt att identifiera enskilda upphandlingar bland de annonser som publiceras i annonsdatabasen.

3. Arrangemang för att säkerställa att de behöriga nationella myndigheterna övervakar och analyserar uppgifterna i enlighet med artikel 83.2 i direktiv 2014/24/EU och artikel 99.2 i direktiv 2014/25/EU.

Uppfyllande av kriterium:

Kriteriet är uppfyllt.

Hänvisning till relevanta dokument

Förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20071117-med-instruktion-for_sfs-2007-1117

Konkurrensverkets tillsynsverksamhet 2020
<https://www.konkurrensverket.se/informationsmaterial/rapportlista/konkurrensverkets-tillsynsverksamhet-2020/>

Rapport: Statistik om offentlig upphandling 2020
<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/kunskapsbank-for-offentliga-affarer/publikationer/>

Motivering

Konkurrensverket är tillsynsmyndighet för den offentliga upphandlingen och kontrollerar att upphandlande myndigheter följer lagarna om offentlig upphandling. I Konkurrensverkets

tillsynsrapport för 2020 beskrivs hur Konkurrensverkets verksamhet såg ut under 2020. I rapporten redogörs för prioriteringar och såväl utredningar som rapporter och internationellt samarbete. Konkurrensverket är även registermyndighet för annonsdatabaser. Det innebär bland annat att Konkurrensverket utövar tillsyn över de registrerade annonsdatabaserna.

Upphandlingsmyndigheten har utsetts till statistikmyndighet och ansvarar för att sammanställa och göra statistiken allmänt tillgänglig, främst genom att skapa en nationell databas för statistik på upphandlingsområdet. Upphandlingsmyndighetens rapport Statistik om offentlig upphandling 2020 innehåller statistik om överprövningar, avbrutna upphandlingar, små och medelstora företags samt idéburna organisationers deltagande i upphandling m.m.

4. Arrangemang för att offentliggöra resultaten av analysen i enlighet med artikel 83.3 i direktiv 2014/24/EU och artikel 99.3 i direktiv 2014/25/EU.

Uppfyllande av kriterium:

Kriteriet är uppfyllt.

Hänvisning till relevanta dokument

Lagen (2019:668) om upphandlingsstatistik
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2019668-om-upphandlingsstatistik_sfs-2019-668

Förordningen (2015:527) med instruktion för Upphandlingsmyndigheten
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2015527-med-instruktion-for_sfs-2015-527

Motivering

Konkurrensverket är tillsynsmyndighet för den offentliga upphandlingen och kontrollerar att upphandlande myndigheter följer lagarna om offentlig upphandling.

Upphandlingsmyndigheten har utsetts till statistikmyndighet och ansvarar för att sammanställa och göra statistiken allmänt tillgänglig, främst genom att skapa en nationell databas för statistik på upphandlingsområdet. I dag redovisas statistiken på en övergripande nivå. Dock pågår arbete med att leverantörer, upphandlare, beslutsfattare, media och andra kunna få ut den statistik de behöver på ett enkelt och smidigt sätt direkt från statistikdatabasen. Information som ska gå att få fram är bland annat hur många upphandlingar som annonseras inom olika

branscher och segment, till vilket värde, hur konkurrensen ser ut och vilka som vinner upphandlingarna.

5. Arrangemang för att säkerställa att alla uppgifter som tyder på misstänkt uppgjorda anbudsgivningar överlämnas till de behöriga nationella organen i enlighet med artikel 83.2 i direktiv 2014/24/EU och artikel 99.2 i direktiv 2014/25/EU

Uppfyllande av kriterium:

Kriteriet är uppfyllt.

Hänvisning till relevanta dokument

Förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20071117-med-instruktion-for_sfs-2007-1117

Konkurrensverkets tillsynsverksamhet 2020
<https://www.konkurrensverket.se/informationsmaterial/rapportlista/konkurrensverkets-tillsynsverksamhet-2020/>

Motivering

Konkurrensverket är tillsynsmyndighet över konkurrensreglerna och lägger särskild vikt vid kartellbekämpning, vid att ingripa mot privata och offentliga aktörer som missbrukar en dominerande ställning på marknaden samt mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.

I Konkurrensverkets tillsynsrapport för 2020 beskrivs hur konkurrensverkets verksamhet såg ut under 2020. I rapporten redogörs för prioriteringar och såväl utredningar som rapporter och internationellt samarbete.

Verktyg och kapacitet för en effektiv tillämpning av reglerna om statligt stöd

Uppfyllande av nödvändigt villkor

Villkoret är uppfyllt.

De förvaltande myndigheterna har verktyg och kapacitet att kontrollera efterlevnaden av reglerna för statligt stöd

1. För företag i svårigheter och företag som omfattas av krav på återbetalning.

Uppfyllande av kriterium:

Kriteriet är uppfyllt.

Hänvisning till relevanta dokument

Tillämpning EU:s statsstödsregler:

Lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler
www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2013388-om-tillampning-av-europeiska_sfs-2013-388

Förordningen (2016:605) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler
www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2016605-om-tillampning-av_sfs-2016-605

Förordningen (2009:1464) med instruktion för Statens jordbruksverk.

Motivering

I Sverige finns det inte en central myndighet med uppdrag att utöva tillsyn över att EUF-fördragets statsstödsregler efterlevs i Sverige, utan det är den stödgivande myndigheten som ansvarar för kontroller av stödmottagare och eventuella återkrav.

Kontrollen av företag i svårigheter görs således hos respektive förvaltande myndighet. Myndigheterna har tillgång till kommersiella kreditinformationstjänster och har enligt sina stödordningar rätt att begära in uppgifter för kontroll från stödmottagande företag. Det s.k. Deggendorf-villkoret bevakas fortlöpande.

I Riksrevisionens rapport om statliga stöd med delat myndighetsansvar är Riksrevisionens övergripande slutsats att det i de allra flesta fall finns goda motiv till att ha ett delat myndighetsansvar för statliga stöd (se Riksrevisionens rapport om statliga stöd med delat myndighetsansvar, Skr. 2020/21:102, www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2021/03/skr.-202021102/). Kontroll av företag i svårigheter görs på insatsnivå hos förvaltande myndighet.

2. Genom tillgång till expertrådgivning och vägledning i frågor om statligt stöd från experter på statligt stöd från lokala eller nationella organ.

Uppfyllande av kriterium:

Kriteriet är uppfyllt.

Hänvisning till relevanta dokument

Förordningen (2009:145) med instruktion för Tillväxtverket

www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2009145-med-instruktion-for_sfs-2009-145

Förordningen (2015:527) med instruktion för Upphandlingsmyndigheten

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2015527-med-instruktion-for_sfs-2015-527

Förordning 2009:1464 med instruktion för Statens jordbruksverk.

Motivering

I Sverige finns det inte en central myndighet med uppdrag att utöva tillsyn över att EUF-fördragets statsstödsregler efterlevs i Sverige, utan det är den stödgivande myndigheten som ansvarar för kontroller av stödmottagare. Expertrådgivning finns således hos den aktuella förvaltande myndigheten. Utöver den förvaltande myndighetens roll har bland annat Upphandlingsmyndigheten uppdrag att ge vägledning till kommuner och regioner om EU:s statsstödsregler och Tillväxtverket har uppdraget att informera om EU:s statsstödsregler på lokal, regional och nationell nivå.

Effektiv tillämpning och effektivt genomförande av stadgan om de grundläggande rättigheterna**Uppfyllande av nödvändigt villkor**

Villkoret är uppfyllt.

Effektiva mekanismer finns på plats för att säkerställa överensstämmelse med stadgan om de grundläggande rättigheterna och omfattar följande:

1. Arrangemang för att säkerställa att de program som stöds genom fonderna och deras genomförande överensstämmer med relevanta bestämmelser i stadgan.

Uppfyllande av kriterium:

Kriteriet är uppfyllt.

Hänvisning till relevant dokument

Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kungorelse-1974152-om-beslutad-ny-regeringsform_sfs-1974-152

Riksdagsordning (2014:801) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/riksdagsordning-2014801_sfs-2014-801

Lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1986765-med-instruktion-for-riksdagens_sfs-1986-765

Lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn som reglerar tillsynsuppgiften

Diskrimineringslagen (2008:567).

Motivering

Stadgan är rättsligt bindande för Sverige.

I regeringsformen framgår de grundläggande fri och rättigheterna. Ett system av ombudsmän granskar att myndigheterna följer svensk rätt. Enskilda kan anmäla klagomål till ombudsmännen. Ombudsmännen utreder klagomålen, begär yttranden av myndigheterna och kan rikta kritik mot myndigheterna.

EU-stadgan är utgångspunkten för skyddet av de grundläggande rättigheterna i programsammanhanget. Det gäller inom utarbetandet av programmet, framtagande av föreskrift, frågor i e-tjänsten för ansökan samt rutiner för handläggning. Det finns även annan nationell lagstiftning som skyddar de grundläggande rättigheterna, som t.ex. regeringsformen och diskrimineringslagen.

Under programmets framtagande har förvaltande myndighet bland annat sett till att uppgifter som skulle kunna innebära grund för diskriminering enligt EU stadgan inte samlas in i hanteringen av EU-stöden. Förvaltande myndighet samlar in information om företagsform som ibland ligger till grund för urval av insatser. Förvaltande myndighet säkerställer att uppgifter som kan ligga till grund för diskriminering inte samlas in.

Effektiva mekanismer finns på plats för att säkerställa överensstämmelse med stadgan om de grundläggande rättigheterna och omfattar följande:

2. Rutiner för rapportering till övervakningskommittén om insatser som stöds av fonderna och som inte överensstämmer med stadgan och klagomål avseende stadgan som lämnats in i överensstämmelse med rutinerna enligt artikel 69.7 i förordningen om gemensamma bestämmelser.

Uppfyllande av kriterium:

Kriteriet är uppfyllt

Hänvisning till relevant dokument

Förordningen om gemensamma bestämmelser (EU) 2021/1060 (CPR)

Motivering

Eventuella klagomål om kränkningar rapporteras rutinmässigt till övervakningskommittén enligt artikel 69.7 i CPR. Det gäller även de fall en insats som fått stöd inte överensstämmer med FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Denna information kommer att delges av förvaltande myndighet under en permanent agendapunkt för möten med övervakningskommittén. Agendapunkten avser även rapportering om EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna, samt beslut om avvisandeperiod för ärenden som inte lever upp till kraven i den gemensamma fiskeripolitiken enligt artikel 11 i fondförordningen EHFVF. Informationen till övervakningskommittén kommer att redovisa vilken *Interventionstyp* som ärendet avser, ärendets genomförandestatus, vilka rättigheter som har kränkts, vidtagna korrigerande åtgärder och möjliga preventiva insatser som kan sättas in för att undvika liknade kränkningar. Förvaltande myndighet kommer att redovisa om någon ansvarsmyndighet har involverats för att bedöma en kränkning av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, samt återge slutsatserna från en sådan bedömning.

Genomförande och tillämpning av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i enlighet med rådets beslut 2010/48/EG

Uppfyllande av nödvändigt villkor:

Villkoret är uppfyllt.

En nationell ram för att säkerställa genomförande av konventionen finns och omfattar följande:

1. Syften med mätbara mål, datainsamling och övervakningsmekanismer.

Uppfyllande av kriterium:

Kriteriet är uppfyllt

Hänvisning till relevanta dokument

Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021 – 2031 (dnr. S2021/06595)

[https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2021/09/informationsmaterial-strategi-for-systematisk-uppfoljning-av-funktionshinderspolitiken-under-20212031/Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken \(prop. 2016/17:188\)](https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2021/09/informationsmaterial-strategi-for-systematisk-uppfoljning-av-funktionshinderspolitiken-under-20212031/Nationellt_mål_och_inriktning_för_funktionshinderspolitiken_(prop._2016/17:188))

(Regeringsbeslut 2019-05-09 S2019/02245/FST)

Diskrimineringslagen (2008:567)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567

Lagen (2021:642) om Institutet för mänskliga rättigheter

https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2021642-om-institutet-for-manskliga_sfs-2021-642

Förordningen (2014:134) med instruktion för Myndigheten för delaktighet

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2014134-med-instruktion-for_sfs-2014-134

Motivering

Sverige har ett nationellt mål för funktionshinderspolitiken med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt. Sverige har 2008 ratificerat konventionen och dess fakultativa protokoll. En ny strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken har också beslutats i september 2021. Strategin som sträcker sig från 2021–2031 innebär att 28 myndigheter får ett tydligt uppföljningsansvar inom sina respektive ansvarsområden. Myndigheterna redovisar årligen till regeringen. Diskrimineringslagen (2008:567) förbjuder diskriminering på grund av funktionsnedsättning. Diskrimineringsombudsmannen utövar tillsyn.

Myndigheten för delaktighet (MFD) ansvarar för övergripande uppföljning och analys av funktionshinderpolitiken.

Riksdagen har antagit lagen (2021:642) om Institutet för mänskliga rättigheter. Institutet ska främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige och startar sin verksamhet den 1 januari 2022

En nationell ram för att säkerställa genomförande av konventionen finns och omfattar följande:

2. Arrangemang för att säkerställa att politik, lagstiftning och standarder avseende tillgänglighet verkligen kommer till uttryck i utarbetandet och genomförandet av programmen.

Uppfyllande av kriterium:

Kriteriet är uppfyllt

Hänvisning till relevanta dokument

Förordningen (2014:134) med instruktion för Myndigheten för delaktighet

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2014134-med-instruktion-for_sfs-2014-134

Motivering

FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning trädde i kraft 2009 i Sverige. Det innebär att Sverige har åtagit sig att förverkliga konventionen och dess bestämmelser i sin helhet. Myndigheten för delaktighet har i uppdrag att verka för full delaktighet i samhällslivet för personer med funktionsnedsättning i alla åldrar och för jämlikhet i levnadsvillkor. Myndigheten följer även upp, utvärderar och analyserar insatser från statliga myndigheter, kommuner, regioner och andra aktörer i förhållande till de nationella funktionshinderspolitiska målen.

Under programmets framtagande har förvaltande myndighet tillgodosett att uppgifter inte samlas in som skulle kunna innebära grund för diskriminering. Förvaltande myndighet kommer också se till att tillgänglighet garanteras både i förhållande till möjlighet att få stöd genom programmet och till möjlighet att ta del av information av relevans för potentiella stödmottagare. Detta bland annat genom utveckling av tillgänglighetsanpassad e-tjänst och webbplattform. Förvaltande myndighet bedömer även ärendens koppling till de grundläggande rättigheter.

En nationell ram för att säkerställa genomförande av konventionen finns och omfattar följande:

3. Rutiner för rapportering till övervakningskommittén om insatser som stöds av fonderna och som inte överensstämmer med FN-konventionen om rättigheter för personer med

funktionsnedsättning och klagomål avseende konventionen som lämnats in i överensstämmelse med rutinerna enligt artikel 69.7 i förordningen om gemensamma bestämmelser.

Uppfyllande av kriterium:

Kriteriet är uppfyllt

Hänvisning till relevanta dokument

Motivering

Eventuella klagomål om kränkningar rapporteras rutinmässigt till övervakningskommittén enligt artikel 69.7 i CPR. Det gäller även i de fall en insats som fått stöd inte överensstämmer med FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Denna information kommer att delges av förvaltande myndighet under en permanent agendapunkt för möten med övervakningskommittén. Agendapunkten avser även rapportering om EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna, samt beslut om avvisandeperiod för ärenden som inte lever upp till kraven i den gemensamma fiskeripolitiken enligt artikel 11 i fondförordningen EHFVF. Informationen till övervakningskommittén kommer att redovisa vilken *Interventionstyp* som ärendet avser, ärendets genomförandestatus, vilka rättigheter som har kränkts, vidtagna korrigerande åtgärder och möjliga preventiva insatser som kan sättas in för att undvika liknade kränkningar. Förvaltande myndighet kommer att redovisa om någon ansvarsmyndighet har involverats för att bedöma en kränkning av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, samt återge slutsatserna från en sådan bedömning.

Programmyndigheter

Tabell 1 Programmyndigheter

Programmyndigheter	Institutionens namn [500 tecken]	Kontaktpersonens namn [200 tecken]	E-post [200 tecken]
Förvaltande myndighet	Statens jordbruksverk	Olof Johansson	Olof.Johansson@jordbruksverket.se
Revisionsmyndighet	Ekonomistyrningsverket	Johan Sandberg	Johan.Sandberg@esv.se
Organ som tar emot betalningar från kommissionen	Statens jordbruksverk	Linn Christensson	Linn.Christensson@jordbruksverket.se

I tillämpliga fall, organ som tar emot betalningar från kommissionen vid tekniskt stöd i enlighet med artikel 36.5	Staten jordbruksverk	Linn Christensson	Linn.Christensson@jordbruksverket.se
---	----------------------	-------------------	--

6. Partnerskap

Programframtagandet har förankrats med relevanta parter i flera steg.

Under september 2018 anordnade Näringsdepartementet ett EU-sakråd om förslaget till förordningen om EHFVF i syfte att samla in synpunkter inför förhandlingarna. EU-kommissionen deltog genom att presentera förslaget och därefter diskuterades förslagets olika delar.

SWOT-analysen togs fram under 2019 där synpunkter från en stor mängd intressenter samlades in genom en skriftlig enkät. Enkätrespondenterna omfattade samverkande myndigheter, kommuner, universitet och forskningscentrum, leaderområden, producentorganisationer inom fiske och vattenbruk, fisketurismaktörer, och miljöorganisationer. En uppföljning hölls under januari 2019 i form av ett dialogmöte.

Behovsanalysen med förslag till prioriteringar och mål utgår från SWOT-analysen och de identifierade faktorer som påverkar förutsättningarna för att nå målen för havs-, fiskeri- och vattenbruksfondens prioriteringar. Behoven som formulerats utifrån SWOT-analysen har tagits fram i dialog med ansvariga myndigheter, näringen och icke-statliga organisationer. Ett dialogmöte för berörda intressenter anordnades under hösten 2019. Ytterligare skriftliga underlag samlades in från myndigheter med verksamhetsansvar d.v.s. Havs- och vattenmyndigheten, Kustbevakningen, Sveriges lantbruksuniversitet, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, Sveriges geologiska undersökning och Sjöfartsverket.

Behovsanalysen har legat till grund för förslaget till åtgärderna i programförslaget, vilka har tagits fram i samarbete med länsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten. Under hösten 2020 hölls ytterligare ett möte med intressenterna i syfte att förankra åtgärdsförslaget. Ett 70-tal deltagare medverkade på mötet som hölls digitalt på grund av covid-19. Vid mötet deltog representanter från myndigheter, universitet, näringen och intresseorganisationer. Det har även varit möjligt att skicka in synpunkter skriftligt efter mötet.

Under maj 2021 anordnade Näringsdepartementet ett samråd där hela förslaget till havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet presenterades och synpunkterna samlades in. Under mötet kunde det konstaterats ett brett stöd för förslaget.

Programövervakning

Övervakningskommittén

För att säkerställa en balanserad representation består övervakningskommittén av representanter från berörda myndigheter och förmedlande organ, företrädare för näringslivet, representanter för det civila samhället samt forskningsorganisationer.

Övervakningskommitténs ordförande är statssekreteraren i Näringsdepartementet som ansvarar för frågor om havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet.

Förvaltande myndighet bistår övervakningskommittén med ett sekretariat.

It-system för programövervakning

Förvaltande myndighet och förmedlande organ kommer att använda sig av ett flertal it-system med olika syften och funktioner. Tillsammans utgör dessa viktiga delar i övervakningssystemet.

Ansökan om stöd och utbetalning av stöd – ALF

För att hantera ansökningar om stöd och ansökningar om utbetalning kommer förvaltande myndighet att använda e-ansökan (elektronisk ansökan). Ansökningarna upprättas i e-tjänsten ALF. Administrationen av programmet sker i ett elektroniskt flöde genom hela handläggningsprocessen. Utgångspunkten är en standardprocess för ansökan och utbetalning för att likrikta och minimera suboptimeringar. E-tjänsten guidar den stödsökande genom ansökan så att sökanden besvarar de frågor som är relevanta. Det finns även möjlighet att ansöka via pappersformulär om sökande ansöker om undantag för att använda e-tjänsten. Den som söker stöd kan följa sin ansökan via Mina sidor på förvaltande myndighets webbplats.

Det elektroniska förfarandet gör det möjligt att säkerställa att all efterfrågad information anges, vilket reducerar bortfallet i datatillgången. Kravet på efterfrågad information utgår ifrån det som behövs för uppföljning och utvärdering och som sökanden kan besvara vid ansökningstillfället.

Handläggningssystem – FLIT

Handläggningssystemet för ansökningar heter FLIT. I it-systemet hanteras samtliga uppgifter som berör ansökan såsom namn på stödmottagare, mål och syfte med insatsen, beslutsberäkning med mera. FLIT är direkt kopplat till ALF (e-tjänsten), och därifrån kan handläggaren hämta upp ansökan.

Beslut skrivs under med hjälp av elektronisk underskrift. All information för varje ärende kommer att finnas i den elektroniska akten. Detta gäller oavsett om det är Statens jordbruksverk, länsstyrelserna eller Havs- och vattenmyndigheten som ansvarar för ärendet.

Indikator- och budgetsysteem – PULF

I indikator- och budgetsysteem, PULF kommer förvaltande myndighet att kunna hantera budgeten. En eventuell förändring av budget hanteras här. Alla förändringar som görs i it-systemet versions hanteras. Detta innebär att det finns full spårbarhet vilket gör det möjligt att jämföra tidigare med äldre versioner av budget.

Rapportering och uppföljningssystem – BLIS

Rapportering- och uppföljningssystemet BLIS är det primära verktyget för att följa upp programmets genomförande. Systemet speglar relevant data från de olika källsystemen i virtuella rapporter relaterat till det finansiella genomförandet såväl som utvecklingen av programmets mål. Med hjälp av BLIS kan information från olika register sammanföras och registeruttag kan göras för rapportering och analyser. Registeruttag utvecklas löpande men utgår i ett första skede utifrån de krav som är kända. Registeruttagen har på så vis olika syften och kan exempelvis utgöra underlag för prognoser, genomföranderapporter, rapporteringar till övervakningskommittén, EU-kommissionen, allmänheten, intresseorganisationer, Regeringskansliet och förmedlande organ.

Kompletterande datakällor

Programmet kommer följas upp och utvärderas i enlighet med gällande förordningar. All data som krävs för uppföljning av indikatorer och utvärdering tillhandahålls inte i ovanstående grundsystem och ytterligare datakällor kommer att behöva användas för komplettering av data. Även den Europeiska datainsamlingen på fiskets område (DCF) och den nationella fiskerikontrollen kommer att utgöra viktiga datakällor för övervakningen av programmets utveckling.

Utvärderingsverksamheten av programmet kommer att behöva andra typer av data än vad som finns tillgänglig i befintliga register. Det gäller till exempel data för att analysera uppfyllelse av kvalitativa mål. Det innebär att ytterligare data kommer att behöva samlas in antingen av Statens jordbruksverk eller av externa utvärderare. Sådana data kan till exempel samlas in genom intervjuer, dokumentstudier och enkäter, beroende på utvärderingsämne och utvärderingsfråga.

Kommunikation och synlighet

Programmets genomförande ska stödjas genom att synliggöra och säkerställa att kunskap om programmet, dess möjligheter och resultat för både potentiella stödmottagare och allmänheten sprids. Förvaltande myndighet ska även synliggöra för allmänheten de nyttor som fondmedlen bidrar till. Utöver goda exemplen publicerar förvaltande myndighet information om de insatser som fått stöd via fonden enligt artikel 49 (CPR).

De övergripande målen för kommunikationsinsatser är att:

- säkerställa en bred kunskap om programmet och de specifika stödmöjligheterna
- synliggöra visionerna bakom programmet och möjligheterna för fiske- och vattenbrukssektorn, landsbygdsutveckling, miljöförbättringar, livsmedelsproduktion etc.

- bidra till att skapa engagemang för genomförandet av programmets aktiviteter och säkerställa fortsatt medverkan av viktiga, regionala och lokala aktörer.

Kommunikation

Programmets genomförande ska stödjas genom att synliggöra och säkerställa att kunskap om programmet, sprids. Förvaltande myndighet ska även synliggöra för allmänheten de nyttor som fondmedlen bidrar till. Utöver goda exemplen publicerar förvaltande myndighet information om de insatser som fått stöd via fonden enligt artikel 49 i CPR.

De övergripande målen för kommunikationsinsatser är att:

- säkerställa en bred kunskap om programmet och de specifika stödmöjligheterna
- synliggöra visionerna bakom programmet och möjligheterna för fiske- och vattenbrukssektorn, landsbygdsutveckling, miljöförbättringar, livsmedelsproduktion etc.
- bidra till att skapa engagemang för genomförandet av programmets aktiviteter och säkerställa fortsatt medverkan av viktiga, regionala och lokala aktörer.

Kommunikation

I enlighet med artikel 46 i CPR ska förvaltande myndighet informera om programmets stödmöjligheter på sin hemsida

Informationen ska leda till att målgruppen för programmet ska:

- förstå vilka stödmöjligheter som finns
- ha förtroende för förvaltningen,
- få information om de prioriteringar och principer programmet bygger på
- få information om programmets upplägg
- känna att det är enkelt att söka stöd
- kunna göra korrekta och kompletta ansökningar i syfte att förenkla handläggningen

En gemensam kommunikationskoordinator för synlighet, kommunikation och öppenhet ska utses för varje program. Kommunikationskoordinatören samordnar de kommunikations- och synlighetsaktiviteter som är relevanta för programmet.

Kommunikationsinsatser kommer att ske när de bedöms vara lämpliga i tid och relevant utifrån nyttan de kan generera för både allmänheten och programmets målgrupper. Utöver information till programmets målgrupp kommer fokus att ligga på de frågor som är av allmänintresse, och på att nå ut till eventuella nya stödsökande.

Information till stödmottagare

Utöver den information som publiceras på webben sprids information om programmet också på möten och konferenser där det informeras både om stödmöjligheterna i programmet och om resultaten. På webbsidan kommer det att finnas information om de olika stödmöjligheterna, vad man kan söka stöd för, vilka som kan söka stöd och stödmöjligheternas villkor.

Planerade möten är två årligen referensgruppsmöten för yrkesfisket, vattenbruket och fritidsfisket. Utöver det har Statens jordbruksverk en årlig nationell yrkesfiskekonferens och den nationella vattenbrukskonferensen som hålls vartannat år. Länsstyrelserna har en viktig roll vad gäller information om stödmöjligheter till stödsökande och att kommunicera resultat från programmet.

Målgrupperna för informationsspridningen utgörs av programmets huvudsakliga intressenter. Alla intressenters informationsbehov är relaterade till utfallet av de uppföljningar och utvärderingar som genomförs

Grupper av intressenter kommer att informeras löpande om uppföljnings- och utvärderingsresultat. Kommunikationen med andra grupper sker mer sporadiskt. I de fall informationsbehovet är mindre och inriktat på övergripande resultat, planeras kommunikationen utifrån tillgängliga resultat som bedöms vara relevanta att kommunicera med den aktuella målgruppen.

Förvaltande myndighet kommer via specifikt framtagna output- och resultatindikatorer följa upp hur väl kommunikationsplanen följs. Outputindikatorerna kommer mäta hur många publicerade utvärderingar, uppföljningar och blogginlägg som görs. Resultatindikatorn kommer via Nöjd kund index (NKI) mäta hur relevant informationen i publicerade uppföljningar och utvärderingar är för mottagarna.

Synlighet

Förvaltande myndighet ska genom sin webbsida synliggöra programmets syfte och stödmöjligheter.

I syfte att informera allmänheten om vad medlen i EHFVF kan användas till kommer förvaltande myndighet att publicera resultat av genomförda projekt, goda exempel, utvärderingar och uppföljningar på webbsidan. Dessutom kommer denna information att presenteras för övervakningskommittén och på andra relevanta möten och konferenser, samt på sociala media.

EU-flaggan ska finnas synligt placerad all relevant kommunikation.

Utvärderingssekretariatet ansvarar för genomförandet av kommunikationsplanen, med stöd av Statens jordbruksverks kommunikatörer. För att öka kunskapen om programmet kommer utvärderingar och uppföljningar presenteras vid utvärderingsdagar och informationstillfällen. Dessa är viktiga för att öka

möjligheterna, och viljan, att dra lärdomar från utvärderingar och uppföljningar i arbetet med att genomföra programmet på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Landsbygdsnätverket

Syftet med den tematiska gruppen för fiske och vattenbruk i Landsbygdsnätverket är att främja havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammets genomförande.

Landsbygdsnätverket har utvecklat ett nytt arbetssätt som kallas utmaningsdrivna nätverksprocesser där aktörer inom de blå näringarna tillsammans med andra näringar kan skapa aktiviteter som syftar till att understödja genomförande av EHFVF.

Landsbygdsnätverket fortsätter sitta samarbete med leadermetoden för att främja deras arbete med de blå näringarna.